

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

V. évf. 6. szám
1994. december
50,— Ft

Jézus lelkiisége

A magyar zsidókról

*Karácsonyi
ajándék Indiába*

A New Age-ről

*Fogyatékos gyermek
a családban*

Bohóckönnyek

*Ha Jézus most
születnék...*

*Hadsereg nélküli
világ?*

Barcza Barna

Jézus lelkisége

Nekünk, akik vallás vagy hit címén mindig valami lelkiségről tanultunk, a karácsony meghitt légkörében érdemes föltennünk a kérdést: milyen volt Jézus lelkisége? Miben állt a lelki élet Jézus számára?

Mivel egy mai átlagkeresztény úgy él lelki életet, hogy hétköznapijai ugyanúgy telnek, mint az evilág fiaie, vagyis pénz-szerzés és élvezetek habzsolása tölti ki, de időnként egy kis időre benyit ünnepi szobájába, és ott lelki életet él, vagyis misén vesz részt, vagy imádkozik, lelki olvasást végez, ezért nagyon fontos ész-

revennünk Jézus esetében, hogy neki nincs két élete: hétköznapi élet és lelki élet. Neki csak egy élete van. A minden percében és minden körülmények között az Atyához igazodó élet.

Jézusnál lelki élet helyett inkább lelkiéleti alapállásról beszélhetünk. Ő küldetésben járó ember, aki nagyon szereti Küldőjét, és maximálisan hozzá igazodva teljesíti küldetését.

Igaz, nem írták le napirendjét, de azt leírták, hogy sokszor enni sem volt ideje. Mégis azt mondta értetlenkedő tanítványainak: „Az én eledelem az, hogy annak

akarataát vigyem véghez, aki engem küldött” (Jn 4,34).

Amikor most Jézus lelkiségét szeretnők megfogalmazni, akkor ezt három oldalról közelítjük meg. Az első három pontban lelkületének alaprétegét szeretnők megragadni, a második három pontban lelkületének gyakorlati összetevőit, míg a harmadik három pontban lelkületének színező vonásait. Ez a háromszor három, tehát kilenc pont talán jó közelítést ad Jézus lelkületéhez, ráadásul a saját lelki életünk elrendezéséhez avagy eltervezéséhez is segítséget adhat.

1. Jézus lelki életének lelkiéleti alapállása

1.1. Állandó Atyához igazodás, rá figyelés, kedvében járás

Halász Piusz azt írja Alter Christus c. elmélkedésében, hogy Jézus az Atyára néző ember. Mi nyugodtan átfogalmazhatjuk: „Jézus az Atyától meghatározott életű ember.” Sőt. Ez az Atyától meghatározottság nem is akármilyen hófokon zajlik. Nyugodtan mondhatjuk: Jézus szerelemmel szerette az Atyát. Vagyis olyan hófokon, amire nekünk embereknek nincs jobb szavunk a szerelemnél. Ez a szerelem nemcsak az elragadtatások magasztos csúcsán nyilvánult meg, hanem a vergődések mélypontjain is, pl. éppen a Getszamani majorban. Még ott is azonosulni tudott Atyja szándékaival. Még ott is fontosabb volt számára küldőjének akarata, mint a saját akarata. Ez a totális azonosulás az isteni akarattal számunkra is mint elérhető csúcs, mint eszmény jelentkezik.

Ezt az Atyához igazodó életet úgy is jellemezhetnénk, mint transzcendens alapbeállítódást. Ez annak nyilvánvalóvá tétele, hogy életünk súlypontja nem anyagi oldalunkon, hanem szellemi oldalunkon van. Szellemi oldalunk, vagyis Istenbe gyökerezésünk a lényeges. Ezt az oldalunkat kell dominánssá tennünk. Ami ugyanaz, mint hogy életünkben Istent kell tapasztalhatóvá tenni. Ennek kimagasló művésze volt Jézus.

1.2. Emberszolgálat.

Megtanítani az embereket egymás és Isten szeretetére

Ezt nevezhetnénk küldetése tartalmának. Azért igazodik oly hűségesen az Atyához, hogy ezt az embert tanító szolgálatot egyre maradéktalanabban végezhesse.

Mennyire szerette volna átfőrnálni embertársait a szeretet alapállására, amelybe még az ellenség szeretetének is bele kell férnie! Hogy remélt abban, hogy lehet ebből valami látható, valami tapasztalható! Azért hitt ebben annyira, mert ahonnan jött, ott ez annyira magától értetődő volt. De itt már csak azt a felvonást tudta végigjátszani, ahol azt mutatta be, hogy még saját hóhéraitak, saját kivégző osztagukat is szeretnünk kell.

1.3. Nem az egyéni élet a legfontosabb, hanem a közösség élete

A közösség élete, vagyis az emberi társadalom boldogsága. A földi Isten Ország megvalósítása. Ezt kell elkezdeni és megtapasztalni a kisközösségi életben.

Ha egyszer az Isten élete nem egyedi élet, hanem Szeretetközösség, akkor a képmás, az ember élete sem lehet más,

2. Jézus lelki életének gyakorlati összetevői

2.1. Célra irányuló, távlati tervet készítő

Konceptióval rendelkező ember volt a mi Urunk Jézus. Tisztában volt küldetésével. Tudta, mit kell megvalósítania. El is készítette ennek végrehajtásához a kivitelezés hogyanját. A stratégiát is, a taktikát is. Az előbbi „egy szuszra”, az utóbbit részletekben.

Az „egy szuszra” tervekészítés, a stratégia elkészítése azonban nem összezsápolott és elnagyolt fércmunka volt. Negyven nap teljes csendet áldozott erre. Negyven nap puszta vonulást. Negyven nap távolságtartást a világ közvetlen, tehát zavaró behatásaitól. Csak a három megkísértés leírásából következtethetünk arra, mi minden megfordult a fejében. Mennyire a legjobb módszert kereste és akarta megtalálni Atyja tervének megvalósításához.

Nem Húbele Balázs módjára ugrott bele a világra szóló vállalkozásba. Kb. negyven éves emberi tapasztalatait ötvözte egybe negyven nap alatt az Atyjánál tanultakkal. Igazán alapos, felelősségteljes lelkiéletű ember volt ez a Názáreti.

Nemcsak elkészítette távlati tervét, hanem nagyon hűséges is volt hozzá. Bár rugalmasságáról a következő pontban szólnunk, itt pedig eltérhetetlenségéről. Nem olyan lelkiéletű ember volt, aki szíre-szóra odébb áll. Erényeinek sorában a szeretet után mindjárt második helyre tehetjük eltérhetetlenségét. A hűséget küldetéséhez és Küldőjéhez. A kitartást. A nehézségek vállalását. A keskeny utat is, meg a keskeny útról eltéríteni akarók csapásait is.

mint emberi szeretetközösségek hálózata. Am a valóság milyen távol áll ettől!

Amikor az utolsó vacsora előtt azt mondta, hogy vágyva vágytam elkölteni veletek ezt a lakomat, akkor emögül kiérezzük, hogy a sok emberi ellenségkedés elviselésékor és ezek után mennyire vágyott végre legalább egy kis mintadarabnak, egy kis kóstolóknak az ízeletésére.

2.2. A valósághoz igazodóan rugalmas

Ez lelkiségének józansági oldala. Noha nagyon bízik az emberben, ugyanakkor „tudja, hogy mi lakik az emberben”. Ismeri az emberi természet rosszraajlását, a hatalom nagy befolyásoló szerepét, a titokfegyelem megszegését stb. Így próbálkozik ugyan a farizeusokkal is, de végül eláll ettől a tervétől, mert reménytelennek látja ezen próbálkozását. A hirtetés kivédésére tudja titokban tartani jeruzsálemi útját (J 7,8). Le tudja szerezni a főlizgatott tömeget (J 8,7), vagy ki tud térni előlük (J 8,59;11,54).

Szembe tudott nézni a keserű valósággal. Tudta, hogy a szeretetnek mi a sorsa a világban (J 12,24–26). Nem illúziókat kergetett. A szenvedésre övéit is felkészítette (pl. L 9,45).

2.3. A Terv és az emberi Szabadság ütközésekor korrekciót alkalmazó

Nagy célirányultsága, koncepciózus volta jelentős kísértést szolgáltat az irányba, hogy idea-kergető legyen. Am valóságérzéke, az eszmények mellett a realitások érzékelése — bár jelentős szenvedések kíséretében, mégis — az ütközések tudomásulvételére készítetik. Lelkiségének igen kimagasló vonása ez a korrekciók készítésére készítő józanság. Még akkor is nagyon dicsérendő és kiemelendő ez Jézus életéből, ha lélektanilag nagyon megszenvedte ezeket az ütközéseket.

Csak két jelentős példát idézünk fel életéből: Az egyik a kafarnaumi nap (Mk 1,21–39). Úgyebár tanítani küldte őt az Atya? Ezt akarta tenni a kafarnaumi zsinagógában is, míg csak meg nem za-

varta tanítását az ördögtől megszállott. Kénytelen volt csodát tenni, hogy a zavaró őrjöngőt elhallgattassa. Igen ám, csak hogy ezután az embereket már nem a tanítás érdekelte, hanem a csodás gyógyító. Özönlöttek is Péter házához a gyógyulást keresők. Így a terv, a tanítás meghiúsult, mert a valóságos ember gyógyítást követelt. Hajnal előtti imájában tisztázza ezt az ütközést, majd korrekciót alkalmaz. Itt hagyja a gyógyulásra várókat, és indul másfelé tanítani.

A másik példa a csodálatos kenyérszaporítást követő nagy konfliktus Jézus lelkében, melyet a Terv és Valóság üt-

közése váltott ki belőle (Mt 14,22–25; J 6,14–15). Hiába beszélt nekik nap-hosszat a szeretetről, az erőszak és hatalomgyakorlás elutasításáról, a csoda láttán mégis hatalomgyakorlóvá, vagyis királlyá akarták tenni. Kénytelen fölösletni az értetlen tömeget, és az értetlen tanítványokat is átküldeni a túlpartra, hogy belső vívódását az Atyával megbeszélhesse kb. 9 óra hosszán át. Ti. az éjszaka negyedik órségváltásakor, vagyis éjfél után 3-kor fejezte be imáját. Az ilyen „tisztázó”, „korrekciót megállapító” imákból mindig nagy határozottsággal, nagy bizonyossággal indul tovább.

nem a böjtölés és nem a keresett és mutogatott aszkézis volt jellemző rá.

Igaz, a másik véletlet is hamisnak tartjuk. Az iméti tábor ugyanis falánkknak és borisszának nevezte, mivel nem egyszer látták őt résztvenni lakodalmakon, lakomákon. Hiszen szerette az emberek egymásratalálásának és örömeinek ezt a módját, többször az Isten Országá örömeit is Lakomához hasonlította. Ráadásul első csodája is egy lakomán a víz borrrá változtatása volt, és azt se felejtjük, hogy az előkelő emberek lakomameghívásai adtak módot neki emberi kapcsolatok kiépítésére és nagyon sok tanítás elmondására. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyunk, hogy a nem túltáplált tanítványok számára, akik néha kálásztépdeséssel enyhítették kínzó éhségüket, bizony jól jött, ha ilyen lakoma-meghívásokon részesülhettek jobb falatokban, és tölthették meg kielégítően gyomrukat.

Jóllehet ennyi szempontot tudtunk összeszedni Jézus mentegetésére, mégis az az igazság, hogy nem volt falánk és borissza, de az is igazság, hogy a fejezet címe bizony alkotórésze volt lelkületének. Tudta, hogy a szépet és jót Isten adta az embernek. Tudta elfogadni, tudott örülni neki. Nem látott bűnt abban, ha élvezi. Az életszentséget nem a rendkívüli önmegtagadások gyűjtögetésében látta, hanem az irgalmas szeretetben. Viszont szent igaz, hogy amikor a Lélek ügye, az Isten Országá építése nagy erőbedobást kívánt, akkor ennek annyira alája tudta rendelni a testet és a testi örömeiket, hogy akár teljesen is félretolta ezeket.

Természetszeretete akár legendás is lehetne. Nemcsak azért, mert imáit is segítette a hegyről lenéző távlat és csend, hanem főleg azért, mert tanítása tele van tűzdelve természetszeretetének, sok-sok megfigyelésének nyomaival. Ezekben a természeti szépségekben és gazdagságokban Atyjának gondviselését látta. Ezért olyan közvetlenek és valóságshűek példabeszédei. Úgy szerette és úgy látta a természetet, hogy mögötte mindig az Isten jóságát és szeretetét vette észre, és mutatta meg nekünk is.

Jézus lelkiségére vetettünk 3x3, azaz kilenc szempontból egy-egy pillantást. Háromat lelkületi alapállásúra, hármát gyakorlati összetevőire és hármát a színező elemekre. Most Jézus lelkiségét tükörképpé használva megvizsgálhatjuk saját lelkiségünket. Legkevesebb az alapállásban lenne szabad eltérnünk tőle, és legjobban a színező elemekben térhetünk el.

3. Jézus lelkiségének színező vonásai

3.1. Szánja a bajba jutott embert

Ákár a beteget, akár az elhibázott életvitelűt, akár csak a társadalmi gúla alján elhelyezkedőt. De szánja az össze nem gyűjtött, a nyájba nem tartozó, az így vagy úgy elmagányosodott embert. „Megegett a szíve rajtuk, mert olyanok voltak, mint a pástor nélküli juhok” (Mt 6,34).

Nála a szeretet nem csupán eszmei magasságokban lebegett, hanem konkrét emberi bajok, nyomorúságok indítják meg szívét és cselekedetét. Nem tud részvétlenül elmenni semmiféle emberi nyomorúság mellett, legyen az bár halott fiát kísérő özvegyasszony, vagy 38 éve bénaságban fekvő beteg, avagy vak vagy vérfolyásban szenvedő, esetleg gazdag ifjú, aki önbecsapásban él. Ezért tódultak hozzá a kicsik, az alulvők, a szenvedők, az élet igazi célját meg nem találók. Egymásra akarta találatni azokat, akik adni tudtak volna, s azokat, akik nagyon rászorultak az elfogadásra. De azt is tudta, hogy a bajban lévő hamarabb megérzi a másik baját, míg a gazdagok és megbiztosítottak rendszerint érzéketlenek mások szenvedése iránt.

Jézus lelkiségére jellemző, hogy noha alapvetően távlati koncepciója, vagyis a földi Isten Ország megvalósítása útján akarta fölszámolni a fölösleges szenvedéseket, mégsem ment el segítség nélkül a konkrét bajok mellett. A távlati terv nem iktatta ki életéből a közvetlen segítséget.

3.2. Színeződően képviseli az igazságot

Ez a színező vonás nagyon jellemző Jézus lelkiségére. Ugyanis nagy ellentét van a között a világ között, ahonnan jött, és az evilági között, ahová jött. Odaát minden az igazságra épül. A legfőbb igazság, hogy a szeretet tesz boldoggá. Ott ez az élet, ez az állandó valóság. Itt

pedig úgy szólnak mindenki az igazság elfojtására törekszik. Itt igazságnak az egyéni érdeket, meg a klikk-érdeket kiáltják ki. Itt nem az igazság, vagyis nem a valóság megragadása a cél, hanem inkább annak megerősökölése rövidlejárattal előnyök szerzése miatt.

Jézus nagyon jól látja, hogy addig nem indulhat meg evilág hozzáigazítása az Ósminta életéhez, ameddig ilyen erős bástyái vannak az igazság elfojtásának. Tehát színeződően világgá akarja kiáltani az igazságot, mert rabságunkból csak az igazság szabadíthat meg minket (J 8,32). Ezért háborodik fel annyira, ha valaki eltorzítja az igazságot, és Szentlélek elleni bűnnek nevezi ezt. Színeződően minősíti is azokat, akik nem az igazságot keresik, hanem saját érdekeiket és előnyeiket. Jézus színeződően gondolatnak, szóznak, tettek összhangban kell lennie egymással, s mindháromnak az igazságot kell megmutatnia. Csak az igazságot képviselő ember lehet Isten előtt igaz ember. Ilyen volt Jézus mindenáron és minden körülmények között. Még élete árán is.

Mivel annyian eltemetik az igazságot, Ő egy ellenáramot indított el: az igazság feltárásának és felragyogtatásának áramát. Az emberiség akkor lesz boldog, ha nem hatalmaskodó és az igazságot elfojtó kiskirályok ülnek majd a trónon, hanem maga az igazság.

3.3. Nem aszkéta, hanem természetet és életet szerető

Keresztelő János tanítványai is, a farizeusok is folyton számon kérték tőle a hagyományos aszkézis elmaradását, főleg a böjtölést. Noha mi tudjuk, hogy működését épp nagyon szigorú, 40 napos böjttel kezdte, mégsem csodálkozunk a farizeusok kritikáján, hiszen valóban

Segítsék tükörbe nézésünket az önvizsgáló kérdések:

1.1. Kitől vagy mitől meghatározottan élek? Milyen hőfokú az Isten iránti szeretetem? Mennyire határozza meg az életet mindennapjait? Nehéz helyzetekben is hozzá igazodom? Az akaratát fontosabbnak, mint az enyém? Csak kényeszeredetten igazodom hozzá, vagy belülről azonosulva? Életem súlypontja szellemi vagy anyagi oldalon helyezkedik el? Mennyire hozom felszínre és mennyire teszem tapasztalhatóvá életemben Istent?

1.2. Kitapintható életemen a küldetésben járás? Csak szeretek vagy tanítok is szeretni másokat? Nem félek beavatkozni mások életébe? Leleplezem a nem szerető emberi kapcsolatokat? Kívánatosabb teszem a

szeretethet egymásra találást? Bántásokkal sem vagyok elijeszthető ettől a szolgáló alapállástól? Az ellenségre is ki tudom terjeszteni szeretetemet? 1.3. Életszentségi törekvésem: saját lelkelem leporolgtatása vagy testvéreim kezének megfogása? Összegyűjtöttem-e már legalább egy csoportra való testvért? Kisközösségünkben izlelgetjük-e az egymásra találás és egymást segítés örömeit?

2.1. Rendelkezem-e koncepcióval vagyis távlati tervvel arra vonatkozóan, hogy mire kell felhasználnom az életem? Istennel és hozzáértő testvéreimmel egyeztetem-e tervemet? Szánok erre hosszabb időt? Mennyire jellemző reám a belátott, megérvelt koncepciótól való elférthetlenség?

*

2.2. A két végtel: a fanatikusan célratörő és a koncepció nélkül tévelygő között megtaláltam-e a kétvágányú középutat: a célirányosság mellett a valósághoz alkalmazkodó rugalmasságot? Illúziómentesen józan vagyok? A valóságot mindig az eszményhez igazítom? 2.3. Terv és valóság ütközésekor milyen engedményeket teszek? Az elvet alkuszom le vagy csak a kivitelezésen igazítok? Eszreveszem, hogy az emberi szabadság legtöbbször éppen elveimről akar eltántorítani? Bizonyos gyakorlati kísérletek megnövelik-e Isten iránti hűségem? Konfliktusok esetén keresem-e a hosszabb időben való találkozást Istennel?

3.1. Tudok-e érzéketlenül elmentni szenvedő embertársaim mellett? A segítséget másra hárítom

vagy magam lépek? A konkrét segítség után megtanítom-e őt is szeretni?

3.2. Elég lelkes híve vagyok az igazságnak? Felszámolok magamban és magam körül minden igazságtalanságot? Ki merem nyitni a szám, ha valaki szenved az igazságtalan bánásmód miatt? A hatalom birtokosait is merem szembesíteni az igazsággal?

3.3. Merek örülni a szépeknek, a jónak? Hogy máson segítsek, megvonom-e magamtól a szépet, a jót? Az aszkézist mindig a szeretet érdekében alkalmazom? Melyik közismert hibám kellene aszkézissal visszafognom, hogy jobban szerethessek? Mivel okozok másoknak legtöbbször fájdalmat vagy kellemetlenséget? Megkérdeztem már családomat, hogy milyen területen kellene aszkézist gyakorolnom?

Pintér Zoltán

A magyar zsidókról

Az „Érted vagyok” idei augusztusi számának egyharmadát zsidó témájú írások tették ki. A „zsidókérdés” valójában folyton aktuális, csak éppen nem mindig lehet célszerű beszélni róla. Országunk fiatalosága ma szembeül először ezzel a problémával, bár ebben nem annyira a nagypolitika, hanem inkább a hazai változások játszanak szerepet. Az elmúlt negyven évben az ateizmus volt az „államvallás”, a különböző egyházak a létért küzdöttek, így nemigen értek rá párbeszédet folytatni egymással. A Bokor részéről Benyhe Jánosné, sok-sok diák „Andi néni”-je ápolta a zsidó–keresztény jóviszonyt, amely a hivatalos egyház szintjén inkább iszonyoknak volt nevezhető. Írásomat az ő emlékének ajánlom.

A témáról való értekezés nem kifejezetten az én tisztem, mivelhogy sem zsidó, sem keresztény nem vagyok. A kereszténységet ugyan vállalhatnám — mindenféle megszorítással és magyarázattal —, de ha ezt megteszem, akkor a zsidó olvasók óhatatlanul „a keresztények” közé sorolnak, s ezt szeretném elkerülni. Tudom, hogy e jelző honnan származik és mit jelent, de a történelem és a hétköznapi gyakorlatok annyira rácsúfolnak erre, hogy magát a szóképet sem vállalom. Szívesen vallanám magamat zsidónak is, ha ez ilyen egyszerű lenne, de hát nem ilyen egyszerű. Abból a távolságból, ahonnan én nézem a dolgokat, már elmosódnak a vallások különbségei, s valójában az igazi keresztény és az igazi zsidó között nincs is semmi különbség.

Fiatalokhoz szeretnék szólni, főleg ahhoz a korosztályhoz, amely számára már '56 is történelem. Számomra a '68-as Prágai Tavasz leverése is az, generációm a „puha diktatúra” legszebb éveiben nőtt fel. Többet megélt barátom szerint engem legfeljebb a Beatles együttes 1971-es feloszlása rázhatott meg.

Vannak olyan zsidó ismerőseim, akik nem tudják magukról, hogy azok, vagy tudják, de nem vállalják. Beszéltem olyan antiszemita jelszavakat hangoztató bőrféjűvel, aki kereszténynek vallotta magát, bár a kereszténységénél csak a zsidókról tudott kevesebbet. Ismerek olyan zsidót, aki tisztában van zsidóságával, ám ez nem zavarja abban, hogy valóban mintakeresztényként éljen. Egyik zsidó barátom mindig is tudta; hova tartozik, de sohasem gyakorolta vallását, sőt felnőtt fejjel megkeresztelkedett, bár azóta sem hisz semmiben.

Talán ennyiből is látszanak a nehézségek, a dolog azonban ennél sokrétűbb. A hithű zsidó egyház és a hivatalos keresztény egyházak között ma még súlyos ellentétek feszülnek, így a valóságos zsidó–keresztény megbékélés csak „alulról” indulhat el. A zsidóknak 1939 óta van segédkönyvük ehhez, Tábor Béla hitsorsosuk tollából,⁽¹⁾ a keresztényeknek pedig 1987 óta, Dr. Kis György plébános jóvoltából.⁽²⁾

Meggyőződésem, hogy Magyarországon csak a történelmi múlttal meg nem terhelt zsidó és keresztény fiatalság munkálhatja ki a két vallás közötti megbékélést. Nekünk már nincsenek közvetlen tapasztalataink, előtélteink is gyenge lábakon állnak. Ha van történelmi feladatunk, akkor

az a magyarországi zsidó–keresztény megbékélés, mely mintául szolgálhat a világ többi országának. Az '56-os fiatalok a háború előtt születtek, az utánuk következő „nagy generáció” pedig — akik a hatvanas évek közepére váltak felnőtté — „elzenélte” társadalmi feladatát. 1968 számukra nem a csehszlovákiai eseményeket jelenti, hanem a táncdal-fesztivált. Utánuk mi következünk, a marxizmus–gebinizmus gyermekei.

Zsidó–keresztény párbeszédet természetesen csak zsidók és keresztények folytathatnak, vagyis vallásukat ismerő és gyakorló egyének. Közeledniük — egy bocsánatkéréssel — a keresztényeknek kell, mert az egész „zsidókérdés” az egyházi antiszemitizmusban gyökerezik. A nürnbergi per vádlottai kerekben kimondták: semmi olyasmit nem tettek a zsidókkal, amit az egyház már örelőttük meg nem tett. Auschwitz történelmi előzményei a római „Endlösung”-hoz vezethetők vissza.

A zsidókat fel kell menteni az istenyilkosság vádjai alól, meghozza „bűncselekmény hiányában”. Az Istent ugyanis nem lehet megölni. Az Isten nevében lehet ölni, például a prófétákat is az Isten nevében ölték meg. E címen azonban összehasonlíthatatlanul többet ölt a katolikus egyház.

A zsidók idősebb testvéreink — mondta II. János Pál. Ha ez így van, akkor koruknál fogva többet tudnak nálunk az Istenről. Jó pár ezer éve tudják például, hogy az Isten — Egy.

Isten velük kötötte meg a Szövetséget, amely örök érvényű. Nincs ó- és újszövetség, egyetlen szövetség van Isten és ember között. Ezt a szövetséget — az ember gyarlósága miatt — az Isten periodikusan megújítja, azaz biztosít bennünket, hogy az Ő részéről nem történt változás. Az üdvösség a zsidókon keresztül jön — állítja Jézus (Jn 4,22), és Pál szerint Isten nem bánja meg választását (Róm 11,28), tehát a zsidóktól nem vétetett el az Isten Országá.

Isten — céljai elérésére — kiválasztott egy népet, és történetesen a zsidó népet választotta ki. Nem azért, mert különbek voltak, mint a többi, hanem azért, hogy különbek legyenek. Nem lettek különbek, de nem is lettek rosszabbak. Körülbelül ugyanaddig bírták a kiválasztottságot, mint az őskeresztények a Krisztuskövetést. Sámuel és Saul őrségváltásának

idején a zsidó nép Jahve helyébe földi királyt tett, mondván: „Legyünk mi is olyanok, mint a többi nép” (1Sám 8,29). Ez a küldetés totális visszautasítása, akárcsak a 313-as nagykonstantini paktum, mikor a kereszténység erőt alkalmazó, uralkodó egyházzá vált.

A királyválasztás után Izrael történelme lényegében semmiben sem különbözik más, akkori nemzetekétől. Bekebelező háborúkat indít szomszédai ellen; az éppen uralkodó család tagjai egymást ölik; Jeruzsálemben pedig templomot emelnek annak, aki helyett valami egész mást várt tőlük.

A nagykonstantini fordulat után a kereszténység is már csak erőszakos térítések története, kereszties háborúk indulnak, katedrálisokat emelnek, koncepción alapuló inkvizíciós kínvallatások következnek, szaporodnak az egyházi birtokok, nyomukban formális, majd tényleges papi nőtlenység áll elő, kialakul a hierarchia és minden más, csak nem az, amit Isten szeretett volna.

Isten szemében a zsidóság tizenkilenc, a kereszténység pedig egy híján húsz. Nyilvánvaló tehát, hogy a zsidóságnak nem kell megtérnie „az anyaszentegyház kebelébe”. Ilyen alapon ők is mondhatnák, hogy az a kereszténység, mely kezdetben zsidó szektaként indult, térjen vissza az Örökkévaló szárnyai alá.

A zsidóknak nagyon sokáig országuk sem volt, mert szomszédai elfoglalták és felosztották egymás között. Nagy részük szétszóródott a világban máshol keresve boldogulást. Sajnos, a kora középkortól kezdve sehol sem fogadták be őket igazán, melynek fő oka az egyházi antiszemitizmusban keresendő. 1948 óta, hosszú idő után, ismét van országuk. A nemzet túlnyomó része azonban ma is külszomszágokban él. Ez természetes, hiszen generációk születtek idegen földön s ez által az a föld megszűnt idegen lenni.

A zsidóság identitásproblémája ebben gyökerezik, de a dofog ennél sokkal összetettebb, főleg a II. világháború óta. Nemcsak egy élő és felkereshető őshaza csap össze egy ugyancsak élő és otthonos hazával; a zsidó ember lelkét ennél mélyebbre hatoló ekék is szántják. Keresztény ember ezt átérezni nem tudja, ehhez zsidó szív kell. Az igazi zsidónak természetesen semmiféle identitásproblémája sincs, ám igazi zsidó éppoly kevés van, mint igazi keresztény.

(1) A zsidóság két útja. Pesti Szalon Könyvkiadó, 1990

(2) Megjelölve Krisztus keresztjével és Dávid csillagával (Szerzői kiadás, Budapest 1987)

Hogy a címben megjelölt témára szorítkozzam, rátérek a hazai vonatkozásokra. Jó tudni, hogy a honfoglalás idején már éltek zsidók a Kárpát-medencében. Az akkor ismert világ minden országában jelen voltak diaszpóra-szerűen, s napjainkban is nagyjából ez a helyzet. Számárányukat tekintve Európában csak Franciaország előzi meg hazánkat, ami azt jelenti, hogy a zsidóság mindig is államiságunk alkotó eleme volt.

Magyar államiság akkor csak a kereszténység felvételével jöhetett létre, a keresztény Európa csak így fogadta be bárbar népünket. Ez a „kereszténység” hamarosan kimutatta foga fehérét: Szent László király vatikáni nyomásra megtiltotta a zsidó-keresztény házasságkötéseket, és hogy a zsidók keresztény alkalmazottakat tartsanak. II. Endre királyunkat III. Ince pápa sürgette arra, hogy a magyar zsidókat is kötelezze a sárga folt és a sárga sapka viselésére. A IV. lateráni zsinat rendelete miatt a nagyhét alatt zsidó nem léphetett az utcára. 1431-ben a bázeli zsinat megtiltotta a zsidóknak az akadémiai fokozatok elnyerését. IV. Pál pápa Rómában külön városrészt (gettóba) kényszerítette őket.

A Magyar Katolikus Püspöki Kar 1938. május 29-én és 1939. április 28-án megszavazta az I. és II. zsidótörvényt. Serédi hercegprímás ezt „a nagyobb rossz elkerülésével” magyarázta. Az auschwitzi következményeket ismerve, vajon mi lehetett volna a „nagyobb rossz”?

A II. világháború előtti Budapesten nagyon sok zsidó ki akart keresztelkedni, de többségüktől a katolikus egyház — direkt vagy indirekt módon — megtagadta a keresztiséget. Mondván: pont most jut eszetekbe, mikor nyakatokon a hurok? Biztos nem szívvel-lélekkel akarok keresztények lenni... Akkor nem ezt kellett volna nézni, hanem azt, hogy hány embert tudnak megmenteni. A hit szerint halálveszély esetén el lehet tekinteni bizonyos feltételek fennállásától, és egyszerű hívő is keresztelhet.

Tartok tőle, hogy a magyar egyház azt a zsidót is fanyalagva fogadta volna, aki Jesuah bar József néven iratkozik fel a listára. Ha meglátjuk azt a szöképet, hogy „zsidó”, akkor egy kis feszültség támad bennünk, mert óhatatlanul lerakódott valami negatív a bensőnkben. Nos, ha a zsidók meglátják a „keresztény” szöképet, akkor hasonló dolgot éreznek. Lényeges különbség, hogy nekünk csak előítéleteink vannak, nekik viszont tapasztalataik.

Az úgynevezett „zsidókérdés” összetett dolog: gazdasági, politikai, jogi problémák szövevénye. Az igazi zsidókérdés azonban a zsidók kérdése, melyet maguknak kell feltenniük, s a választ is csak maguktól várhatják. Keresztény ebben éppúgy nem illetékes, ahogy a bantu néger sem. Mert a kereszténynek is és a bantu négernek is megvan a saját kérdése, mely törvényszerűen ugyanaz, mint a zsidóké: feltétel nélkül beállok-e annak szolgálatába, „Aki Van”?

Az intézményes zsidó-keresztény megbékélésnek egyszerű az útja: ha ki-ki rendet tesz a saját portáján, már meg is oldódott a dolog. A zsidó népnek ki kell békülnie fiával, Jézussal, aki az Örökké-

való szándékai szerint és az események ellenére is megreformálta a zsidó vallást. Nem egy másikat akart létrehozni, jóllehet nemcsak a zsidóságban gondolkodott. Nem szabad örülnék nyilvánítva (Mt 12,46) megkísérelni hazacipelését, sem a szó szoros értelmében, sem teológiaiailag. Senki emberfia nem beszélt még olyan tisztán az Örökkévalóról, mint ő, tehát amíg nem jön helyette más, rá kell hallgatni.

Az egy, szent és katolikus egyháznak pedig ideje rábrennie arra, hogy nem egyetlen, nem szent, s tanításában egyáltalán nem katolikus. Számára a zsinór-mérték a Valódi Jézus,⁽³⁾ aki valódiságát az Emberfia (= ember) kifejezéssel nyomatékoztatta. Ha zsidó és keresztény egyaránt Jézusra figyel, akkor nincs szükség köztük „párbeszédre”. Ekkor kialakulhat az a nemes verseny, melyben mindkét vallásnak úgy kell küzdenie, hogy a másik féltékeny legyen rá. Zsidó a keresztényre, keresztény a zsidóra. De akkor már nem fog látszani, hogy melyikük ez, s melyikük azaz.

Magyarországon alapvetően háromfajta zsidót különböztethetünk meg: a hitéhez hűségest, a kikeresztelkedettet, és a semmiféle vallást nem gyakorlót.

Kemény identitásproblémáik a kikeresztelkedett zsidóknak vannak.

„Kikeresztelkedetten” azokat a zsidókat értem, akiknek szülei vagy nagyszülei keresztelkedtek ki, érthető vagy kevésbé érthető okokból. Ezen leszármazottak részaránya igen tekintélyes a magyar zsidóságban. A mai generáció egy része úgy nő fel, hogy nincs tisztában zsidó mivoltával, ezzel a ténnyel csak felnőtt korában szembesül. Ekkor aztán egyszerre szakad rájuk az egész kérdéskomplexum, ráadásul mindenki mást mond.

Az, hogy a zsidó fiatal ténylegesen meg van-e keresztelve, nem sokat számít. A csecsemő-keresztelés — abszurdításánál fogva — amúgy sem érvényes, nem zsidók esetében. A hit melletti döntés érett személyiséget feltételez, s egy pályás babával kapcsolatban ilyesmirel nem lehet beszélni. A szülők vagy nagyszülők kikeresztelkedése sem meghatározó, ugyanis az öröklött hit nem válik automatikusan a miénké; a kimondott vagy kimondatlan egyéni elhatározást mindenképpen meg kell hozni.

A választás nem könnyű és az út többfelé is elágazhat. Hítsorsosi vagy más vallású házasságkötés, a társadalom kiközösítése vagy a hitközség megvetése éppúgy motíválhatja az egyéni életutat, mint a szó szerinti üldözés. A vegyes házasságokból származó fiatal helyzete ennél is nehezebb. Hithű zsidó általában csak az lesz, akit kiskora óta annak neveltek, a többiek a kereszténység és a hitelenség mezsgyéjén botorkálnak. A zsidó mivolta eszmélés után ehhez egy homályos, ám biztos felsőbbrendűség társul, mely időnként a kézzelfogható összetartásban nyilvánul meg.

Izrael és Magyarország történelme több vonatkozásban hasonló, a magyar zsidók és az anyaország viszonyát mégsem ez határozza meg, hanem Auschwitz árnyéka. Jóllehet a magyar zsidók többsége az ország határain kívül pusztult el, s nem magyar kezek által, a társadalmi bocsánatkérés hiányában e lezáratlan

múlt megterheli az ország lelkiismeretét. A magyar közvélemény ezt a „zsidó lobby”-val próbálja ellentételezni, azaz az üldözések okát a „mindenhol ők vannak” jelenségével magyarázza.

Tény, hogy a zsidók minden befogadó országban számarányukon felül képviseltetik magukat bizonyos helyeken, s ez joggal hívja ki a többi honpolgár nemtetszését. Úgy érzik, hogy a zsidók feltétlen összetartása miatt nem jutnak kedvük szerinti munkához, ezért zárul be előttük némely pálya s az érvényesülés lehetősége. Nemegyszer valóban így van, ezért itt meg kell találni a helyes arányokat. A „numerus clausus” számszaki igazságossága erre nem jó megoldás. Be kell látni, hogy a „számarányon felüliség” nem véletlen, bizonyos helyeken a zsidók tehetésesek. Ugyanakkor az is lehetetlen állapot, hogy egyes helyeken ügyszólván csak zsidók találhatók.

A zsidó lobby azonban sokkal inkább következmény, mint ok. Mert minél erősebb az üldözés, annál nagyobb az összetartás. A magyar zsidók számára valóban felszabadulást hozott 1945, számukra valóban megnyugtató volt a szovjet csapatok ittléte. (Akkor még senki sem tudta, hogy mekkora pogromok voltak a Szovjetunióban jóval a hitleri idők előtt.)

A magyar zsidó elsősorban magyar. Higgyük ezt el nekik, ha már minden más nemzetiségnek elhiszük. Mert ha a zsidók magarságát kétségbe vonjuk, akkor az összes határainkon belül élő nemzetiségét meg kell kérdőjeleznünk. De ha származás szerint döntjük el, hogy ki a magyar, akkor Rákóczi Ferenc, Zrínyi Miklós, Damjanich János, Dugovics Titusz, Prohászka Ottokár, Petőfi (Petrovics) Sándor és Grosics Gyula sem magyar.

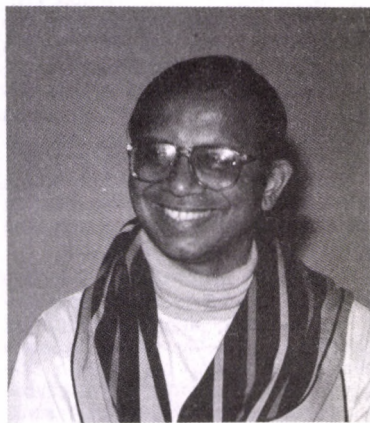
Ne akarjuk hazaküldeni a magyar zsidókat, mert Izrael nem a hazájuk. Számukra az az ország „csak” atyáik földje, amely kultikus jelentőséggel bír, és minden szent jelzőt megkap, csak éppen nem haza. Látni akarják, esetleg egy ideig oda is költöznek, némelyek ott is szeretnének nyugodni, de élni ott akarnak, ahová az emlékeik kötik őket.

Ezzel minden ember így van. A svábok sem akarnak kitelepülni Németországba és az erdélyi magyarok sem akarnak hozzáink költözni. Mert az az ember hazája, ahol az első bizonyítatlan lépteket megteszi; ahol papást-mamást játszik; ahol az iskolapadba vési kedvese nevét, ahol megéri a szerelem; ahol otthont teremt; az az ember hazája, ahol az általa ültetett gyümölcsfák termőre fordulnak.

A zsidó-keresztény párbeszéd nem tények tisztázása. Nem formális kéznyújtás, hanem annak felismerése, hogy az Isten szemében nem létezik se zsidó, se keresztény. Az Írás szerint nincs a Földön maradó hazánk, és a zsidóknak is az összetartás az igazi országuk. Ez nagyon hasonlít ahhoz, hogy „az Isten Országa köztetek van”. Ha ezzel az országgal foglalkozunk, akkor a többi mind megadatik hozzá. A zsidó-keresztény megbékélés is. Csak építsük azt az országot, mert az Örökkévaló ezt akarja. Zsidóktól, magyaroktól, németektől és oroszoktól. És a fel nem sorolt nemzetektől.

(3) Karl Herbst: A valódi Jézus

Karácsonyi ajándék az éhezőknek

Folyóiratunk már 1990. nyarán beszámolt arról a hatalmas munkáról, amelyet az indiai Gujarat államban végez számos segítő-társával Cedric Prakash jezsuita atya. Az idei áprilisi számban pedig egy levelet olvashattunk, amelyben tájékoztat az előző év eredményeiről és köszönetet mond a támogatásokért.

Szeptember végén, 7 év után, a Bokor vendégeként ismét Magyarországon járt ez a karizmatikus indiai ember. Neve magyarul fényt jelent, és valóban, akik hallhatták, még világosabban látták, hogy a föld egyetlen egész, és nem lehetünk közömbösek a rászorulókat iránt.

Cedric Prakash Bombayban született, közgazdasági egyetemet végzett, majd egy évet Taize-ben töltött. Itt erősödött meg lelkiélete, itt kötelezte el magát arra, hogy Indiában dolgozzon. Hazatért, csatlakozott a jezsuitákhoz, és elkezdte az ESP (Education Sponsorship Programme) szervezését. 1986-ban 7.000 gyermekre terjedt ki ez a nevelést támogató program, ma 90 iskolában, illetve kollégiumban 15 000 gyermeknek adják meg a választás lehetőségét: megtanulhat írni-olvasni vagy analfabéta marad; emberhez méltó sorsa lesz vagy ember alatti nyomorban és éhezésben él, lehetőségei nyílnak az életben vagy sem. Abban a világban a legtöbb gyermeknek még a pozitív választás lehetősége sem adatik meg. A jezsuiták munkájának sikeréhez reményt ad az, hogy a felneveltek egy része, miután szakmát tanult vagy elvégezte iskoláit, visszatér szülőfalujába, hogy ott segítsen az elmaradottság és jogfosztottság felszámolásában.

Mi Magyarországon 1977-ben kapcsolódtunk be az ESP támogatásába, amikor évek óta kerestük az éhezők megse-

gítésének leghatékonyabb módját. Először finn testvéreinken keresztül segítettünk nekik, a Finnországba küldött népművészeti tárgyak ellenértéke jutott ki Indiába. Később megtaláltuk azokat a csatornákat, amelyeken keresztül közvetlenül is küldhettünk ki rendszeresen pénzt, bár még csak illegálisan. Így is kb. évi 1 millió Ft jutott el hozzájuk.

1992. januárjában tíz magánszemély 100 000 Ft-tal létrehozta a Harmadik Világ Alapítványt (számlaszáma: MHB 327-10423, címe: 1476 Bp. Pf. 40.), amelynek célja a harmadik világ éhezőinek támogatása a mindenkor magyar jogszabályi előírásoknak megfelelően. A befizetések az adóalapról levonhatóak. Ebbe az alapítványba az első évben 680 000 Ft-ot fizettek be, amelyet az MNB-n keresztül USA dollár formájában átutaltunk Indiába. 1993. januárjától 1994. szeptemberéig 6 millió Ft adomány érkezett, amit legnagyobb örömmünkre — bár hosszas utánajárással — egy 55 051 USA dollár értékű nemzetközi bankcsekk formájában személyesen adhattunk át Cedric Prakashnak. Az atya őszintén meglepődött, mert ekkora összegű csekk még sohasem volt a kezében; ez az összeg éves költségvetésük egyharmada.

A székesfehérvári (Vízvárosi templom) és a budapesti (Kelenföldi Szent Gellért templom) találkozókra video- és diaképekkel illusztrálva számolt be munkájukról, és válaszolt kérdéseinkre. A legmegkapóbb kérdés és válasz talán a következő volt: A magyar népmesék jó tündére szívesen teljesíti a sok megpróbáltatáson keresztülment főhős három kívánságát. Cedric Prakashnak mi lenne ez a három kívánsága? „Az első: maradjon meg bennem a hit, remény és szeretet, valamint a bátorság munkája folytatásához. A második kívánságom ugyanez a ti számotokra: szükség van imádkokra, támogatásokra és elkötelezettségekre. A harmadik: értsük meg mindannyian, hogy az egész földre kell figyelniük, még jobban, még több áldozattal. Gandhi szavaival szólva: Az emberiség nem a túlnépesedéstől szenved, hanem a túlfogyasztástól. Az emberiség valós szükségleteinek kielégítésére elég a Föld, de a mohó embereknek kevés.” Végül szolidaritásunk és áldozatvállalásunk növelését kérte.

MAGYAR NEMZETI BANK	
To: Bankers Trust Co., New York	USD account
Pay against this cheque	
Gujarat Education Society Bank	Baroda University Campus Branch Ahmedabad-
to 380 009 Gujarat India Fr. Cedric Prakash S.J.	
a/c: No 21243	Amount: USD 55.051,-
say: —Fiftyfivethousand and fiftyone—US Dollars—	
Budapest, 29th. Sept. 1994	
No B 070605	MAGYAR NEMZETI BANK EMISSZIÓS FŐOSZTÁLY Nemzeti Bank of Hungary
D. 220 (B) (000) (00) Pj 001117	

A találkozón beszámolt a nemrég Kairóban megrendezett konferenciáról, amelyen mint a jezsuita rend egyik küldötte vett részt, és ahonnan nyugat-európai újtára Indiában hozzánk érkezett. Ő úgy látja, hogy a médiák manipulálták a közvéleményt, amikor az abortuszra összpontosítottak, hiszen ez főleg a nyugati világ problémája. A Harmadik Világ küldöttei az alapvető kérdésekről akartak beszélni: Tartható-e pl. a túlzott fogyasztás, hiszen egy amerikai fogyasztása egyenlő 100–200 indiaival? Hogyan lehet megoldani a Harmadik Világ adósságainak kérdését, az éghajlatváltozást, az ózonréteg veszélyeztetettségét, a nukleáris háború fenyegetését, a soknemzetiségű országok problémáját? Sajnos mindezekre alig maradt idő, de bízik abban, hogy az emberek előbb-utóbb rádöbbennek a valós problémákra, és keresni fogják a megoldást.

A TV és a rádió vallási rovata is beszámolt Cedric Prakash látogatásáról, s a „Tisztelendők” sorozat egyik része is őt mutatja majd be. Talán ezek is segítenek abban, hogy Magyarországon a hivatalos egyházi körökben is — az osztrák Püspöki Kar Koordinációs Bizottságának kezdeményezésére — megfelelő hangsúlyt kapjon a Harmadik Világ támogatása, és ne csak nyugatról kéregessünk és költsünk vagyontemplomokra, épületekre. Erről szólt az a megbeszélés, amelyen október elején Budapesten részt vett a magyar egyházi intézmények és közösségek néhány — az ügynek elkötelezett — képviselője. A jövő év elején Szegeden nagyobb szabású találkozón próbálják felébresztetni az ország lelkiismeretét.

Prakash látogatása megerősített minket abban, hogy nincsen igazi keresztény közösség a szegények felé forduló áldozatos lelkiület nélkül. Szeretnénk a Harmadik Világ Alapítványon keresztül minél több támogatást eljuttatni az ESP javára. Aki esetleg külföldről akar pénzt küldeni, a következő címre küldheti:

Gujarat Education Society, Bank of Baroda
University Campus Branch
Ahmedabad – 380009, Gujarat, INDIA
A/C: No 21243.

Reméljük, hogy hamarosan kapunk gyermekéletrajzokat, fényképeket, hogy adásunk még személyesebb legyen. A betlehemi istálló szegénysége bárcsak mindenkit ráébresztene arra, hogy Jézushoz hasonlóan szolidáris legyen a rászorulókkal, s a karácsonyi ajándékok közt helyet kapjon az éhezőknek életet jelentő segítség is.

Csiky Lajos

BUDAPEST
28 SEPT 94

My VERY DEAR BROTHERS AND SISTERS
IN HUNGARY !!!
Here's a very big THANKYOU (211712!!!)
to each one of you for your kindness
generosity and sacrifices. Your cheque
of 6 million Ft. is a very large one.
It will be used in the Education
Programme of our poor tribal children.
Your support is important to us - and
we sincerely hope that it will continue.
God bless each one of you and your
families.

your brother
Cedric Prakash

A fenti angol nyelvű köszönőlevél magyar fordítása:

Nagyon kedves Testvéreim Magyarországon.
Óriási köszönet mindannyiunktól nagylelkűségükért és
áldozatosságukért. 6 millió forintot csekketek nagyon nagy do-
log. Ezt az összeget szegény törzsi gyermekek nevelési prog-
ramjában használjuk fel. Segítségük nagyon fontos szá-
munkra, és őszintén reméljük, hogy továbbra is számíthatunk
rájuk. Isten áldjon Mindannyiunkot és családjaitokat.
Budapest, 1994. szeptember 28.
Testvéretek: Cedric Prakash

Tanulhatunk az elefántoktól

Az egyik afrikai nemzeti park felügyelőjét hallgattam a Kossuth adón. Többek között elmondta egy érdekes tapasztalatát: A népes elefántcsordában született egy beteg borjú. Gyenge volt a térdizülete, nem tudott lábra állni. Keservesen vergődött, térdén csúszkált, nem tudott szopni sem, nem érte el anyja emlőjét. Az anyja nem legelt, ott toporgott egy helyben, a kicsi pedig a lábai között. A szakemberek távcsővel figyelték az eseményeket. Ugy gondolták, ezt a kis állatot meg kell szabadítani ettől a szenvedéstől, elaltatják. Ám egyiküknek más volt a véleménye: Ha ez természetvédelmi terület, hagyni kell a természet rendjét, menjen minden a maga útján.

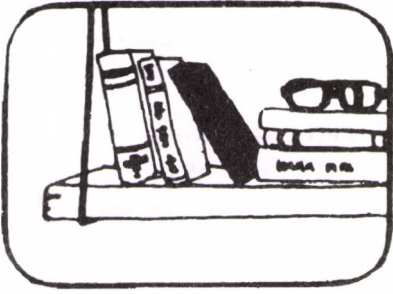
Mit tettek az elefántok? A csapat tovább vonult, kivéve néhány idősebb tehenet. Ezek körülállták az anyát. Ormányukkal óvatosan felemelték a kicsit, így hátsó lábára állva már elérte anyját és szopott. Nem akartak hinni szemüknek a biológusok! Néhány nap alatt lábra állt, s ha lassabban is, de tovább tudtak menni. A beszámoló szerint a kis bika gyönyörűen, erőteljesen fejlődik, most már negyedik éve.

Sokat tanultam az elefántoktól! Váratlan nehézségek között feltalálták magukat. A bajbajutott mellé álltak. Éhség, szomszártság árán is ott maradtak és segítettek. Nem mind, hanem csak ahány szükséges volt a feladat megoldásához.

Nekünk is így kell a testi, lelki, erkölcsi gyöngéket kezelnünk, így kell segítenünk. Okosan, leleményesen, ha kell, önmagunk érdekét is háttérbe szorítva.

Ezt teszi a kis és nagy család. Erre való a kis és nagy közösségek. A jó közösség megtartó ereje pedig csodálatos! Lábra tudja állítani az erőtlenekeket, a bukdácsolókat is. Felemeli a gyengét, hogy együtt haladjon a többiekkel.

F.G-né

Isabella Campbell–Wessig

Az inga jobbra lendül

„Pozitív gondolkodást!” — így hangzik a New Age-guruk útmutatása, akik világunk megváltoztatását „földről” várják. Az eredmény a politikai érdektelenség, amely a belépő drog az irracionális ideológiákhoz, például a jobboldali radikalizmushoz.

Egyre megy, hogy Helga, a vállalkozói tanácsadó sámánutazásra adja a fejét, mert kapcsolatba akar lépni a szellemek átfogó, személyen túli, örök világával, vagy a menedzser Péter tűzugrást gyakorol, vagy a községi tanács az ingát faggatja, vagy a kétgyermekes anya védőszellemével társalog — a lelki, egzisztenciális problémák, az élet értelmének keresése egyenes úton juttatták el őket a posztmodern szupermarketjéhez és ezzel egy „új korszakba”, a New Age-be. Mindannak, ami a 80-as évek elején a keleti kozmológiák és a nyugati pszichológia áttekinthetetlen vegyületeként Európában és az USA-ban elterjedt és lágy összeesküvésként bevonult a tudósok és gazdasági boncok tudatába, már több mint száz évvel ezelőtt voltak úttörő gondolkodói a teozófus társaságokban, amelyek egy új világvallás megteremtésének céljával alakultak.

Már akkor várták a Vízöntőkorszak beköszöntését, amely az állatkör Hal jegyének utolsó 2000 évi uralma után a béke és a harmónia szabadulólévelét fogja kiállítani.

Az út a cél

A teozófus Carl-Egon, Hohenlohe-Waldenburg hercege ugyan már 1936-ban el akarta indítani a New Age-et —, valamint a vallásfilozófus Arnold Lyserling gróf meg volt győződve, hogy 1992-re az új tudat már minden fejhez megtalálta az útját, mégis mindenekelőtt az a férfi érte el, hogy a pozitív gondolkodás apostolaként beszéljenek róla, aki manapság Kaliforniában, az Elmwood-Intézetben kísérli meg előmozdítani a holisztikus gondolkodást és az ökológiai látomásokat (holisztikus az a filozófiai szemlélet, amely az egészre irányul, s annak tulajdonságait összetevőiből nem tartja maradéktalanul levezethetőnek — *A ford.*) Fritjof Capra ó, a bécsi fizikus. A „fordulókor” hirdetőjének hitvallása így hangzik: korunk különböző válságjelenségei pusztán letompított formái egy és ugyanazon válságnak, mégpedig „az észlelés válságának”. Capra számára a descartes-i-newtoni világnézet túlhaladt, szerinte világosan fel lehet ismerni a valóság új szemléletét, a holisztikus-ökológiai-lelki gondolkodásmódot. Ez a fizikus, aki a New Age-et szalonképessé tette, bár ezt a fogalmat szívesen cserélné fel az „Új reneszánsz” vagy „Feltámadó kultúra” kifejezésekkel, legfontosabb műveiben, mint „A fi-

zika Tao-ja”, „Fordulókor” és „Az új gondolkodás” nem nyújt új elméletet, hanem különféle gondolkodásmódokat fűz össze. Arnold Toynbee civilizációk felemelkedésére és hanyatlására vonatkozó gondolatai, Pitirim Sorokin ciklikus születésre és elmúlásra vonatkozó értékrendszerei, valamint a Tao és a Yin/Yang keleti tanai alapján vonja le a fizikus azt a végkövetkeztetést, amely szerint a forradalmi átalakulások „nem megakadályozhatók”. Csak az észlelésnek a politikusnok és menedzsernok által végbevitelt megváltoztatása képes legyőzni a férfias értékek túlhangsúlyozását, a hitet abban, hogy a tudományos módszer az ismeretszerzés egyetlen eszköze, valamint a korlátlan haladásba vetett hitet — így hangzik Capra egyszerű megoldási javaslat.

Fönről–lentől

Maria Wölflingseder bécsi tudományos kutató „Társadalmi változás fönről — lentől” című tudományos vizsgálatában Fritjof Capra kiindulópontját szembeállítja Paulo Freire brazil pedagógusával, aki számos, írástudatlanság elleni mozgalom kezdeményezésével és a felszabadítási teológusokkal, bázisközösségekkel együttműködve, az elnyomottak ügyéért küzd.⁽¹⁾

„Capra tétele a változtatás stratégiájára vonatkozóan kifejezetten *elit beállítottságú*”, mondja kritikusan Wölflingseder, mert megoldási javaslatok csak a jóléti országokra érvényesek, és azokon belül is kizárólag a gazdag közép- és felső rétegekre vonatkoznak. Paulo Freire, aki 1921-ben Recife-ben (Brazília) született, első tapasztalatait néptanítói szerepe az 1964. évi katonai puccs előtti időkben.

Annak idején letartóztatták, kiutasították Chilébe, és kétévi Harvard egyetemi vendégprofesszorkodás után 1970-től 1980-ig oktatásügyi különtanácsadóként működött az Egyházak Ökumenikus Világtanácsánál Genfben. Amíg a pedagógus abban látja feladatát, hogy az elnyomot-

A New Age ismertetőjegyei

- Hit abban, hogy feltétlenül felvirrad a harmonikus béke vízöntőkorszaka. A történelem előre meghatározott módon zajlik.
- Az embereknek csak engedniük kell a kozmikus változás — az magától bekövetkezik.
- A pozitív gondolkodás egyenesen kényszerré válik.
- A hit a karmában és az újjászületésben gyakran az igazságtalanság és a szenvedés, valamint mindenfajta politikai cselekvéstől történő visszahúzódság igazolására szolgál.
- A vakhit áll az előtérben. A kritikus rákérdezést és a „józan ész” messzemenően kizárják.
- Nincsenek szabad egyének, hanem: ami társadalmilag megnyilatkozik, az az egyéneknek kívülről álló, a „Természet”, a kozmosz által meghatározott akarát.
- A New Age-gondolkodás világnézet. Az ember vagy alárendeli magát, vagy nem. A megvilágosodottak Istenhez hasonlókká válnak, míg az emberiség maradéka „még nem jutott el odáig”, vagy „eretekként” szálnalmasan megmosolyogják.

takban tudatosítsa helyzetüket, és képesé tegye a felszabadulásra mind az elnyomottakat, mind az elnyomókat, tehát az ismeretet a változás konkrét gyakorlatának kell követnie, addig a vízöntőapostol számára az ügy már egyszerűbbnek látszik: bizonyos tudat önmagában, személyes hozzájárulásunk nélkül bizonyos gyakorlathoz, meghatározott valósághoz vezet. Paulo Freirétől eltérően Capra meg van győződve, hogy ez a változás nem a bázisról, hanem éppen a tudósoktól és menedzserektől fog kiindulni. Joggal kérde a pedagógus Wölflingseder, „miáltal és mi okból kellene ennek megtörténnie”. A legkülönfélébb

(1) Maria Wölflingseder, Gesellschaftliche Veränderung von oben — von unten, edition Sandkorn 1992

öltözékekben jelentkező üdvtanok *következménye* azonban nem kérdéses: *politikamentes gondolkodás*, amelynek már nem kell törekednie társadalmi összefüggések ismeretére, uralmon lévő igazságtalan struktúrák megváltoztatására, hanem a bensőségesébe történő visszavonulást részesíti előnyben.

Az új bensőségeség

„Kialakult a kötelességek alóli felmentés kultusza, az ártatlanság kultusza; elköteleződés már legfeljebb csak a „csere jogán” jöhet létre: 'Itt vagyok, de egészen másképp is tehetnék!' — mondta egy bécsi előadásában a teológus Johann Baptist Metz.

A hatvanas évek politikailag forrongó hangulata után, a baloldali egyetemi hallgatók és értelmiségiek lázadása után, a hetvenes évek végén rezignációs hullám vált érezhetővé. Egyszerre alkalmatlannak tűnt valamely politikai véleményt hevesen és hangosan képviselni, az emberek már nem voltak rámenősek, hanem alkalmazkodtak. „A 'nagyobb földi Paradicsom', az emberek közötti kapcsolatok jobb működése, a mindennapokban több humanitás utáni vágy — azok a célok, amelyekért akkoriban harcoltak, mintha nem elegendő mértékben váltak volna valósággá”, mondja Maria Wölflingseder. Így sokan *nem találtak választ* életük értelmének kérdésére, ezért aztán elkötelezettségüket tették kérdésessé.

A fokozódó konkurenciaharc, a fenyegető munkanélküliség, a félelem az öko-haláltól és az atomveszélytől — mindezen valóságok kezelésének stratégiáját a teológusnő Maria Widl is a társadalomból visszavonulás posztmodern formáinak tekinti. Amíg a társadalmi bensőségeség a „neo-biedermeier”-ben leli meg lecsapódását — összekapcsolódva a nemzettudattal, a hazafias érzéssel és az idegenek iránti rosszakarattal —, az érzelmes bensőségeség elmélkedő, önmegvalósító, spirituális, tudatbővítő vagy okkult csoportok növekvő kínálatában mutatkozik meg. A megváltás a „csináld-magad-eljárás” révén jön létre, mondja Maria Widl.

„Az utóbbi években megfigyeltem, hogy a *New Age-ideológia és a fasisztoid propaganda* többé-kevésbé nyílt összekapcsolása növekvő tendenciát mutat”, fejt ki komoly gondját a pedagógus Wölflingseder, és nem jelent fáradságot számára e félelem igazolása. A példák száma légiónyi, és ezek nem különböznek sem Capra műveitől, sem Marilyn Fergusentől, aki „A lány összeesküvés” című művében a személyes és társadalmi átalakulást predikálja a vízüntökorszakban.

„Néped a minden”

Capra művein vörös fonalként húzódik végig az *átgondolatlan biologizmus és naturalizmus*, s ehhez kapcsolódik az az elképzelés, hogy a társadalmi rendnek a természethez kell igazodnia. Ezen elmélet szerint a politikai cselekvés hogyanját a természet törvényei rögzítik, és az embernek csupán ezek szerint kell eljárnia. További fogalom a holizmus, amely nem a New Age-ben merült fel először. Fergusen ezzel kapcsolatban J.C. Smuts búr generálisra hivatkozik, „ragyogó gondolatként” írva le a holizmust, amely kifejezi, hogy „a természet egyre magasabb szervezethez törekszik”. Ideológiáját azonban már 50 évvel ezelőtt körülra-

jongták, s a náci „egészen” átvették, mert „te semmi vagy, néped a minden”. *Karma- és reinkarnációhit* a további jelzavak, amelyek ugyan nem Capra révén, de a vízüntő-követők széles körében elterjedtek. A karmahit az igazságtalanság és szenvedés igazolására (megideologizálására) szolgál. Eszerint mindenki maga a bűnös azért a szenvedésért és igazságtalanságért, ami őt éri. Az adósság-lefizetésnek ebbe a lehetőségébe természetesen nem szabad beleavatkozni, hiszen ez jelenti az egyetlen lehetőséget a következő élet jobb kezdéséhez. És ami ma áll az éhező gyermekekre Délen és az üldözött kisebbségekre az egész világon — az nem kevésbé volt érvényes 50 évvel ezelőtt a karmájuktól megterhelt zsidókra.

Ökológia jobbról

„A tulajdonképpeni környezeti probléma a túlnépesedés”, mondja egy New Age-brosúra; más írások ezt még világosabban kimondják, és a külföldi nőket valódi környezeti bombaként mutatják be. „A hetvenes évek óta az NSZK-ban szinte minden *szélsőjobb* csoportosulás — az Új Jobboldaliaktól az NDP-ig (Nemzeti Demokrata Párt) — felvette

programjába az ökológiai problémakört”: ezzel magyarázza Maria Wölflingseder azt a kísérletet, hogy más célcsoportokhoz, például a zöldekhez és baloldaliakhoz közelebb jussanak. Ha a wiesbadeni, külföldiek ellenőrző hatóság vonakodik meghosszabbítani egy iráni tartózkodási engedélyt olyan indokkal, hogy Németország magas népsűrűsége és az abból eredő környezeti terhelések nemkívánatosabbá teszik a külföldiek beengedését, és a svájci „Nemzeti Akció — a svájciak párta” már a nyolcvanas évek közepén fennen hirdette, hogy „több környezetvédelmet és kevesebb külföldit”, akkor igencsak világossá lesz a *visszaélés* az ökológiai gondolatvilággal. Hubertus Mynarekben, az úgynevezett „ökológiai vallás” kiváló képviselőjében tanújára lelünk a New Age és a *jobbos gondolatvilág* szoros kapcsolatának. Ő mint a bécsi katolikus teológiai fakultás korábbi dékánja 1972-ben kilépett az egyházból, majd később a „Keresztények a zöldek között” munkaközösség alapító tagjai közé tartozott. Szoros kapcsolatai a német unitáriusokkal, a Német Hitmozgalom utódszervezetével — amely időnként az SA (Sturmabteilung = a náci párt rohamosztága) és a HJ (Hitlerjugend = a náci párt ifjúsági

szervezete) káderek hivatalos vallási közösségeinek számított — Roman Schweidlenka osztrák történészben azt a kérdést vetette fel, vajon Mynarek lenne-e az egyetlen „barna bárány” a New Age-hívók fehér, tiszta, világos nyájában” — és kénytelen volt tudomásul venni az ellenkezőjét. „Amikor Eduard Gugenbergerrel közösen 367 spirituális csoportot elemeztem a német nyelvterületen, közülük 46-ról derült ki, hogy jobboldali radikális, vagy árja bölcseletet valló okkultista egyesületek. Közülük további 56 különböző mértékben volt átitatva hasonló gondolatokkal. „Kifelé a szokásos ezoterikus tanokat terjesztik, a háttérben azonban egészen tudatosan választanak ki embereket szélsőjobb tevékenységre”, mondja Schwedlenka. Az átlagos New Age-hívó ugyanis legtöbbször vak a politikai veszélyek iránt — és ennek következtében politikailag nagymértékben manipulálható. Az „Európai Civilizációt Kutató Tudományos Csoport”, a GRECE, amely a „Nouvelle Droite” (Új Jobboldal) ideológiájának számít, már a késői hatvanas években rájött, hogy az ezoterikából és a spiritualitásból politikai tőkét lehet kovácsolni, amint azt az emberi jogokkal foglalkozó folyóirat, a *Le Droit de vivre*” (Jog az élethez) leleplezte: „A tisztán politikai célokat semmiképp sem szabad felszínre hozni. amíg a pályázó még a megfigyelési fá-

az is, hogy a német *neonácik* egykori főideológusa, Michael Kühnen az új korszak iránti szimpátiájáról beszélt.

Maria Wölflingseder megvonja a korlátot: „Persze azt nem akarom állítani, hogy a New Age, az ezoterikus vagy ökológiai mozgalmak követői kifejezetten ugyanazon célokat követik, mint a szélsőjobbok.” Hangsúlyozza azonban, hogy az ideológiai és személyes közelség az Új Jobbosokhoz jelentősen elősegíti a szélsőjobb célok „normalizálását”, és ennek révén teljes mértékben fennáll a párhuzam a húszas-harmincas évek élet-reform és ezoterikus hullámmal, amely tetterősen támogatta a Hitler-fasizmus térnyerését,

Kirándulás

okkultizmus-országba

Már maguk a magas díjak, amelyeket a megfelelő szemináriumokért és tanfolyamokért le kell guberálni, meggyőznek arról, hogy a New Age-gondolatvilág milyen célcsoportokat céloz meg elsődlegesen — középkorú, jól szituált embereket magasabb beosztásban. A vízöntő-beavatottak kisebb testvérei már kénytelenek megelégedni a korszellem olcsóbb és egyszerűbb játékokkal. És ezt meg is teszik. Egy kutatási szeminárium keretében megkérdezték felső tagozatos lányok 30%-a egyszer már táncoltatott asztalt vagy poharat, 27% kérdezte meg az ingát és 25% vetett kártyát.⁽²⁾ „Vallásos fejlődés és az ifjúsági szekták iránti érdeklődés” témájú további kutatásában, amelyet a bécsi egyetemen folytatott a pszichológus Brigitte Rollett, hasonló végeredményre jutott. A 14–15 éves fiatalok közül a nagyvárosiak 12, a vidékiek 16 százalékat veszélyeztetik szekták akut módon, mivel problémákkal terheltek és kifejezetten érdeklődők az okkult és szektás

csolásán keresztül lép fel, ugyanis ha a fiatalok erősen átadják magukat az okkultizmusnak és eközben bizonyos mértékig talajt vesztenek, ez a legjobb belépési lehetőség az *irracionális ideológiák és a politikai manipuláció számára*”. És amire Schweidlenka utal, azt Brigitte Rollett, a fejlődépszichológia professzora csak igazolhatja: „Mind az okkultizmusban, mind a jobboldali radikalizmusban az ember saját erőfeszítése nélkül valami egészen különlegesnek számít, nem kell tanulnia, semmihez sem kell értenie”, és ezzel magyarázza a kapcsolatot a két rendszer között. Így már elégeendő németnek, osztráknak — vagy éppen az okkult praktikákba beavatottnak lenni, hogy az ember kitüntetett rangot nyerjen. „Végül is az *elnyomottak* azok, akik ezekben a csoportokban kísérlelnek meg fölülkerekedni problémáikon”, állítja meg a továbbiakban Brigitte Rollett, ugyanis a megelégedettség az adott szituációval, a siker és a saját teljesítmények ellenállóvá teszik az embert az okkulttól a barnáig terjedő színezetű csoportok csapdáiba esés veszélyével szemben.

Hol van Romero érsek

és Rosa Luxemburg?

„Akik arra hívnak fel bennünket, hogy értelmetlenség-érzésünket értelmesség-protézisekkel, transzcendencia-tablettákkal küzdjük le...nem jobbak azoknál a politikusoknál, akik a Sahel-övezet (Afrika) éhezőinek azt tanácsolnák, hogy küzdjenek kenyérhiány-érzésük ellen”, mondta Günther Anders író és filozófus, és ezzel a „lágy összeesküvés” kritikájának közepébe talált. A „pozitív gondolkodás” végül is *nem oldja meg* azokat a problémákat, amelyeket ma kell megoldani, és a következő században ránk szakadókat sem. A „pozitív gondolkodás” legfeljebb csak azoknak segít, akik különben is a földgolyó vajas oldalára cseppentek.

Wölflingseder kritikája szerint kisemberek, elnyomottak nem fordulnak elő a New Age-guru Fritjof Capránál — nincsen szolidaritás, csak az egyént emeli ki. „Itt senki sem áll fel és pengelgéri ki az égbekiáltó igazságtalanságokat — ellenkezőleg, az uralkodó örültséget gyakran minden lehető magyarázattal szükségyszerűnek igazolják. Hol maradnak a New Age-mozgalomból az olyan emberek, mint Rosa Luxemburg, Franz Jägerstätter, az afrikai szabadságharcos Amílcar Cabral, Romero püspök és Dom Erwin Kräutler (1. ÉV 1992. okt. és dec.)?”

Miközben Olaszországban a fasizmus jut hatalomra, s Németországban a gyűjtogató fiatal „kopaszok” a rendőrség csak nézi; miközben a szigorúan zárt határokkal kapcsolatos, már korántsem titkos egyetértés és az új nemzeti tudat növekszik, szükséges volna emlékeztetni arra, hogy ebben a században egyszer már előfordult, hogy valakik túlságosan is nehezen viselték el az értelem.

Forrás: Kirche Intern, 1994/7

Fordította: (—elk—)

A New Age alapfogalmai

EZOTERIKA: Olyan tanítások és cselekvések, amelyek az érzékfölötti világra vonatkoznak és csak a beavatottak egy köre számára hozzáférhetők.

TEOZÓFIA: Az orosz Helena Blavatsky 1875-ben alapította meg a Teozófiai Társaságot, amelynek célja olyan új világvallás létrehozása volt, amely az emberiség rejtett őstudására épül. A keleti gondolkodást köfötte össze okkult és mágikus erővel.

OKKULTIZMUS: A parapszichológiához hasonlóan a magasabb tudathoz vezető útnak tekintik. A természetet átlelkésítő szellemek számítanak segítőknek.

REINKARNÁCIÓ: Az újramegterestülést a hindu-buddhista szemléletől eltérően nem büntetésként fogják fel, hanem új esélynek a korábbi életekből származó hibák rendbehozására.

zisban van. Ezeket csak akkor fedjük fel, amikor az illetőt tagként elismertük. De célunkat ebben a stádiumban is mindekelőt intellektuális és szellemi forradalomként kell előadnunk, és a politikai stratégiát csak a legnagyobb óvatossággal szabad említenünk.” Hasonlóképpen az oruknál fogva vezetik azokat a New Age-hívókat is, akik mindennapi olvasmányaikban a svájci Ansata kiadó Julius Evola-ra vonatkozó hirdetésére bukkanak — aki nemcsak *Mussolini* házi és udvari okkultistája volt, hanem az Új Jobboldaliak legfőbb ideológiagyártójának is számított. És ebbe a keretbe illik

témák iránt, és a városi tizenévesek 35 százaléka fogékony a szekták és kultuszok propagandafogásai iránt. Ez tehát azt jelenti, hogy már a gyerekek egyharmada az „érdeklődés” és a „nyakig benne” közötti szürke határzónában mozog. A tanulmány riasztó eredményeivel mindenekelőtt a tanároknak kíván segítséget nyújtani a veszélyeztetett fiatalok felismeréséhez, megakadályozandó rácsúszásukat a New Age-hullámmal.

A történész Roman Schweidlenka így figyelmeztet: „Az iskolákban az okkultizmus veszélye a kritikus értelem kikap-

(2) Maria Widl, New Age im Klassenzimmer, Kirchlichkeit und religiöser Zeitgeist bei Religionsunterrichts-Besuchern Innen der AHS-Oberstufe

Simándi Klára

Gábor könyve

Gábor könyvét régóta készülök megírni. Tizenhárom éve fogalmazódnak bennem a mondatok, abban a szilárd meggyőződésben, hogy egyszer majd papírra vetem őket.

Gábor nagy, meghatározó élményünk. Minden porcikám tiltakozik ugyan, ha életünk kisebb-nagyobb problémáit, válságait kizárólag ezzel akarja magyarázni valaki, de elfogadom, hogy Gábor immár „örök”, mint Anna. Benne él

„...minden félrecsúszott
Nyakkendőmben és elvétett
szavamban
És minden eltévesztett
köszönésben
És minden összetépett
levelemben...”

(Juhász Gyula)

De meg kell írnom a könyvet köszönetképpen is azoknak, akik kilónyi kis létéért harcoltak, akik már akkor emberszámba vették, és azoknak, akik azért küzdöttek és küzdenek ma is, hogy ez a lét minél inkább élet, igazi emberi élet legyen, akik hozzánk hasonlóan szeretni képesek őt. És talán azért is érdemes megírnom a könyvet, hogy ha már nekünk megadatott, hogy együtt tudunk élni ezzel a ténnyel, hogy nem rokkantunk bele, hogy ép lélekkel teljes életet élünk — talán hozzá tudunk segíteni ehhez másokat is.

Gábort 1978. március 10-re vártuk.

1977. december 19-én munkába mentem, ahogy a buszról leszálltam, elfolyt a magzatvíz.

— Ha mégis nevet kell adni, Gábor lesz, jó? Vagy Eszter — mondtam Péternek.

Ezt már régen megbeszéltük. Most mégis sorsszerűnek éreztem: apám első felesége — aki után Klára lettem — kis koraszülött Gábor fiával együtt halt bele a szülésbe.

De ennek a mondatnak a jelentősége még ennél is sokkal nagyobb. Innen indultunk. Ehhez képest minden ajándéknak számított. A nevesincs abortumhoz képest egy párperces Gábor már ember — a fiunk.

Négy nap múlva, december 22-én született meg. Éleszteni kellett. Milyen fájdalmas később olvasni a zárójelentésen: élő, éretlen fiú! Most értem csak igazán

az előző kettő jelentőségét: élő, érett leány. Gábor 1150 gr, testhossza 37 cm, fejkörfogata 28 cm. Gyönyörű ici-pici baba, elvész a pólyában, már vizsik is az intenzív újszülöttszályra.

Nagyon fontos dolog, hogy Gábor születésekor már két egészséges gyermekünk volt. Sokkal megrázóbb azoknak a tragédiájára, akiknek sokévi várakozás, több sikertelen terhesség után születik így gyermekük.

Egészséges gyermekeink, ha lélekben is olyan egészségesek lesznek, mint amilyenek nevelni szeretnénk őket, maguk fogják megkérdézni majd, hogy mindent megtettünk-e akkor is, amikor úgy látszott, hogy valóban nincs mit tenni. Hiszen a szeretet nem csökken, hanem gyarapodik, ha többfelé oszlik.

Az első, amit Gáborért tettem, az volt, hogy táplálni akartam. Fejtem hát szorgalmasan! De jól is tettem! Három hónapig ebből kosztolt aztán az egész koraszülött-osztály.

A középkorú, szigorú-szöke ápolónő folyton a fejögépet kereste.

— Ki fej itt?! — robbant be a kórtermünkbe.

— Én — feleltem.

— Miért, megvan még a babája?! — ripakodott rám.

Tény, hogy az ilyen nyílt ellendrukker-reakcióval ritkán találkoztunk. Mint ahogy ritkán az álszent sajnálkozással is. De sokkal gyakrabban azzal az értetlenséggel és hitetlenkedéssel, amely kétségbe vonta, hogy természetes lehet számunkra a szeretet egy ilyen gyerek iránt is, hogy gondoskodásunk magától értetődő és nem magamutogató.

— Barátkozzék csak velem! — mondta igazán kedvesen az orvos az inkubátor mellett, és nekem még ez is furcsán érthető volt. Barátkozni? Hiszen ismerem. Ó Gábor, a fiam.

Olyan ez, mint majd másfél év múlva, amikor visszaviszem mutogatni, dicsekedni velem. Némelyikük, úgy érzem, attól tart, hogy „minőségi reklamációval” jöttem. Pedig én valóban boldog voltam és hálás.

Naponta hordtam neki az anyatejet. Pár nap múlva lélegeztető gépre kellett tenni, egyáltalán nem volt spontán légzése. Az orvos meg is mutatta: kikapcsolja a gépet — a gyerek elernyed, visszakapcsolja — ismét él. Amióta megvan, a teremben az ő szívverését hallani. A gép jelez, bűg, ha baj van. Akkor egy ápolónő odamegy, igazít valamit a gépen vagy a gyerekén.

Nincs eszméleténél. Két-három napja lehet. Megvarrom halotti ingecskéjét, fejkötőjét, míg van hozzá erőm. De amikor bevisszük, derűs arcok fogadnak.

— Jól van a fiú! — mondják.

Összetévesztik valakivel? Nem, mindenki körülötte sürgölődik. Letépte magát a gépről, és elkezdett önállóan lélegezni. Az orvos az üvegfal mögött mosolyogva széttárja a karját. Ó sem érti. Az egész osztály örömmámorban úszik. Bármilyen is Gábor sorsa, ez feledhetetlen. Tudom, hogy munkájuk sikerének örülnek elsősorban, de érzem, hogy szeretik Gábort.

Aztán néhány nap múlva, ahogy állok Gábor mellett, nézem, hogy csapkod vézna kis karjával — a szó szoros értelmében csont és bőr, arca beesett, öreg, sárga az egész gyerek — orvosa átfogja a vállam.

— Várható, hogy utókép lesz, az első napokban átélt két agyvérzés következménye. Nem indul meg a súlya, nő a feje.

Utókép?! Az lenne a csoda, ha nem lenne. Számoltunk vele. Számolhattunk vele, számolnunk kellett vele.

Gerinccsapolás. Nincs köpeny, amelyben bemehetnék Gáborhoz. Jön az orvos, már gombolkodik, ha nem vetem meg, odaadja a sajátját.

1978. január 18. Harmincegy éves vagyok.

— Úgy látszik, Gábor mindenáron ránk akar cáfolni. Megindult a súlya! Ez a gyerek már eddig több csodát produkált, mint öt másik — fogadnak.

Gábor arcán megjelenik az a kedves kis grimasz, amire az anyák már azt szokták mondani: rám mosolygott a kisfiam!

Majd kiesik a szemem, úgy figyelem napról napra, hol látom meg majd rajta az első gramm húst is a bőr alatt. Megjegyeztem, tudatosítottam magamban, hogy ujjacskaí valóban nem vastagabbak egy gyufaszálnál — ezt elfelejtené, később el sem hinné az ember. És most a láboltozatán mintha már nem látszana a csont ujjacskaí folytatásaként. Aztán már lábszára sem csak egy száraz ágacska többé. És már pofásodik, mint a kölköglya. 1320 gramm. Éhenkórász. Még szondán kapja az anyatejet, de már őt kell először megetetni, úgy követelőzik. Keresztbe fordul az inkubátorban, bekapaszkodik a nyílásba, lábát nekiveti a másik oldalának.

Aztán komoly influenzajárvány, hosszú látogatási tilalommal. Gábor is beteg. Tüdőgyulladás kap. Félnyel, éleszteni kell.

De már cumisüvegből itatják, nemsokára én is megpróbálhatom. Kéthónapos születésnapján bepölyázzák. Két kiló.

Március 4-én érinthetem meg először selymes-finom, hártyszerű bőrét. A napokban született volna. És a napokban hazavihetjük.

Tamara, kisebbik lányunk lelkesen fogadja a hatalmas csomagot. Amikor kibontjuk, megdöbben, mint aki minden mást várt, de ezt el sem tudta képzelni.

— Baba! — kiált fel örömeiben.

Andrea, a nagyobbik rohan haza az iskolából. A farsangi bálon koraszülöttorvos akart lenni, vettünk is egy műanyag dobozt hordozható inkubátornak a baba-Gábor számára.

Csak nézi Gábort, és nem is sejti, hogy ő fogja majd irányítani pályaválasztását.

Megvolt hát Gábor, a „nagy zsák-mány”. Szétküldhettük végre a születési értesítőket, jöttek is barátaink csodát látni. Mi pedig végre munkához láthattunk, megtenni minden megtehető. Tudtuk magunktól is, de figyelmeztettek is rá, hogy ami történt nem múlhat el nyomtalanul. De megjósolni a várható következményeket nem lehetett.

A Taigetosz-kérdés, mint az eutanázia, a levegőben van. Úgy tűnik, megválaszolhatatlan. Pedig a dolog végtelenül egyszerű.

Számunkra ugyanilyen egyértelmű volt, hogy ki akarjuk hozni a gyerekből, ami benne van. Nem többet, de nem is kevesebbet. Számolunk azzal, hogy ez nem sok, de meg akarunk győződni róla, hogy mennyi. Azt hiszem, már ekkor ösztönösen ráéreztünk arra, amit később módunk volt tapasztalni is: miként bontakoztatja ki a Pető-módszer a gyermek képességeit, kiből többet, kiből kevesebbet, de mindenből mindazt, ami benne van. És ez a száz százalékos siker. És ebben az értelemben a mi Gáborunk is igazi sikerember.

De nemcsak erre éreztünk rá ösztönösen. Számítalan kisebb-nagyobb dologban saját tapasztalatunkra vagy éppen Gáborra hagyatkoztunk.

Azt tanácsolták, amíg győzöm, fejegetsek neki, ilyen „vénen” nemigen tanulna meg már szopni. De csak nem álltam meg, hogy próbát ne tegyek. Gábor boldogan vetette magát a mellre, és úgy szopott, hogy még egyévesen is alig akarta abba hagyni.

Számítanom kellett rá, hogy sokat betegeskedik majd, gyakran lesz kórházban — de egy nátha nem sok, annyi sem volt neki jó darabig, a gyermekbetegségek meg sem kottyantak neki, szívós volt, mint egy kismacska.

Gyanították, sőt vizsgálatokkal is igazolni vélték, hogy nem hall. De ha északa megmoccantunk az ágyban, hangos kacagásban tört ki a zöreijre.

Észrevettük azokat a jeleket is, amelyek komoly bajra utaltak. Rongybaba volt, szinte lefolyt az ember kezéről, kis testének, gerincének, fejének nem volt semmi tartása. Ugyanakkor merev is volt, mint egy kis Pinocchio, nem tudtuk behajtogatni a műanyag üllőkébe.

De szerezhattünk állapotáról tudományosabb tapasztalatokat is. Megmutatták nekünk az EEG-vizsgálat görbéjén a görcstevékenységet jelző krikz-krakzokat. A legobjektívabb és legszemléletesebb mégis az volt, amikor Gábor fején körbe-körbevezették a csőszerű lámpát. Kis koponyájának jobb oldala sötét maradt, de a bal felfénylett, mint a lámpabúra: az elpusztult agyállomány helyén csak víz volt.

Elromlott a szeme is, a sok koncentrált oxigén kötőszövet-megvastagodást okozott. De a természete jó volt. Győzte türelemmel a hosszú várakozásokat a szemészeti klinikán és a vizsgálatokat, sőt érdeklődve követte szemével az éles, pontszerű fényt.

És tűrte naponta több órán át azokat a gyakorlatokat is, amelyek látványos eredményt ugyan nem hoztak, de meggyőződésem, hogy nem voltak hiábaváloak. Nem rongybabaként hevert a kiságy sarkában, hanem tevékenykedett, vagy legalábbis történt vele valami: pelenkán forgatva hempergett, tenyerünkön ülve lebegett, talpát megtámasztva kúszásra próbáltuk készíteni, az ágy végébe ültetve próbáltuk figyelmét felkelteni. Igencsak megszapordott ez idő tájt a plüssállat-állományunk, és szatyorszámra hoztuk haza a sok színes csörgőt, mintha egy egész bölcsödének vásárolnánk.

Kis szupernyolcas filmfelvevőkkel igyekeztünk lefilmezni vagy legalább lefényképezni majd minden mozdulatát, életének minden jelentős eredményét.

Filmek és fényképek tanúsítják azt is, hogy nem változtattunk megszokott életformánkon: utaztunk, kirándultunk, moziba, múzeumba, társaságba jártunk, mint korábban — így nem éreztük tehernek a Gáborról való gondoskodást. Ő jött

velünk mindenhova, mint a többi gyerek. És a többi gyerek — a mieink és a másoké is — teljesen természetesnek fogadta el, hogy ilyen is van. A gyerek kész és képes tudomásul venni és elfogadni mindazt, amit lát és tapasztal, fenntartásai csak akkor lesznek, ha átadjuk neki a mi rossz felnőtt-beidegződéseinket. De ha nem befolyásoljuk, akkor magától úgy reagál, mint például az alig három éves Panni, aki felmászott Gábor ölébe a kocsijába, hogy megpuszilhassa. És Gábor még most tizenhárom évesen is spontán gyöngédséget vált ki a gyerekekből, hogy kisöccse és kishúga is odatipeg megpuszilgatni vagy a mellére bújni, ha a földön fekvé játszik.

De, még máig is eretnek gondolatnak számít az az elképzelés, hogy közösségben is — bölcsödében, óvodában, iskolában — együtt lehetne nevelni az egészséges és a sérült vagy fogyatékos gyermekeket. Pedig, aki már a homokozóban megtanulná, hogy egyes társaival csak mutogatással értetheti meg magát, aki vak gyerekekkel játszana szembekötősdit, aki elsőként választaná be a csapatába a kettőig számolni sem tudó, de futásban legfürgébb pajtását, aki mozgássérült osztálytársától puskázná a számtandolgozatát: az felnőtt fejjel sem utasítaná el az állást vállalni tolokocsiban érkező ma-

tematikust. Vesszőparipám volt sokáig, hogy meg kellene oldani ezeknek a halmozottan sérült gyerekeknek a nappali elhelyezését ugyanúgy, mint az egészségesekét, hogy a szülő életformája normális maradjon, de beteg gyermekétől se kelljen elszakadni. Jöszerevel mindenütt azzal a jótanáccsal fizettek ki, hogy ha belefáradtam, adjam a gyermekemet egészségügyi gyermekotthonba. Máig sem tudom, valóban nem értették-e, hogy nem arról van szó, vagy csak ez tűnt a legkézenfekvőbb elhárításnak. Pedig olyan egyszerű a megoldás: az elnéptelenedő bölcsődék egy-egy helyisége fogadhatna akár nagybácska gyerekeket is, hiszen ők be vannak rendezkedve pelenkázásra és pépes ételre is. A szülők úgysem egyeznének bele, vélték látatlanban. Gábor már rég kiüregedett az óvodáskorból, de örömmel hallom, hogy egyre több ilyen intézmény nyílik, igaz ugyan, hogy az egészségesekkel együtt való nevelést még nem volt bátorságunk kipróbálni.

A mi Gáborunk meg cseperedett, gyarapodott, derűs, vidám kisfiú volt, még mindig elég kicsi ahhoz, hogy ne legyen szembetűnő, hogy nincs vele rendben minden. Még az sem látszott, hogy mégiscsak kicsit gyorsabban nő a feje a keltetésénél — már másfél éves volt, amikor felmerült egy esetleges műtét szükségessége. Határozat volt, ahol azt kellett mérlegelni, hogy feltétlenül indokolt-e a műtét, várható-e tőle számottevő eredmény, és hogy ezért az esetlegesen lehetséges, remélt eredményért mennyire kitartóan áll szándékunkban megküzdeni. Az ideggyógyász nő pontosan értett bennünket. Azt mondta, azért mer bátorítani minket erre, mert érzi, hogy nem csodát várunk, látja, hogy Gábor része életünknek, de nem uralkodik el rajta, és nem szorítja ki másik két gyermekünk.

1979 nyarán Gábor koponyájába beépítettek egy söntöt, amelynek a túlszaporodó agyvizet a keringésbe kell elvezetnie. A műtét sikerült, a sönt azóta is hibátlanul működik. Teljesíti feladatát — ezt vártuk tőle, nem csodát —, Gábor feje most már csak a normális mértékben nőtt, a görccstevékenység csökkent, az egész gyerek lazább lett.

— Hogy is tudna járni, mikor még cipőcskéje sincsen?! — mondta Dédikéje, amikor meglátogatta.

Lett nonszóra cipőcskéje, de még medvetalpa is, meg csizmacskája. Ekkor kezdtünk járni a mozgássérültek intézetébe. A „kezdtünk járni” alighanem túlzás, mert mi jártunk ugyan, de Gábor amolyan „vállonvetős” gyerek volt, nem ült a karunkon, hanem mint egy rongybaba lógott a vállunkon, ahogy vittük. Nagyon jól emlékszem — nemcsak tudatommal, hanem bőrömmel és izmaimmal is —, hogyan nehezedett rám renyhé kis teste. Innen kiindulva számítanak az eredmények — ami ennél több, azt mind mi nyertük meg. Amit tud, azt itt tanulta, és mindent, amit lehetett, megtanítottak neki.

Már első alkalommal lelkesen, szinte felajzva jöttünk haza. Ahhoz hasonlóan éreztem, mint annak idején a koraszülött-osztályon: itt mindenkinek halálosan fontos a fiam, itt mindenki arra tette az

életét, hogy minden lehető megtegyén ezekért a gyerekekért. Elfogadják kiindulópontként az adott állapotot, és ehhez viszonyítva értékelnek minden kis sikert. Nem a látványos, nagy eredmények a fontosak, hanem az aprómunka és a végtelen türelem; az állandó derű. Pedig tapasztalhattuk aztán az évek során elég-szer, micsoda próbákat kell kiállnia a konduktorok türelmének, míg ezekből a nagyon problémás gyermekecskékből gondolkodó, fejlődni, ügyesedni akaró, közösségre vágyó emberkéket faragnak. Bizonyos értelemben még az is nehezíti feladatukat, hogy nemcsak a gyerekekkel, hanem a szülővel is együtt kell dolgozniuk — de a mi problémáinkat, kérdéseinket, előforduló értetlenségünket is győzik türelemmel, figyelemmel.

Megtanítanak bennünket arra, hogyan érhetünk el eredményeket gyermekeinkkel, sőt, az is megcsik, hogy egy-egy szülő itt tanulja meg igazán szeretni gyermekét, aki nem olyan, mint remélte; itt tanulja meg keresni benne a bármilyen csekély mértékben, de mégiscsak meglévő értéket, itt tanul meg örülni minden apró eredménynek. A gyermekambulancia foglalkozásain sohasem láttam bánatos, elkeseredett édesanyát vagy édesapát — a konduktorok lelkesedése, ereje, türelme, kitartása magával ragadta őket is.

De az igazat megvallva, Gábor nem volt azonnal így elragadtatva. Igencsak rossz néven vette a beavatkozást megszokott kis életébe — tulajdonképpen jó volt látni, hogy nem közömbös neki, mi történik vele. Egy darabig sírva tiltakozott, de aztán remek megoldást talált ki: alvókúrát vett, mint később nővérei szerelmi bánat ellen. Ha megelőzte a foglalkozást — csináljatok, amit akartok — gondolta, és egyszerűen elaludt. És valóban csinálhattunk akármit is, a konduktorok is, Gábor jóízűen, mélyen aludt, és csak hazainduláskor ébredt fel.

Nekünk jó iskolánk volt türelemből, és erre intettek a szakemberek is. Teltek a hetek, és mi úgy vártuk az első apró jeleket, amelyek arra utalnak, hogy Gábor némi készséget mutat az együttműködésre — mint annak idején az első párnácskák megjelenését pergamenszerű bőre alatt. Nővérei, akik ilyenkor elkísértek minket a foglalkozásra, már kívülről fújták a dalokat és a mondókákat — otthon is segítettek mákot törni, fáként hajladozni a szélben, gyertyaszálként állni, édesanyja Gáborkája, ékes virágszál lenni.

És az én virágszálam fokozatosan mégiscsak kötélnek állt. Fel-felemelte ültemben a priccs fölé kókadó fejcskékjét, ha néven szólították, rákulcsolt a kezébe adott pálcára, vagy hadonászva megpróbálta megragadni, ha feléje nyújtottuk. Mosolygott a hívogató babára, mackóra. Kezde nem tehernek, hanem jó játéknak érezi a foglalkozást, olyannak, amit érdemes otthon is folytatni. Nekünk, okos felnőtteknek pedig jó volt tudnunk, hogy mindez nem csak játék, hanem maga az élet, jó volt ráismerni a játékos mozdulatokban azokra az elemekre, amelyek majd az életképességet, az önállóságot biztosítják. Nem torna ez — amit kötelességszerűen természetesen szintén elvégezne az ember —, hanem mindennapi, életszerű gyakorlat. Tulajdonképpen végtelenül egyszerű és természetes do-

log; csak hozzá kell segíteni a gyereket ahhoz, hogy minden leghétköznapibb tevékenységében gyakorolhassa a foglalkozáson tanultakat. Nem a kezébe adni, hanem nyújtani felé a játékot, nem a szájába tenni a falatot, hanem irányítani kanalat tartó kezét, nem kihűteni, hanem vele fűjteni meg az ételt, nem odavinni, hanem hívni, és türelemmel biztatni, míg kuszva odaér, segíteni neki dőlcegen megállni térdcsípjében, hogy felkukucs-kálhasson nővére íróasztalára.

Természetesen sokszor könnyebb lett volna megetetni vagy karba venni. Olyan ez, mint amikor úgy érzem, könnyebben, hamarabb elmosogatnék vagy felmosnék, mint a gyerek, mégis hagyom, hogy ő tegye, míg érdeklődve és kedvvel teszi, mert különben sosem tanulja meg, leszokik róla, mielőtt még rászokhatott volna.

Így hát nagyon igyekeztünk mindannyian, hogy mindent úgy tegyünk, ahogy a foglalkozásokon megtanultuk. Eddig is sok inger érte Gábort, hiszen jött velünk mindenhol, nem akadályozott bennünket semmi, de most még tudatosabban használhattuk ki a mindennapi élet kínálta lehetőségeket is. Gábor otthonosan érezte magát a strand napozópriccsain, fokosszéknek használta a mászókat a játszótéren, xilofont kapott a születésnapjára, hogy nagyobb kedvvel ütögesse a kezében tartott pálcával, négykezeset játszhatott nővéreivel a zongorán.

És egyszer csak észrevettük, hogy nem vállravezett gyerek többé. Ha nem is ölel át, de tartja magát a karomon, és érdeklődve forgatja fejcskékjét, kaszáló mozdulatokkal egyre többször sikerül megragadnia a tárgyakat, és három évesen — ki hitte volna már akkor? — megfordul hasról hátra és vissza, ahogy illik. Térdsíjében szépen állt, lépegetni próbált. És milyen büszkéek voltunk a hegre az orrán, amikor felbukott — ilyen sebhelyet csak mozgékony gyerek képes beszerezni!

Mert a mozgás hatalmas örömet szerzett neki. Fergetegetes jókedvében gyakran már abba sem akarta hagyni a játékot, haza sem akart jönni, különösen, ha éppen kedvenc Marika nénije foglalkozott vele. Mert nemcsak bennünket ismert meg, azt is éreztetni tudta, ki áll különösen közel a szívéhez a környezetéből. Egyébként is imádkozta a fehér köpenyes nőket: csak pozitív emlékei voltak róluk, csak jó élményei. Amikor visszamentem dolgozni, és olykor ő is bent volt az iskolában, kocsijából kinyúlva követelőzően rángatta meg tanártársaim fehér köpenyeit, micsoda dolog, hogy nem vele foglalkoznak?!

Hiszek az áldozatvállalásban, de az önfeláldozást természetellenesnek, emberi ösztöneinkkel összeegyeztethetetlennek tartom. Ha tanári pályámat oda-dobtam volna Gáborért, az nem lett volna őszinte viselkedés, és Gábor nem nyert volna vele annyit, mint amennyit magam, és talán tanítványaim is veszítettek volna.

Ehhez nagyon komolyan össze kellett fognunk. Férjemmel szinte percnyi pontossággal egyeztetettük munkabeosztásunkat, és nagylányunk komolysága, megbízhatósága lehetővé tette, hogy rábiz-

hassuk a kicsiket. De édesanyám nélkül így sem boldogultunk volna. Ő mindig rendelkezésünkre állt, ha kértük, és boldogan foglalkozott Gáborral. Nap hoszszat énekelt Gábornak, játszott vele, beszélni tanította. Tudtuk jól, hogy valójában sohasem lesz képes beszélni, hiszen a sérülés nagy mértékben érintette a beszéd-központot is, de sírnivalón gyönyörű volt, amikor nagyanyja unszolására lelkes „aja, aja” kiáltásokkal fogadott. Édesanyám százszor, etezerszer, ki tudja hányszor mondta el neki, próbálgatta kis száját alakítani, hogy legalább ezt a legszébb szót: „anya”, tőle is hallhassam.

A másik nagymama még aktív dolgozó volt, így ritkábban jöhetett, de unokája ízlését lesve finomabbnál finomabb falatokat hozott neki. Gábor harapni, rágni nem tudott, pépesen etejük máig is, mint egy kisbabát, de igazán érdemes neki főzni, szívesen, jóízűen, sokat eszik, és elismerően elégedettnek mutatkozik, ha fogára való a falat.

Persze sokkal egyszerűbb lett volna minden, ha intézményesített segítséget kapunk. Ha lett volna olyan hely, ahol napközi ellátást biztosítanak az ilyen halmozottan sérült gyermekeknek is. Mert az egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy Gábor igazi óvodás a mozgássérültek intézetében sem lehet. Ő értelmileg is olyan súlyosan károsodott, hogy egy határon túl nem volt fejleszhető tovább: megnyugtató volt tudnunk, hogy a konduktív pedagógus, a konduktorok gyöngéd következetessége segítségével mindazt megtanulta, amit megtanulhatott, és bele kellett nyugodnunk abba, hogy lépcsőfoknyi ugrást még fokozottabb foglalkozással sem lehetne elérni. Jó volt látnunk azt is, hogy derűs, kiegyensúlyozott ember, örömmel és bánatokkal, és — bármily fájdalmas a gondolat — alighanem jobb, hogy hiányzik neki valami az élet teljességéhez.

Ha megkérdem, volt-e értelme a többéves munkának, ma is azt mondom, már az megérte, hogy tartása van a testének, meg tud fordulni és használja a kezét, hogy nem felfekvése sebek közt telik élete. És meggyőződésem, hogy ennél sokkal többről van szó. Legalább ilyen fontos, amit a Pető-módszer személységfejlesztésében, értelmi képességei kibontakoztatásában adott neki.

Mindez egész családnak életét döntően befolyásolta. Nagybibik lányom ekkor választott pályát. És ő valóban tudatosan választott, nemcsak érzelmileg ragadta meg ennek a hivatásnak a szépsége, volt alkalma jó előre megismerni annak nehézségeit is. Annak idején gyermeki fantáziáját annyira megragadták a látottak, hogy lefeszette a sok kis vidám bicebó-cát, ahogy örömmel végzik feladatukat. Gyermekrajza évekig függött a gyermekambulancia falán. Most boldog, hogy egyre közelebb kerül a hivatás gyakorlásához: a Mozgássérültek Pető Andrással Nevelőképző és Nevelőintézetének hallgatója.

Annak idején valóban nagy szükség lett volna arra, hogy Gábor óvodás lehessen, hiszen válásunk megnehezítette a róla való gondoskodást. Barátnőm mondja, hogy amikor válása okairól kérdezték, és ő megpróbálta elmagyarázni, az emberek csak hümmögtek. Gondolt egyet, és mindenkinek azt válaszolta,

ivott és vert. Ez mindenki számára érthető és kielégítő magyarázatnak bizonyult. Hasonlóképpen hajlamosak az emberek Gábor problémáját tekinteni a mi válásunk okának. Az élet dolgai sokkal bonyolultabbak, és ha hiábavaló volna is tagadni, hogy Gábor benne van „minden félrecsúszott nyakkendőben” — állítás volna mindent ezzel magyarázni. Különbösen is a költő azt mondja, hogy „egész elhibázott életemben”, de a mi életünk távolról sem mondható elhibázottnak. Én boldog anyja vagyok egy olyan szép nagy családnak, amilyent csak Kovács Margit volt képes agyagba mintázni.

Gábor öt évesen egészségügyi gyermekotthoni óvodás lett. Nagyon büszkék voltunk rá, hogy úgy élhet, mint minden más gyerek, reggel elvisszük este hazahozzuk, mint egy igazi óvodást, napközben meg rengeteg érdekes dolog történik vele, közösségi élményeket, tapasztalatokat szerez. Nem is tudtuk igazán, hogy ő, aki ennyire rosszul lát, honnan ismeri fel, ha közeledünk az óvoda épületéhez, de nevetéséből, hangos kiáltásából értettük, mennyire örül neki. Óvónői közül kiválasztotta a szívéhez különösen közelálló Erzszi nénit, társai közül az angyali mosolyú Andrást. Még arra is képes volt, hogy védekezzen a verekedő gyerekek ellen, ha olyan közelített feléje, akitől volt félni valója, hangosan kiabálni kezdett. Egész nap tevékenykedett, csecsemőmódra ugyan, de aktívan játszott. Feledhetetlen élmény számomra a jelenet, amikor arra értem oda az óvodába, hogy sete-séta Gábor-kám éppen versenyt küszött a szőnyegen egy mesekönyv után a kétméternyi Zsolt bácsival, a pszichológussal.

Ismét megadott nekünk az a jó érzés, hogy szeretik a fiúnkat, elfogadják olyanoknak, amilyenek. Ha belegondolok, tulajdonképpen mindig is el tudtuk fogadtatni közelebbi-távolabbi környezetünkkel, hogy ilyen is van. Ma is, ha kivonul nagy családnak, emberről tizenhárom éves Gáborunk úgy el van a többi között a kocsiában, hogy fel sem tűnik. Nem mutogatjuk exhibicionistán, de nem is leplezzük, nem takargatjuk. Ha mi természetesen tekintjük, más sem csodálkozik rá. Ha mi nem sajnáljuk, rajtuk sem sajnálkoznak.

Nem gátolt Gábor bennünket semmi, inkább gazdagított. Az élet olyan rétegeit ismerhettük meg általa, amelyeket nélküle nehezen. És nem gátolta meg azt sem, hogy a nagy családról szólt gyermekkori álmomat megvalósítsam. Tanácsolták nekünk már idejekorán is sokan, hogy legyen Gábor helyett másik gyerekünk. de nem válaszolhattuk azt, amit a szülők a weörös-sándori Paidegás-gász-néninek, hogy „különféle gyerekekkel kísérletezünk”. Mi Gáborral akartunk megkísérelni mindent.

Amikor az óvodából is kiöregedett, további megoldás csak az egészségügyi gyermekotthoni elhelyezés lehetett. Olyan szeretettel fogadták, olyan gyöngéden gondozták, olyan jól érzi magát, hogy soha fel sem kellett, hogy merüljön bennünk a gondolat, hogy most aztán félretettük, lemondunk róla. A mi fiúnk maradt, akkor hozhatjuk haza hosszabb-rövidebb időre, hétvégére, ünnepre, amikor csak akarjuk. Orvosait, gondozóit

talán még a konduktoroknál is jobban csodáljuk: ők úgy végzik évtizedeken át fáradhatatlanul munkájukat, hogy még a szemmel látható siker élménye sem adatik meg nekik, csak az áldozatos munka öröme.

Boldog az az ember, aki képes erre az érzésre.

Így Gábor sorsa hosszú távra megnyugtatóan rendeződött. Most jött el az ideje, hogy nem Gábor helyett, hanem Gábor mellett több gyermekem is legyen, hogy annyian ülhessek körül az asztalt, mint a Kovács Margit-kerámián. Az évek során egymást követően három kisfiút vettem magamhoz, akik szerető testvérei lettek lányaimnak és Gábornak.

Legnagyobb fiam, alighogy hazakerült, birkózóversenyt játszott Gáborral.

— Anya, anya, Gábor lebirkózott! — kiabálta ki nekem a konyhába.

Gábor meg büszkén nevette hadonászott a bátyja hasán, ahova nagy nehezen sikerült feltornászni magát.

Két öccse vetélkedve szórakoztatja, ha itthon van, mit össze nem bohóckodnak neki!? Gábor „karácsonyi bulija” különösen nagy esemény, de a hétköznapokon is örülnek, ha elkísérhetnek az otthonba, szívesen játszógnak szobatársával is.

Úgy tűnik, sikerül megtalálnunk a természetes, egészséges arányt. Így kell lennie, mert sohasem érezzük tehernek Gábor, egy idő után testvérei reklamálják mindig, hogy mikor hozzuk már haza. Végül is nagyon egyszerű úgy szervezni a programokat, hogy soha ne kelljen azt mondani, hogy ezt vagy azt Gábor miatt nem lehet. Akkor hozzuk haza, ha neki is testhezálló a program, és ha itthon van, neki is testhezálló programokat szervezünk. Az ünnepek résztvevője, a születésnapokra ő is ad ajándékot, az üdvözlőlapokat ő is aláírja. Amilyen szívós, kiegyensúlyozott, derűs ember, száz évig fog élni, és én nyugodt lehetek, hogy akkor sem marad magára, ha én már nem leszek. Anélkül, hogy bárkinek fel kéne áldoznia magát miatta: hiszen olyan sokan érzik természetesnek, hogy áldozatot hozzanak érte.

Gábor születésekor úgy éreztem, sokat könnyít helyzetemen, hogy vannak egészséges gyermekeim is. Sajnálom azokat, akik úgy érzik, a beteg gyermek mellett nem lehet már másik gyermekük; vagy azért, mert félnek „idegen” gyermeket magukhoz venni — hiszen az csak addig „idegen”, míg magáénak nem vallja az ember.

Engem is sokan sajnáltak, sokan tartottak meg gondolatlanok, sokan bátorak. És most sokan irigyelnek, és sokan örülnek velem, hogy Gábor után tíz évvel, több mint negyven évesen szültem. Ép, egészséges, szép, okos kisfiút.

És hogy ne legyen egyedül nagy testvérei között, magamhoz vettem egy kislányt. Ezzel a két kicsivel csodálatosan és meghatóan zárul be a kör. Kiderült, hogy a kislány — aki ép, egészséges, szép és okos, mint a kisfiam — gábornyi adatokkal született: 26. hétre, 1100 grammal.

Ezt a írást a Család, gyermek, ifjúság c. lapból vettük át (1994. 3-4. szám), amely a következő címen rendelhető meg: 1300 Budapest, Pf. 23.

Johannes Mario Simmel

Bohóckönnyek

Gyerekek, gyerekek! Az volt csak az előadás! A karácsonyeste előtti napon. Ahogy lennie kell, mély hóba süppedt az egész vidék, minden ereszen csillogó jégcsapok lógtak, de a sátorban kellemes meleg volt, s nemcsak a megszokott bőr- és istállószag terjengett, hanem sütemény-, szaloncukor- és mogyoróillat keveredett egymással.

Háromszázhuszonhét gyerek jött el szüleiivel az előadásra. A kisfiúk és kislányok ezen a délutánon a gyár vendégei voltak, ahol a papák dolgoztak. Már novemberben azt mondta az igazgató:

Ez mindnyájunknak jó év volt. Éppen ezért különleges karácsonyt akarok, egy rendhagyót. Azt javaslom, menjünk el együtt a cirkuszba. Akinek van gyereke, hozza el magával. Én is jövök mind a hárommal!

S most ott ült a két kislány és a kicsi fiú a szüleiivel háromszázhuszonhét másik gyerek között. Megkezdődött a rég áhított karácsonyi ünnep.

Először csokoládét, süteményt osztottak, azután limonádé és bonbon következett, majd sok-sok ajándék. A kislányok babákat, színes csomagokat, finom nyalókákat kaptak, a kisfiúk érdekes könyveket, aranyozott tolltartókat és izgalmas összerakós játékokat.

Aztán kezdődött az előadás. Ezt élvezték csak igazán a gyerekek! Átszellemülten ültek az óriási sátorban és figyelték, hogyan táncolnak a fekete pónik; borzongtak, ha az ezüstruhás lányok a magas trapézról a levegőbe vetették magukat.

Ó, és aztán jött a bohóc! Már amikor a porondra botladozott, egyetlen csilingelő kacagássá olvadt a háromszázhuszonhét elragadtatott hangocská. Attól kezdve már a saját hangját se hallotta az ember. A gyermekek úgy nevettek, hogy megremegett a sátor. A szemük is könnyezett, és sokan rosszul lettek a nevetéstől.

Bizony, nagyszerű is volt a bohóc! A viccek oly csodálatosak voltak, hogy még a felnőttek, sőt az igazgató is levegő után kapkodtak. Őt még senki sem látta levegő után kapkodni. A bohóc egyáltalán nem beszélt, nem volt szüksége szavakra, hogy vicces legyen. Némán játszotta el a gyerekeknek, amit látni akartak. Egy malacot utánozott, egy krokodilt és három táncoló medvét. A legmulatságosabb az volt, amikor a nyulat játszotta el. Ekkor jött az a pillanat, amikor a nagy, öreg bohóc ideges kezdett lenni. Ez volt az a pillanat, amikor felfedezte azt a kislányt, akinek piros masni volt a hajában. A

kislány a szülei közt ült az első sorban, egészen a manézs közelében. Aranyos kislány volt, okos keskeny arcú, ünnepléses kék ruhában. Az apja nevetett. Az anyja nevetett. Csak a piros masnis kislány nem nevetett.

Az öreg bohóc azt gondolta magában: Lássuk csak, kedvesem, hogy sikerül-e téged is nevetésre bírni! És úgyis csak a kislánynak játszott.

Az öreg bohóc olyan volt, mint még soha.

De... semmi sem segített. A kislány egészen komoly maradt. Egészen komolyan nézte, nagy, merev szemekkel a bohócot, anélkül, hogy csak a száját is elhúzta volna. Aranyos kislány volt, egyike a legcsinosabbaknak. Csak éppen nem nevetett.

A bohóc egyre sejtelmesebbnek találta a dolgot. Minden tréfájában egy csomó munka és hetekig tartó gondolkodás volt, mindig pontosan figyelte, hogyan reagálnak a nézők, mikor kezd nevetni az egyik, mikor hagyja abba a másik. Mindig eszerint dolgozott. Ezt nevezte a közönséggel való kapcsolatnak. Ezen az előadáson sem esett nehezére, hogy kapcsolatot teremtsen, a gyereksereg mindig hálás közönség volt. Csak a kislány nem.

Egyszerre csak a nyúlutánzás közben mérhetetlen szomorúság és szörnyű tanácstalanság töltötte el az öreg bohócot. Legszívesebben félbeszakította volna az előadást. Úgy érezte, képtelen tovább játszani, ha az első sorban ülő kislány továbbra is így nézi. Épp ezért valami szokatlant tett.

Odalépett a kislányhoz és udvariasan megkérdezte:

— Mondd csak, nem tetszik neked az előadás?

A kislány mereven ránézett és barátságosan válaszolt:

— Ó, dehogynem, nagyon tetszik!

— Dehát akkor miért nem nevelsz, mint a többi gyermek? — kérdezte a bohóc.

— Ugyan, min nevessek?

— Nos — mondta a bohóc —, rajtam például.

A kislány apja mondani akart valamit, de a bohóc intett: Azt szeretné, ha a kislány maga válaszolna.

— Bocsáss meg — mondta amaz —, nem akarlak megbántani, de nem tudok rajtad nevetni.

— És miért nem?

— Mert nem látlak — mondta a kislány. — Én vak vagyok.

Erre halott csend lett az óriási sátorban. A kislány barátságosan ült az öreg bohóc előtt, aki nem tudta, mit mondjon. Soká tartott, míg szóhoz jutott.

Eközben az anya elmagyarázta, hogy Erika még soha sem volt cirkuszban.

— Mindig csak meséltünk róla.

— És ez alkalommal mindenképpen tudni akarta, milyen igazában a cirkusz — mondta az apa.

Az apa mester volt a gyárban. Nagyon szerette a feleségét és a kislányát. Azok is szerették őt. Boldogok voltak együtt.

A bohóc elszorult hangon kérdezte.

— És tudod már, milyen a cirkusz a valóságban, Erika?

— Ó, igen — válaszolt Erika vidáman —, természetesen tudok már mindent!

Anyu és apu elmagyarázták. Hallottam, hogyan üvöltöttek az oroszok és hogyan nyertek a pónik. Tulajdonképpen már mindent el tudok képzelni, csak egyet nem.

— És az mi? — kérdezte a bohóc, pedig már tudta a választ.

— Hogy miért vagy te mulatságos — mondta a piros masnis Erika — Miért kell rajtad nevetni? Ez az egyetlen, amit egyáltalán nem tudok elképzelni.

— Hm — mondta a nagy bohóc. Újra halotti csend lett a cirkuszban. És akkor valami nagyon kedveset csinált a bohóc. Előrehajolt és így szólt:

— Figyelj, Erika, teszek neked egy ajánlatot.

— Igen, mi az?

— De csak ha tényleg tudni akarsz, miért nevet rajtam a többi gyerek.

— Persze, hogy tudni szeretném!

— Na jó. Akkor, ha a szüleidnek is megfelel, eljövök hozzád holnap délután.

— Hozzánk, a lakásunkba? — kérdezte Erika izgatottan.

— Igen, oda. És megmutatom neked, hogy mi a mulatságos rajtam. Akarod?

Erika fellelkesülve bólintott és összecsapta a kezét:

— Jaj de jó! Apu, anyu, eljön hozzánk a bohóc!

— Nagyon kedves öntől, uram — mondta halkabban az apa, az anya pedig még csendesebben füzte hozzá:

— Nagyon köszönjük önnek.

— Kérem, semmiség... — mondta az öreg bohóc —, hol laknak? Meghallgatta a címet és bólintott.

— Rendben van, mondjuk hatkor?

— Hatkor — mondta Erika —, ó, máris úgy örülök. A bohóc megsimogatta a haját, mélyet lélegzett, és úgy érezte, nagy kő esett le a szívéből.

— Az előadás folytatódik, hölgyeim és uraim — szólott. A többi gyerek tapsolt. Ebben a pillanatban mindnyájan irigyelték a vak kislányt, akit a csodálatos bohóc személyesen fog meglátogatni

Azon az éjjelen havazott. Másnap is. Egyre csak havazott. Fél hatkor kezdődött Erikáéknál a karácsonyi ünnep. A gyertyák világítottak a karácsonyfán, és a kislány végigtapogatta az asztalon fekvő összes ajándékot. Megcsókolta a szüleit, és egyre csak azt kérdezte:

— Gondoljátok, hogy eljön? Tényleg eljön?

— Biztosan — mondta az anyja —, hiszen megígérte.

Persze pontosan érkezett. A rádió kórusa éppen egy dalt énekelt a földi békéről, amikor megszólalt a csöngő. Erika maga szaladt ki ajtót nyitni.

A folyósón az öreg bohóc állt. Télikabát volt rajta és alatta sötét öltöny; ősz volt a haja és az arca sápadt. De ezt Erika természetesen nem láthatta.

Kezet nyújtott neki és izgalomtól akadozó hangon mondta:

— Ez... ez... igazán szép tőled, hogy valóban eljöttél.

— Nahát, mit gondoltál! — mondta a bohóc. Azután üdvözölte a szülőket, és átnyújtotta Erikának az ajándékokat: három könyvet, melyeket úgy nyomtattak, hogy vakok is olvashassák. Erika olvasott már néhány ilyen könyvet, és nagyon örült a három újnak. De azután jött csak az igazi ajándék!

— Ha kaphatnék egy kis konyakot — mondta az öreg bohóc. Kapott, és nem is keveset.

Miután megitta, kézen fogta Erikát, és a karácsonyfa előtt álló fotelhoz vezette. A szülők némán nézték, amint az öreg bohóc a karosszékre ültette Erikát, megfogta a kezét és letérdelt elé.

— Simogasd meg az arcomat és nyakamat. És a vállamat. És a karomat, meg a lábamat. Ez ugyanis az első. Pontosan tudnod kell, hogy nézek ki.

Álarc és koztium nélkül egyáltalán nem látszott mulatságosnak a bohóc. Ezt ő is tudta. Nem is volt olyan egyszerű ez a kísérlet, amire vállalkozott. (Ezért is kért konyakot.)

— Kész? — kérdezte végül.

— Hm — mondta Erika.

— Tudod, hogy nézek ki?

— Pontosan.

— Akkor kezdhetjük — mondta a bohóc: — de kérlek, ne vedd le rólam a kezed! Állandóan tapogatnod kell, hogy meg is értsd, amit csinálók.

— Persze — mondta Erika.

És az öreg bohóc elkezdett játszani. Még egyszer megcsinálta mindazt, amit a cirkuszban. A szülők az ajtónál álltak, egymás kezét fogták és figyeltek.

— Most jön a táncoló medve — mondta az öreg bohóc.

Erika finom, vékony ujjai vándoroltak rajta, amint a medvét utánozta. Még komoly volt az arca. A bohóc rendületlenül folytatta, noha ez volt élete legnehezebb előadása. A krokodilt utánozta, azután a malacot. Erika ujjai

egyre gyorsabban és gyorsabban siklottak az arca fölött és a vállain, nyugtalanul lélegzett és a száját kinyitotta. A szülőket is elfogta az izgalom.

Úgy tetszett, mintha Erika valóban látná kis kezével, amit a többi gyerek a szemével, mert egyszerre csak kuncogni kezdett. Vékonyan és rövid ideig. De kuncogott. Méghozzá a malacnál.

A nagy, öreg bohóc megduplázta erejét. Ekkor kezdett el Erika nevetni.

— És most jön a nyúl — szólt a bohóc és elkezdte a legpompásabb mutatványát.

Erika egyre hangosabban nevetett. Meg is csuklott a hangja a lelkesedéstől.

— Még egyszer! — mondta lelkesen —, kérlek, még egyszer!

Az öreg bohóc még egyszer eljátszotta a nyulat és még egyszer. És megint. Erikának ez sem volt elég. A szülők egymásra néztek. Erika még soha életében nem nevetett így. Végül egészen elakadt a lélegzete. Így kiáltott:

— Anyu, apu! Most már tudom, milyen egy bohóc. Most már mindent tudok! Ez a világ legszebb karácsonya! Arcocskája kipirult. Kis ujjai még mindig az előtte térdeplő öreg ember arcán siklottak ide-oda.

És Erika hirtelen megijedt egy kicsit. Megérezte, hogy a nagy bohóc sőr.

(Fordította: Fodor Tamás)

Ha Jézus most születnék...

„József is fölment Betlehembe feleségével, Máriával együtt, aki áldott állapotban volt. Ott tartózkodásuk alatt elérkezett a szülés ideje. Mária megszülte elsőszülött fiát, bepólyálta és jászolba fektette.” (Lk 2,4-7)

Ma Magyarországon ez másképpen történik: József és Mária felutazik terhesgondozásra. Megkérdezik tőlük, hogy megtartják-e a gyereket, majd elmondják, hogy milyen vizsgálatokat kell elvégezni a terhességi kiskönyv kiállításához, ami nélkül nem lehetséges zavartalan terhesség. József is ott lehet a szülésnél, ha részt vesz az előkészítő tanfolyamon. A nagy napot (a csillaggal mit sem törődve) úgy határozzák meg, hogy az ne az orvos szabadnapjának vagy nyaralásának idejére essék (néhány gondosabb helyen a TV műsorral is összevetik). Ekkor Máriát hanyattfektetik az egészségesen kemény szülőágyon, gyorsítókkal siettetve kiségtik az újszülöttet (aki végre szakértő kezekbe jutott), elveszik anyjától, lesikálják, megméri, majd elviszik az „egészséges” újszülött osztályra, hogy Mária pihenhessen. Két napig nem nagyon látja fiát, mert „ügyszincs teje”. A pásztorok látogatási időben pár percig monitoron nézhetik a gyermekét. A bölcsék által hozott arany jól jön, mert gondolni kell az orvosra, a szülésznőre, és a portásnak is meg kell köszönni, hogy felengedte Józsefet. Persze sem tömjén, sem mirha nem jöhet be, mert „steril a lelke mindennek”. A kisdéd az ötödik napon szápenésszel távozhat, mert úgy látszik, hogy ennyi pénzért ez is jár!

(Folyt. köv. a következő számban)

(Horváth-Vincze)

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Ugribugri fortélyja

Amikor Ugribugri, a kisöcsém első volt, egy novemberi estén, már hálóingben felállt az ágyára, és ahogyan nyáron a vándorcirkusz bohócától hallotta, szónokolni kezdett: „Mélyen dinsztelt közönség! Én vagyok te, te vagy én. Ki a számár: te vagy én?” Ekkor kinyílt az ajtó, jött lefeküdni Gyopár bátyánk és rászólt Ugribugri: „Édesanya már százszor megmondta, hogy az ágyra nem szabad felállni. Eléshetel, betöröd a fejed. De jól van, csak rosszkodjál, majd semmit se kapsz a Mikulástól! Ha volna egy csöpp eszed, legalább ilyenkor jól viselkednél!”

Ugribugri arcoskája felragyogott: „Igaz! Már nemsokára fog jönni a Mikulás bácsi!” Bebújt gyorsan a takarója alá, el is simogatta szép rendesre, és még a köszönésével is mutatni igyekezett, milyen jó gyerek. „Jó éjszakát, kedves bátyuskáim! Szép álmokat!” Amikor Gyopár megmosdott és elfújta a lámpát, azt hittem, Ugribugri már régen alszik. De egyszerre csak megszólalt: „Jó lenne, ha ma éjszaka már esni kezdene a hó.” De tüstént meg is nyugtatta magát: „Az se nagy baj, ha most még nem esik. Akár hóseég is lehetne, most már mégis Mikulás-időben járunk.”

Másnapról kezdve karbafont kézzel ült az iskolában, nem suttogott a szomszédaival, hazafelé jövet senkinek se ütötte le a kucsmáját, ebéd előtt felszólítás nélkül kezét mosott, nem hagyta a tányérján a főzeléket, ebéd után tüstént megírta a leckéjét, sötétedéskor pedig, amint édesanyánk kívánta, hazaindult a labdázó helyről. Mindezt készségesen, sőt örömmel tette. December ötödikén reggel pedig valósággal boldog volt, hogy végre hó borítja a hegyeket. Csizmácskáit, bocskorait már ebéd előtt fényesíteni kezdte és még világosan kirakta őket az ablakba.

Másnap reggel kiszedte ugyan az ajándékokat, de egy részüket, — a játék Mikulást, a csokoládé Miku-

lást, a feldíszített virgácsot meg a doboz datolyát — alapos megszemlélés után visszatette, és napokon át neheztette édesanyáknak a szelöltetést. Amikor pedig édesanyánk már nem engedte, hogy visszarakodjék, helyet keresett szekrénykéjében a játék Mikulásnak. Beállította és szomorúan így szólt: „Most már igazán vége a Mikulás-időnek.”

Szomorúsága azonban nem tartott sokáig. Egy napon, tüstént ebéd után, a leckeírást ismét későbbre hagyva, mindhármán kimentünk szánkázni a hegyoldalra. Amikor a kis Mákszem mellettünk húzta fölfelé szánkóját, Ugribugri mögéje lopdózott, s hogy bosszantsa, megfogta a szánkót. Mákszem — amint remélte is Ugribugri — azt hitte, bokorban akad a szánkója, és hátra se nézve erőlködött, hogy kiszabadítsa. Végül mégis hátratekintett, Ugribugri meg nevetett egy nagyot. A csúfondáros nevetésből azonban hamarosan boldog mosolygás lett. Gyopár ugyanis rászólt: „Jól van, Ugribugri, csak rosszkodjál! Majd kevesebbet kapsz karácsonyra! Vagy semmit! Ha volna egy csöpp eszed, legalább ilyenkor jól viselkednél.” Ugribugri arcoskája felragyogott: „Igaz! Már karácsony-idő van!” Utánaloholt Mákszemnek, és kikapta a kezéből a szán kötelét: „Felhúszom helyetted!” Másnap már csak leckeírást után jött ki szánkázni, esténként már vacsora előtt megmosdott és édesanyánk első szavára alkudozás nélkül indult lefeküdni. Még a járása is megváltozott ezekben a napokban. Ünnepi lett. Úgy lépdelt, mintha ragyogó felhőkön járna, szinte lebegett.

Január elején azonban, amikor kicipeltük együtt a lekopasztott karácsonyfát a fáskamrába, a boldog lebegő szomorú vánszorgó lett. Hosszasan nézte a kamra földjére fektetett fenyőt és szinte nyöszörögte: „Rettenetes, hogy most milyen

sokáig kell várni, amíg jönni fog a nyuszi és megint örülhetek, hogy ünnep van! Minden hónapban jönne kéne valakinek!”

Egy hűvös kora tavaszi reggelen Ugribugri az ablaknál állt, kedvetlenül nézte a sűrű esőt, aztán a konyhába indult. Gyopár beszélt a verandáról: „Ne menj még reggelizni, zsírozd be te is a csizmád, nehogy átázzék.” Ugribugri nem szeretete, ha zsíros a csizmácskája, kelletlenül felelte hát: „Már bezsíroztam. Nem kell, hogy figyelmeztess a kötött mellénykére se, már rajtam van.” Gyopár ekkor megjelent az ajtóban: „Mivel zsírozta be?” Kiderült, hogy nincs is halzsír a csizmatisztító ládikánkban, most hozta Gyopár a kamrából az új dobozt. Ugribugri elvörösödött, Gyopár meg bólogt: „Jól van, öcskös, hazudozzál csak, éppen jókor hazudozol. Jön nemsokára a nyuszi, de majd semmit se tesz az ágyad mellé. Ha volna egy csöpp eszed...” Tovább nem mondhatta, mert Ugribugri ugrott egy nagyot és felrikkantott: „Igaz! Már nyuszi-idő van!” Lerángatta zekéjét és boldogan kapkodott: „Azt is csak hazudtam ám, hogy rajtam van a kötött mellény! De most felveszem!” Ugrált az erdei úton is, iskolába menet. Csuklyás galléroköpenyke volt rajta, de hátrahajtotta fejét, hogy arcába hulljon az eső, és kiáltotta: „Nyuszi-idő esőcskéje! Nyuszi-idő esőcskéje!” Futkosott a fák közt, nézte a fűvet, hol maradt meg legszebben a hó alatt, honnan szedjen majd, ha készíti a fészket a nyuszinak. Olyan volt a kerek köpeny-kéjében, mint valami táncoló gomba. Padbeli szomszédai természetesen aznap már hiába suttogtak neki, nem válaszolt. Hazafelé menet ismét békében hagyta a kucsmákat, csuklyákat, és megint úgy lépdelt, mintha ragyogó felhőkön lebegne.

A fészket azonban könnyebb volt megcsinálni, mint szétbontani. Édesanyáknak négyszer-ötször is

szólnia kellett, hogy kéri már vissza a kosarat. Amikor pedig végre rászánta magát az öcskös, hogy kiöntse a csokoládétól maszatos fűcsomót, szinte feljajdult: „Vége a nyuszi-időnek is! Most milyen sokáig kell várni, hogy jöjjön a Mikulás! Ha kistörpék készítették volna a naptárt, csupa ünnep volna!”

A következő hetekben gyakran üldögélt szótlánul és komoran, látszott rajta, hogy erősen töri valamin a fejét. Egyszer meg is kérdeztem tőle: „Talán azon töprengsz, hogyan iktathatsz újabb ünnepeket a naptárba?” Meglepett, hogy milyen szigorúan rám szólt: „Ne tréfálgass, Moha. Igenis, több ünnepnek kéne lennie. Hogy folytonosan örülhessen az ember.” Mosolyogtam rajta és gondoltam, töprengjen hát, majd elunja. Néhány nap múlva azonban megtudtam, hogy már ki is talált valamit. Egy szombati estén ugyanis, amikor már ágyban volt, én meg éppen mosdottam, behallottuk a verandáról, hogy mondja valaki szüleinknek, cirkusz érkezett a völgybeli falucskába, édesapánk meg így szól: „No, akkor holnap mindnyájan lemegyünk.” Az öcskös kurgantott egy nagyot, talpra ugrott az ágyon, ugrált és szónokolni kezdett: „Mélyen dicsérelt közönség! Én vagyok te, te vagy én, ki a számár...” Ekkor hirtelen elhallgatott, és gyorsan visszafeküdt: „Jaj, elfelejtettem, hogy nem szabad felállni az ágyra.” Persze néztem egy nagyot: „Hát te ilyen jó vagy újabban? Derék dolog!” De szégyenkezve elmosolyodott és szomorkásan szabadkozott: „Nem vagyok én jó, Moha. Csak fortélyból feküdtem vissza.” Még nagyobbát néztem: „Miféle fortélyból?” Zavarosan magyarázta: „Hiszen beszélünk róla a múltkor, az ünnepekről... Kitaláltam egy fortélyt..., de még nem biztos, hogy jó. Hagyj is most békében, hogy figyelhessem, beválik-e.”

Rendesre simítgatta a takaróját, szótlánul feküdt egy ideig, nézte a mennyezetet, aztán egyszer csak elmosolyodott: „Úgy érzem beválik. De még kipróbálok néhányszor, csak aztán mondom meg, micsoda. Jó éjszakát, kedves bátyuskám, szép álmokat.”

Egy délután elballagott a házunk előtt a törpeházi csacsifogat. A kis Mákszem ült a bakon, ő hajtotta Tóbiás csacsit. Ugribugri mihelyt megpillantotta, már osont is ki kapunkon, hogy a kistörpék kedvelt szokása szerint a hajtó bosszantására becsavarja a kocsika végén a kerékféket. Mögéje lopózkodott a kocsinak és nyúlt a fék felé..., de akkor hirtelen, mint akinek eszébe jut valami, visszakapta a kezét és odaszólt Mákszem kocsisnak: „A villám gyorsabb, de délcegséget tanulhatna tőled.” Mákszem hálásan elmosolyodott, még jobban kihúzta magát a bakon, Ugribugri meg visszaballagott. Ezúttal már Gyopár is látta, hallotta mi történt, ketten vártuk hát a dicsérettel. De Ugribugri megint szégyenkezve és szomorkásan sza-

badkozott: „Nem jóságból tettem. Fortélyt próbálok ki. Most pedig figyelem, hogy beválik-e.” Elnézett mellettünk a messzeségbe, de csak a tekintete volt a hegyeken, a figyelmé mintha befelé nézett volna, önmagába. Aztán egyszerre csak boldogan elmosolyodott és úgy tekintett körül, mint aki Tündérországba került, de még nem meri elhinni, hogy csakugyan ott van.

Körülbelül egy hét múlva betévedt egy gyönyörű lepke a szobánkba és leszállt Gyopár asztalkájára. Ugyanabban a pillanatban kiáltotta odakinn édesanyánk: „Uzsonnázni!” Gyopár, hogy majd később megnézegethesse, ügyesen leborította a lepkét egy vizespohárral, és szaladtunk mind a hárman a kertbe. Amikor visszamentünk, Gyopár az asztalára meredt és felkiáltott: „Jaj, az a szemtelen Mióka!” A pohár törötten a padlón, a lepke meg sehol. Nyilvánvaló volt, hogy Mióka ci-

cánk döntötte fel mancsával a poharat, nem először tett ilyesmit, az legurult, a lepkét meg — különlegesével mit se törődve — józúden elköltötte. Gyopár bosszankodott ugyan, de már sietett is a rétre labdázni. Amikor azonban becsukta maga mögött az ajtót, Ugribugri színteremülten utána kiáltott: „Gyopár! Gyere vissza!” — „Mit akarsz?” Ugribugri ezt mondta: „Én engedtem szabadon a lepkét. El akartam hitetni veled, hogy Mióka ette meg, de mégis inkább megmondom, hogy én engedtem el.” És boldogan elmosolyodott. Gyopár meg velem együtt bámult. Hogy miért engedte szabadon, azt tudtuk. Azért, hogy ne féljen a lepke, mialatt szemlélgetjük. Azon viszont csodálkoztunk, ha már ilyen jól elhitette Mióka vadászkalandját, miért mondta meg mégis az igazat. Gyopár nem tudta, szidja-e, dicsérje-e, de Ugribugri dicséret nélkül is szabadkozott: „Nem jóságból mondtam meg. Fortélyból tettem ezt is. De most már biztos, hogy jó a fortélyom, most már megmondhatom, hogy miért csinálom. Én nagyon szeretem az ünnepeket, és ünnepek idején jól kell viselkedni, hogy minél többet kapjon az ember. Ezért akarok mindig igazat mondani, ezért nem bosszantom többé se Mákszemet, se más, és ezért nem ugrálok már az ágyamon.” Gyopár még mindig bámult: „De hiszen most nem lesz semmiféle ünnep. Mit kapsz most érte, ha jó vagy?” Ezen a kérdésen viszont Ugribugri bámult egy nagyot: „Az ünnepet kapom. Nem azért viselkedem jól, mert ünnep lesz, hanem attól lesz ünnep a számomra, hogy jól viselkedem. Tudom, hogy ez ravaszkodás, de nem tehetek róla, nagyon szeretem érezni, hogy ünnep van.” Noha testvérek voltunk, nemigen szoktunk ölelkezni, most azonban megöleltem az öcskösöt: „És mondd csak, Ugribugri, hány ünnepet akarsz így kiravaszkodni magadnak az esztendőben?” Gondolkodás nélkül rávágta: „Háromszázhatvanhat!” Nevettem: „Ez nagyon szép szándék, de tévedtél is egy kicsit. Az esztendőnek csak háromszázhatvanöt napja van.” Ugribugri arcocskája azonban felragyogott: „De ebben az esztendőben eggyel több ünnepem lehet! Szökőév van!”

Kovács László

„Teljes megtagadók”

(Total resistance)

Már elkészült a Magyar Köztársaság alkotmánya 70/H szakasz (2) pontja, amely szerint nem kötelező a katonai szolgálat, hanem helyette lelkiismereti okból ún. polgári szolgálatot is lehet választani. Ekkor a Bokor-ünnepen, eléggé ünnepront módon, azt találtam a mikrofonba mondani, hogy most már a teljes megtagadás következik. Egy nagymama, értesülve az új „bolondériáról”, teljesen kiborulva kijelentette, hogy „elég volt eddig a börtöntől rettegnie, az ő unokája nem lesz most már börtöntöltelék, hiába is szeretnék egyesek!”

Az elmúlt nyári lelkigyakorlaton újból felvettem a „teljes megtagadás” kérdését, és döbbenet érzeltem, hogy most azok az anyák, akik végigélték a „baracskás”...időket és elvileg teljesen felzárkóztak a katonaságmegtagadás gyakorlata mögé, hallani sem akar-

nak egy újabb lépésről. Nyilván, mert felnövő fiú gyermekeik kerülnek újból börtönveszélybe.

Megvallom, magam is elbizonytalanodtam. Miért erősködöm én amellett, amiben érdekelt sem vagyok közvetlenül, és miért nem nyugszom babérainkon, hiszen a civil szolgálat kiharcolása a Bokor érdeme is. A tízéves harcban (1979–89) ki is fáradtunk. Jobb a békeség, jobb a nyugalom. Ne bolygassuk ezt az ügyet. Már csak azért sem, mert úgyszincs rá „vevő”. 1994 májusában 7000 bevonuló közül tízen választották a polgári szolgálatot, ketten a fegyver nélküli katonáskodást. Igaz, volt 41 teljes megtagadó is, de minden bizonnyal nem tőlünk, hanem a Jehova Tanúi tájáról. Most mégis foglalkozom a kérdéssel, mert ígértem, hogy az idej lelkigyakorlatra készíték egy előadást.

mentesség általános és fundamentalista elvét, és a személyek egyéni döntése és a külső körülmények figyelembevétele szerint kell az elvet alkalmazni. Ime, ismét egy józan szó az egysíkú és mechanikus gondolkodás helyett, egy több sfkú és organikus szemlélet, ami igenis élhető, elfogadható.

3. Vallási szempont

Ha végignézem a kereszténység történelmét, azt találom, hogy az abszolút pacifizmust és az elvetikát követő csoportok mindig szektaként szerepelnek a katolikus egyháztörténelemben. Hat áruk vagy csoportjuk van.

a. Osegyház, katakombák egyháza, az ismert okokból (2–3. sz.-ig).

b. Középkori gnosztikus eretnekmozgalom, a katharok (12–15. sz.), és az evangéliumi szegény egyházak közé tartozó valdensék (12. sz. vége).

c. Régi reformmozgalmak maradványai: Cseh-morva testvérek (15. sz.), az anabaptisták (hutteriek) és mennoniták (16. sz. eleje).

d. Angolszász kvékerek (18. sz.).

e. Jehova Tanúi (20. sz. eleje), adventisták (19. sz. közepe), nazarénusok (20. sz. eleje).

g. Görög ortodoxiával kapcsolatos duhoborok, molokánok, tolsztojánusok (18. sz. vége).

Megjegyzendő, hogy ezek közül csak a huszita gyökerű Cseh-morva egyház kelet-közép-európai eredetű.

A Magyarországon keletkezett Bokor a fenti erőszakmentes, katonai szolgálatmegtagadó egyházakkal, gyülekezetekkel, csoportokkal sokban megegyező és azokról sokban különböző. Tény azonban, hogy aki az abszolút pacifizmust és az elvetikát vallja, annak számolnia kell azzal, hogy helyet kell keresnie a keresztény eretnekmozgalmak és szekták tablóján.

No, de ha nem akarok szektába tartozni!?

4. Történeti szempont

Max Weber alapján azt kell mondanunk, hogy a Bokor keletkezése történelmi szükségszerűség volt.

Az állam — egy diktatórikus politikai szervezet — fel akarja használni a papságot arra, hogy politikailag lefegyverezze és megszelídítse a népet. A papságnak az a szerep jut, hogy az uralomnak alávetett etikát felmagasztalja (a fegyveres szolgálat erény!), a külpolitikai helyzet reális ismerete alapján beletörődést hirdessen a nagyhatalmak uralmába; sőt bizonyos feladatokat a hatalom az általuk elismert papokra bíz. Ebben a helyzetben reak-

A) Miért nem leszek „teljes megtagadó”?

Beleélve magam a nagymamák, anyukák és a Bokor általános közhangulatába, szeretném összegyűjteni fiatal testvéreim számára azokat az érveket, amelyek megerősíthetik őket abban, hogy nem kell börtönbe menniük, mert a katonai és a polgári szolgálat teljes elutasítása egyszerűen „bolondság”!

1. Elvi szempont

R. Costa francia teológus elmélete szerint kétféle pacifizmus van: abszolút és relatív. Az abszolút pacifisták vagy érzelmi okokból (szentimentális pacifizmus), vagy értelmi megfontolások alapján (racionális pacifizmus), vagy vallásuk sajátos értelmezései miatt (buddhista és keresztény p.) vetik el teljesen az erőszakot, ettől remélve a békét. A relatív pacifisták is a béke megőrzésének a hívei, de sokkal realitásos módon. A természetjogra alapozott relatív pacifizmus követői úgy gondolják, hogy van kivétel. Ha a béketárgyalások nem járnak eredménnyel és minden erőfeszítés kudarcba fullad, a jogtalanság pedig egyértelmű és nagy, akkor a „legkisebb rossz elve” alapján, a rendkívül kritikus esetekben lehet fegyvert fogni. Ez egyébként a hivatalos katolikus felfogás is, amit II. János Pál a napokban kifejezetten megerősített. Tehát vallhatom ezt a földön, és nem a felhők közt járó elvet, amit ma szinte minden józan és bölcs ember vall.

2. Etikai szempont

A katolikus erkölcsstan az erőszakmentességet kétféle módon közelíti meg: elvetikai és felelősségetikai módon. Az elvetika hívei direkt módon a Hegyi beszédből vezetik le az erőszakmentes gyakorlat általános követelményét. A felelősségetika hívei viszont megengedik a Szentírásnak a környezettől, körülményektől és következményektől függő értelmezését. Tomka Miklós meg is magyarázza a történeti és társadalmi okokat. Más volt a Hegyi beszéd korának élethelyzete, és más az üldözések utáni kor keresztényeinek élethelyzete. Jézus család-, otthon- és állástalan vándorpróféta volt, aki egy szabadságát elvesztett, legyőzött népnek beszélt, amelynek értelmetlen lett volna az erőszakot hirdetni és reményük sem lehetett vallási kisebbségként beleszólni a társadalmi kérdésekbe, ezen túl még a világ végét is várták, így élethelyzetükből következően Jézus és az első keresztények számára a teljes erőszakmentesség volt a kézenfekvő. Ebből csinálnak az elvetika hívei az élethelyzetet figyelmen kívül hagyó általános elvet, az erőszakmentesség fundamentalista elvét.

Az üldözések utáni keresztények élethelyzete megváltozott. A világ vég nem jött el, a kereszténység felszabadult, megszűnt marginális kisebbség lenni, uralkodó többség lett, amelynek felelőssége már a társadalom egészére kiterjedt. A felelősségetika hívei tudták, hogy az új élethelyzetet figyelembe véve fel kell adniuk az erőszak-

cióként következik be a hatalom fogságába esett egyházi közegeben egyes papok morális „rabszolga-felkelése”, amely partikuláris és efemer kiscsoportok létrejöttét eredményezi, politikaellenes irányba mutat, erőszakellenes, testvériséget hirdető vallási etikához vezet. A politikai és társadalmi érdekeknek elmentmondó, apolitikus, keresztény szeretetvallás elsősorban azon művelt rétegek között terjed, amelyek nem érdekeltek a politikában és egyébként is megvetettek és perifériára szorultak.

Ki ne ismerne rá ebben a jelenségben a Bokor keletkezésének történetére? Ennyi és nem több tehát a Bokor. A diktatúra megszűnésével nyilván a létalapját veszti ez a történelmi képződmény. A demokráciában az erőszakmentesség, főleg a katonai szolgálat és a polgári szolgálat együttes megtagadásának erőltetése nevetségessé válik.

5. Közösségi szempont

Van még egy szempont, amely meg erősíthet engem abban, hogy ne akarjak teljes megtagadó lenni. Ez pedig a Bokor közösség „közvéleményének” alakulása az erőszakmentességről.

Ezt a szempontot is, mint az előbbieket is Csapody Tamás: Elmélet és gyakorlat (Keresztény szolgálatmegtagadók Magyarországon 1979 és 1989 között, különös tekintettel a Bokor római katolikus bázisközösségre) c. szociológiai, politológiai, történelmi kutatásából veszem. Csapody Tamás fogalmazza meg ezt a lesújtó kritikát: „A megkésett praxisból” levonható sokadik következtetés az is, hogy bármennyire ritka a katolikus világban, a régióban, a Szovjet Impériumban pedig egyedülálló a Bokor erőnemalkalmazó praxisa, a Bokor keveset valósított meg a KIO-ból.” (KIO = a „Kereszettek az Isten Országát” evangéliumkommentár címének rövidítése. — A Szerk.)

Még elszomorítóbb az a lassúság, ahogy a Bokorban érnek az eszmék. A KIO 1968-ban készült el. Négy év múlva már többen voltak, akik magukévá tették az erőnemalkalmazás elvét, és lélekben készek voltak a katonai szolgálat megtagadására is. Közülük ketten, 1972-ben, a gyakorlatban is készek voltak megtagadni a katonai szolgálatot, de a Bokor lebeszélte őket. A „lebeszél” megtagadók utóbb megbánták „mulasztásukat”, és súlyos lelkiismeretfurdalás gyötörte őket. Az első megtagadó nem Bokor-tag (bár nem Bokortól független!) Kiszely Károly, 1976-ban kerül börtönbe. Az első bokorbeli megtagadó, Merza József csak hét év múlva, 1979-ben kezdi meg a Bokorbeli gyakorlatot az első

kísérletezők után, és három évvel a nem Bokor-beli Kiszely után.

1979 és 1989 között katonaság-megtagadás miatt 24-en kerülnek börtönbe. A KD (= „Közös Dolgaink”: a Bokor közösségei számára megvitatásra ajánlott aktuális témák évenként összeállított gyűjteménye — A Szerk.) adatai alapján azonban csak az első Bokor-megtagadó fellépése után 3 évvel, 1982-ben alakul ki egységes vélemény az eszme maradéktalan elfogadásáról. (Megjegyzendő, hogy a Bokor öszvéleménye ismeretlen, a Bokor élcsapatának egésze sem nyilatkozott sohasem, csupán egynegyed-egyharmad ré-

sze.) Más kérdésekben máig nincs egységes vagy többségi álláspont (katonakönyv, katonaadó, eskü stb.)

Ha az eszméből tízéves „késéssel” lesz gyakorlat, akkor a teljes megtagadás eszméjéből, ami 1989-ben vetődött fel, ilyen tempóban legfeljebb 1999-ben lesz valami. Miért is kapcsoljam én el, miért én legyek az első fecske?! Netán úgyis lebeszélne a Bokor! Jó lesz nekem ezért a kivívott polgári szolgálat, sőt még sok is a 12 hó helyett a 18 hónap!

Aki apriori eldöntötte, hogy egy lépéssel sem tovább, az most hagyja abba az olvasást, nehogy megzavarjam felhőtlen lelki nyugalmát!

B) Miért *leszek* „teljes megtagadó”?

Erre a kérdésre röviden is lehet válaszolni. Azért, mert a felsorolt öt szempont egyértelmű mellébeszélés („söder”, „süket duma” stb.), másrészt mert nem a polgári szolgálat, hanem a hadsereg nélküli világ a cél.

1. Az öt szempont

Elvi: Szelídség csak egy van. A relativizált szelídség nem szelídség. Még akkor sem, ha a pápa mondja!

Etikai: Etika is csak egy van. Az egy és keveretlen elvet kell felelősséggel átvinni a gyakorlatba. Az élethelyzet nem változtatható az elven, legfeljebb könnyítheti, nehezítheti a megvalósítást.

Vallási: Ismerve az egyház történelmét tudjuk, hogy a tiszta tanítás és gyakorlat csak búvópatakként fut végig a történelmen, és ahol eretnekséget kiáltanak, ott kell keresni az igazságot. Természetesen lehet valakinek az a kiindulása, hogy ha szekta-tablóra ragasztanak, akkor inkább ejtem az igazságot.

Történelmi: A diktatúra és demokrácia között csak formai különbség van, lényegi nincs, mert mindkettő az uralom és erőszak elvére épül. A demokráciában az álcázott és megtévesztőbb struktúra miatt fokozottabb leleplezésre és teljesebb szembenállásra van szükség. A Bokornak nem kell nyugdíjba mennie!

Közösségi: Ha lassan mentek a dolgok a múltban, ez ne arra indítsa: a jelenben és a jövőben is csak tessék lassítani. Eppen ellenkezőleg! Mária „késésben” vagyunk! Rábeszélni vagy lebeszélni pedig senkit sem lehet, csak meggyőződni valamiről, vagy bűnös mulasztással nem meggyőződni az igazságról.

2. Hadsereg nélküli világ a cél!

Aki Isten álmának (meg az emberének is!) tudja az erőszak nélküli világot, az nem elégedhet meg azzal, hogy ő maga nem tagja egy hadseregnek, hanem megtesz mindent azért, hogy

ne legyen hadsereg a világon. Hogy ez álom, utópia? Persze. De ha nincsenek álmódózók, akkor rövidesen örök álomra hajthatja le a fejét az emberiség... Persze az álmat meg is kell valósítani.

2.1. Miért nem elég a polgári szolgálat?

Egyénileg megnyugodhat a lelkiismeretem: nem kell megesküdnöm, hogy adott esetben gyilkolni fogok; nem kell magamat egy intézményben gyilkossá kiképeztetnem. Most már a hadseregtől független állami szerv kormányzása alatt végezhetek humanitárius munkát, kicsit hosszabb ideig, jóval kevesebb bérért, mint máshol, de csak „jót” kell tennem.

Miért nem elég ez?

Minden elismerés azoknak a keveseknek, akik vállalják ezt a megoldást. De tudniuk kell, hogy ez csak közbülső megoldás. Ha a cél nemcsak az egyéni lelkiismeret megnyugtatása, hogy nem teszek „rosszat”, hanem egy közösségi cél vállalása is, hogy emberiség szélességben akarom a „jót”, akkor tovább kell lépniük. A „jelszerep” igazi betöltői azok, akik sem direkt, sem indirekt módon nem szolgálják a militarizmust.

Szóba kell tehát állnunk az egész világon elterjedt mozgalom érveivel, akik a teljes megtagadás hívei és a polgári szolgálat hátulütőit hangsúlyozzák. Melyek ezek?

A polgári szolgálat a katonai szolgálat megváltása. Alku az államhatalommal. Az alku lényege: Nézd, én figyelembe veszem lelkiismereti finnyáságodat és megengedem, hogy ne katonáskodj, de te is vedd figyelembe, hogy jogos a hadskötelezettség és jogos a hadsereg, ezért helyette vállalnod kell valamit, hasonló súlyú „szolgálatot.”

Aki ebbe az alkuba belemegegy, a következőket fogadja el, ill. hagyja jóvá: Elismeri, hogy jogos az általános hadskötelezettség; elismeri, hogy jogos a szervezett állami erőszak (hadsereg); a hadsereget fenntartó államot még „humánusnak” is ismeri el; alkuját következtében a polgári szolgálatot megtagadók jogtiprók, akiket „joggal” üldözhet az állam. A polgári szolgálattal megalkuvók így megosztják a militarizmus elleni erőket és késleltetik a hadsereg megszüntetését. A polgári szolgálatot az egészségügyben, kulturális területen, környezetvédelemben stb. vállalkozók felmentik az államot, mintegy jóváhagyják, hogy a kérdést csak félvállal oldja meg (tűzoltászerűen); ha pedig szakavatatlan polgári szolgálatos végez szakmunkát, munkavégzése nem lehet megfelelő. A polgári szolgálattól származó hasznót (mivel kevesebb bért fizetnek neki) esetleg a költségvetés kalapjába teheti az állam; a polgári szolgálatos anyagi, időbeli és erkölcsi kárt szenved „szolgálat” letöltése alatt, mivel minimális bért, hosszabb időt és „parancsra vállalt” munkát végez.

Mindezt még a diktatúra idején felismerte a Keletnémet Teljes Szolgálatmegtagadók Baráti Köre, akik 1988.

nyarán tették közzé felhívásukat a fenti szempontokat is kiemelve.

Nyugaton pl. Franciaországban még nagyobb múltja van a polgári szolgálat elutasításának és a teljes megtagadásnak. 1983 óta van mód náluk polgári szolgálatra. 1972-től 1983-ig 250 lelkiismereti megtagadót tartottak nyilván, ennek 60 %-a teljes megtagadó. 1989-ben a kb. 10 000 polgári szolgálatot teljesítő mellett 1000 teljes megtagadó volt.

Megállapíthatjuk, hogy a polgári szolgálat lehet közbülső állomás, de nem végső, mert „a hadseregmentességet nemhogy nem szolgálja, hanem direkt vagy indirekt módon a militarizmust támogatja” (Baráti Kör felhívása).

2.2. Miért nem elég a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája?

Az ALBA KÖR — Erőszakmentes mozgalom a békéért (mely 1990-ben alakult meg a „Katonai Szolgálatmegtagadók Szövetségeből”) is így látja: „A polgári szolgálat is kényszer-szolgálat! Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy embereket bármilyen szolgálatra kényszeríthessenek.” Tájékoztatójukban ők a következő lépést így fogalmazzák: „Alapvető fontosságú az általános hadkötelezettség eltörlése.”

Ennek érdekében az ALBA KÖR, az Erőszakmentes Fórum és a Bokor megbízottai 1993. nov. 13-án létrehozták a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligáját. Egyetlen célt tűztek ki maguk elé, hogy megszüntessék az általános hadkötelezettséget. Az állam ugyanis sosem kérdezte meg az állampolgárokat, hogy akarják-e besoroztatni fiaikat katonának. Nincs tehát erről társadalmi közmegegyezés.

A Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája csupán csatlakozik a nagy hagyományra visszatekintő mozgalomhoz, mely aláírásgyűjtésekkel és kiáltványokkal akarja befolyásolni az államot vezetőit, hogy töröljék el országukban az általános hadkötelezettséget.

Nemrégben fogalmaztak egy kiáltványt, amelyet a világ minden országában 1995. május 15-én, a Nemzetközi Katonáságmegtagadó Nap keretében szándékoznak publikálni. A „Kiáltvány a hadkötelezettség és a társadalmak militarizálása ellen” felemeli szavát a hadkötelezettség általános eltörléséért, mert ettől várja „a jelentős és határozott lépést a teljes leszerelés felé”.

A Kiáltvány az előző, 1925-ben és 1930-ban kiadott hadkötelezettség-ellenes kiáltványok sorát folytatja, amelyek aláírói között ilyen nevek szerepelnek: Martin Buber, Albert Einstein, Romain Rolland, Bertrand Russel, Rabindranath Tagore (1925); Valentin Bulgakoff (Lev Tolsztoj titkára), Sigmond Freud, Thomas Mann, Stefan Zweig (1930). Az 1995-ös Kiáltványhoz Magyarországról az ALBA KÖR és a Bokor csatlakozott, valamint neves személyiségek: Kocsis Zoltán, Jancsó Miklós, Eszterházy Péter stb.

A mozgalom célja világos: Ha az állam azt akarja, hogy legyen hadserege, akkor hozzon létre zsoldoshadsereget, de a mi fiainkat ne kény-

szerítse „hazaszereget és hazaszolgálat” címén katonáskodni.

A HEL legutóbbi ülésén a választások előtt meghívták a különböző pártok képviselőit is, hogy nyilatkozzanak, kormányra kerülés esetén átszervezik-e a honvédelmet. Az elzárkózáson és halvány távoli ígéreteken kívül semmit sem választottak.

Frontot nyitni a gúla csúcán ülők megváltoztatása érdekében tiszteletreméltó igyekezet, de önmagában nem vezet eredményre. Nem szólna arról, hogy ez csupán közbülső lépcső és nem a végső cél: a hadseregmentesség.

2.3. Miért kell a teljes megtagadás?

A kiáltvány csak papírtigris, az igazi tigris az a kisember, aki csendesen csak annyit mond a Hatalomnak: Nem. Engem nem kötelezhetsz katonáskodásra, de annak megváltására sem. De ugyanígy a katonai adó fizetésére sem, katonai szentek és véres ünnepek megünneplésére sem, a háborús győzelmet hirdető, egyházasított és megszentelt déli harangszó elismerésére sem, az erőszakot szülő -izmusok elfogadására sem (nacionalizmus, fasizmus, antiszemitizmus, kommunizmus, kapitalizmus stb.). Az erőszak direkt és indirekt formáinak teljes megtagadása ébresztheti rá a hatalmat, de a közvéleményt is arra, hogy itt valami nincs rendben. A bázison, ha egy ember megmozdul, megrendül a hatalom. A názáreti ács éppen ezt tanította és példájával ezt mutatta. Történelmet csinálni csak az a kis ember tud, aki egyedül a benne szülő Istenre hallgat, a lelkiismerete szavára, és veszi a bátorságot, hogy amit hall, meg is cselekedje.

Az alulról jövő „nyomás” és „tiltakozás” nélkül csak frott malaszt minden papír. Csak ez a front biztat eredményel, bár nem kell tagadni a „kétfrontos” támadás esélyeit sem.

Világos látás és cáfolhatatlan meggyőződés kell!

Ahhoz, hogy valaki rászánja magát a teljes megtagadásra, teljes tisztánlátás és kikezdehetetlen bizonyosság kell abban, hogy ezt kell tennie. Mint azoknak a „barackásoknak” volt, akik nem tudtak nem börtönbe menni.

Az lesz az első teljes megtagadó, aki belülről átéli, hogy nem jó a hadseregekkel teli világ; aki átéli, hogy tud valamit tenni az emberiség nagy átkának, a szervezett erőszaknak az eltüntetésé érdekében; aki világosan látja, hogy sem az alku, sem a kiáltvány nem megoldás; aki a személyes lépés döntő erejében hisz. Igen, ő lesz az első! És követni fogják sokan...

Elbizonytalanodásomat legalább magamban sikerült helyrebillentennem. Ehhez az kellett, hogy ne hagyjam a feledés homályában a kérdést, ne bagatellizáljam el, ne rántsam meg a vállam, hogy minek; ne hallgassak a kényelem sugallatára és ne üljek meg a nem is létező babérokon.

Kicsit nosztalgizom: vajon lesz-e még a Bokornak olyan hőskora, mint amikor igazán hitt valamiben és tett is érte, nem is keveset!?

Benno Bühlmann

Próféta és lázadó

Herbert Haag-díjat kapott Jacques Gaillot, Evreux püspöke

A püspöki hivatal gyakorlásának éppoly rettenthetetlen, mint szokatlan módja miatt ismét az újságok címodalára került Jacques Gaillot, a franciaországi Evreux bátor püspöke, aki nem fél attól, hogy fölemelje hangját a társadalom megrövidítettjeiért. Ebben az írásban őt mutatjuk be, akit a francia püspöki konferencia elnöke, Monseigneur Duval — bosszankodva Gaillot tévé-szereplései miatt — rendre intett (levelet és Gaillot-nak az összes francia püspökhöz intézett válaszelevelét mellékleteként közöljük), aki azonban az ez évi "Herbert Haag-díj a szabadságért az egyházban" jutalmazottja.

Azt a jelentéktelen férfit, akit egyesek profétaként ünnepelek, mások meg provokátorként szidnak, 1982-ben, mindössze 47 évesen — saját csodálkozására is — püspökké szentelték. Csak miután nagyobb figyelemre lettek szavai a nyilvánosság előtt, vált egyre világosabbá Evreux (Normandia) új főpásztorának markáns profilja. Immár fölismerték, hogy Jacques Gaillot olyan ember, aki kompromisszumok nélkül foglal állást a társadalom premére szorítottak mellett,

és aki ért ahhoz, hogy ezekben az ügyekben hatékonyan vessen be a médiumokat és az írott szót.

Jacques Gaillot 1935. szeptember 11-én született egy borkereskedő fiaként a dél-champagne-i Haute-Marne megyében, Saint-Dizier-ben. Langres papi semináriumban folytatta tanulmányait, amelyeket 1957-ben két évre meg kellett szakítania Algériában letöltött katonaszkodása miatt, ami fontos életrajzi bevágás volt számára: szembesülése az erőszakkal és a brutalitással, valamint tiszteletteljes találkozása az iszlám kultúrájával meghatározta jövőendő életét.

Bátran és szokatlanul

Ma — 12 évvel püspökké szentelése után — nem mindenütt látják szívesen Jacques Gaillot-t a maga radikális kiállásával a társadalom megrövidítettjei mellett. Különösen az egyházi vezetés szemében "fekete bárány", mivel szokatlan állásfoglalásaival és nyílt elkötelezettségével véteti észre magát rendszeresen. Így például Jacques Gaillot el-lene szavazott az atom-elrettetésnek, amelyet pedig a püspöki konferencia jóváhagyott (rajta kívül csak egyetlen pü-

pöktársa tett így); aztán elkötelezte magát a palesztinok mellett, a dél-afrikai apartheid-politika ellen nyilatkozott, és a francia püspöki karban síkraszállt amellett, hogy házas férfiakat pappá szenteljenek. Ezenkívül újból és újból világossá tette, hogy püskökként nyitott füle van a kirekesztett emberek: a menekültek, a katonaságmegtagadók, az elváltak, az AIDS-betegek bajaira. Rettenthetetlen cselekvésének mércéjeként mindig az evangéliumot állítja a középpontba. Tízéves püspöki jubileuma alkalmából például ezt mondta: „Nem Evreux püspöke forradalmi, hanem az evangélium.”

Vitatott fellépések

a tömegkommunikációban

Nemrégén két tévé-fellépésével kavart fel nagy port: részvétele a „Frou-Frou” című, enyhén frivol műsorban, és beszélgetése Eugen Drewermann-nal a német „Arte” magánadóban arra ösztönözték a francia püspöki konferencia elnökét, Mgr. Duval-t, hogy nyilvánosan megfeddje püspöktestvérét. Jacques Gaillot legtöbb püspök-kollégája is azt kérdezi, nem lenne-e lehetséges, hogy Gaillot

Monseigneur Duval fenyegeti Jacques Gaillot-t

Íme, az 1994. április 14-én kelt levél, melyet a Golias hozott nyilvánosságra:

Jacques!

Jelen levelemben azzal szeretnék segíteni, hogy néhány kérdést teszek fel neked.

Elismerve bizonyos nyilvános akcióid és szavaid evangéliumi jellegét, és anélkül, hogy Evreux egyházmegyei működésedet megítélni akarnám, kötelességemnek érzem elmondani, hogy a médiákban tanúsított magatartásod egyre tűrhetetlenebbé válik. Azt már tudod, hogy a Frou-Frou műsorban való szereplésed sokak számára botrány volt.

A plenáris ülés idején, április 12-én este az Arte csatorna műsorában való részvételed újra nyilvánvalóvá tette, hogy mekkora távolságra állsz a pápától és a püspököktől.

E műsor közben eszedbe jutott-e egyszer is az Evangélium igénye, mely több, mint a jó érzésre való hivatkozás? Eszedbe jutott-e egyszer is szolidaritásod az Egyházzal és a többi püspökkel? Egyszer sem.

Dialógust akarsz folytatni Drewermann-nal. A dialógus feltételezi, hogy valaki biztos az igazában. Talán ismered Drewermann álláspontját az egyházzal, a szentségekkel kapcsolatban... Megpróbáltad-e Drewermann-nak ajánlani, hogy ő is felülvizsgálhatná az álláspontját? Egyszer sem. Számolsz-e azzal, hogy ily módon megteveszted a tévénézőket? Nyilvánvalóvá teszed Drewermann-nal való szolidaritásodat. De hogyan teszed nyilvánvalóvá szolidaritásodat püspöktestvéreiddel és a pápával?

Számolsz-e azzal, hogy álláspontod elviselhetetlenebbé válik? Az a távolság, amelyet magad és püspöktestvéreid között hirdetsz, számunkra szenvedés forrása, és sok katolikus szemében botrány.

Meghallgatsz másokat, ez igaz. De püspöknek lenni azt jelenti, hogy tanúskodol arról a Krisztusról, aki megtérésre hív és megadja a megvalósítás eszközeit is.

Azért írok neked, hogy figyelmeztetésemnek ünnepélyesebb formát adjak. Újra mondom: Jacques, nem mehetsz tovább ezen az úton. Ne hirdesd magad olyan különbözőnek a többi püspöktől. Más szolgálattal tartozol, nekünk is.

Közös vagyok veled az imádságban:

Joseph Duval

Monseigneur Gaillot levele minden püspökhöz

1994. április 26-án

Kedves Atyám!

Joseph Duval levelet írt Önnek rólam. Két televízióadásban való szereplésem okozott gondot. Szükségesnek tartom az alábbiak tisztázását:

1. Az Arte csatornán a *Transit* című műsor három egymást követő része egymástól független volt, azt tartották megfelelőnek, hogy ne fedjék egymást. Drewermann és én a másik két részről csak a felvétel közben értesültünk. Ezért lehetetlen volt reflektálnom rájuk.

2. *Drewermann*-nal folytatott párbeszédemben megpróbáltam elfogadni ezt a megsebzett embert, és művének pozitív vonásait értékelni, ahogy az intellektuális és emberséges szeretet diktálja. Tizenhárom percben lehetetlen volt a szükségesnek tartható teológiai fenntartásokat közölni.

3. A *Frou-Frou* műsorban való szereplést először elutasítottam. Csak hosszas erősködésre és bizonyos számú biztosíték megszerzése után vállaltam. A pontosság kedvéért megjegyzem, hogy a három órás felvételtől egy órát sugároztak, és a vágásban nem vettem részt — ez magyaráz bizonyos hallgatásokat.

Önök közül többen alapjában azt kérdezik, mit keresek ilyen műsorokban. Megpróbálok — elfogadva, hogy fogadnak engem — jelen lenni ott, ahol egyikünk sincs jelen, és olyan emberekhez szólni, akiket sohasem érünk el. Felkavaró visszhangokat kaptam.

Húsvét békéjében, barátsággal:

Jacques Gaillot

megbízatásának visszavonását kérjék Rómától, vagy apostoli adminisztrátor odahelyezésével vessék jobban ellenőrzés alá. De Gaillot nem gondol visszavonulásra, hanem ezekkel a szavakkal próbálja megalapozni média-jelenlétének szükségességét: „Megpróbálok jelen lenni ott, ahol az egyház nincs jelen és nem tudja az embereket elérni, mert senki sincs ott közülünk.”

Az evangélium szabadsága

A „Herbert Haag Alapítvány a szabadságért az egyházban” első ízben tüntetett ki hivatalban lévő római katolikus püspököt Jacques Gaillot személyében. A kitüntetést egyházon belüli bátor cselekvésért és szabad véleménynyilvánításáért kapta. Ez nem magától értetődő — nyilatkozta Klara Obermüller a díjátadás alkalmából. Mert Gaillot „nem

tipikus képviselője állásának”, hiszen a nép nyelvét beszéli, állást foglal, és megvan benne a bátorság, hogy forró ügyeket érintsen. Ezenkívül olyanként méltatta Gaillot püspököt, aki „az emberiség javára” gyakorolja hivatalát, és „a neki adatott hatalmat arra használja, hogy tárgítsa a szabadság mozgásterét, ahelyett hogy elsietett engedelmességgel szűkítene”. A vitatott francia püspök botránya szerinte „nem abban van, amit hisz vagy nem hisz”, az a botrányos, „amit tesz és hirdet”.

A díjátadáshoz kapcsolódó, a szabadság témájáról tartott referátumában Gaillot püspök arra mutatott rá, hogy a keresztények igazi szabadságát az evangélium és Jézus gyakorlata alapozza meg. „Jézus Krisztus volt az, aki visszaadta az embereket önmaguknak és szabadságuknak” — vélte Gaillot, és utalt egy pap találó kijelentésére, aki egy-

szer ezt mondta neki: „Akit Krisztus megszabadított, az nem eshet vissza semmilyen börtönbe, a klerikalizmus börtönébe sem.” Ezért püspökként is abban látja a döntő kihívást, hogy „megéljük az evangélium szabadságát az egyház intézményének szívében” — abban az intézményben, amelynek végső soron nem önmagáért, hanem az emberekért kell léteznie.

Forrás: Aufbruch 7-8/1994

Jacques Gaillot könyveinek címe magyarul (valamennyi a Herder kiadónál jelent meg):

- Kövessétek szeretét, keresztútját és felátadását
- Nekem csak az ember számít
- A nem-szolgáló egyház semmit sem ér
- Szabadságom az egyházban

Fordította: G.G.A.,
a mellékleteket: F.M.

Nyílt levél a Magyar Püspöki Karhoz

Főtisztelendő
Seregély István úrnak
egri érsek, az MKPK elnöke
Eger, Széchenyi u. 1.
3300

Mi, a Bokor bázisközösség tagjai szomorúan vettük tudomásul, hogy két testvérünket és barátunkat püspökeik egyházi fenytékekkel sújtották: Kocsi György Tübingenben doktorátusra készülő iharosi plébánost Balás Béla kaposvári megyéspüspök felmentette; helyettesét, Lipien Mihályt pedig Gyulay Endre szeged-csanádi megyéspüspök a papi tevékenységektől eltiltotta.

Sajnos, a kommunista uralom alatt is sújtotta már őket püspöki büntetés, mégpedig azért, mert a pártállam által követelt állami esküt nem voltak hajlandók letenni. Akkor Kocsi Györgyöt Szendi József veszprémi megyéspüspök áthelyezéssel, Lipien Mihályt Udvardy József szeged-csanádi megyéspüspök felfüggesztéssel büntette.

A korrupcióktól terhes új demokráciában új ügy került elő. Lipien Mihály, mielőtt a papságra jelentkezett, a Pénzügyi és Számviteli Főiskolán szerzett diplomát. Érthető módon fokozott érzékenységgel reagált arra a súlyos egyházi pénzügyi visszaélésre, amelyet maga is megtapasztalt. Egyházi hatósága ugyanis az új kaposvári püspöki palota felépítése miatt visszatartotta a rábízott kis falvak templomainak felújítására ígért belföldi és külföldi segélyeket (150 000 Ft és 8000 DM). Tiltakozásának sajnálatos végeredménye lett az ő és a vele együtt tiltakozó Kocsi György megbüntetésé.

Anélkül, hogy az ügyben döntőbíróként akarnák fellépni, szerelnők kifejezni mi is tiltakozásunkat a következők miatt:

1. A magyar katolikus egyházi vezetés, úgy látszik, nem tűr el semmiféle jogos kritikát az egyházon belül, a bírálót pedig egyházi fenytékekkel sújtja: testvéri dialógus helyett adminisztratív eszközökkel él. Lásd: a két pap büntetésé. Pedig ismerik Jézus figyelmeztetését: „Tudjátok, hogy azok, akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok pedig önkényüket éreztetik velük. Körtetek azonban ne így legyen!” (Mt 20,25–26)

2. A magyar katolikus egyházi vezetés nem gyakorol semmiféle önkritikát és nem tart bűnbánatot. Lásd: a kaposvári püspöki helynök, Wirth János beismeri, hogy „az 1993. év II. félévére esedékes kifizetéseket visszatartják”, ám a médiában már azt közlik, hogy „a Magyar Katolikus Püspöki Kar kivizsgálta a fiatal egyházmegye vezetésének pénzügyeit, melyet példásnak talált”. A megtérésre szóló felhívás mindenkinek szól: „Ha meg nem tértek, éppen úgy elvesztek mindnyájan” (Lk 13,3).

3. A magyar katolikus egyházi vezetés nem vállal semmiféle átvilágítást, a pénzügyekbe való betekintést sem. Lásd: a püspökség pénzügyeinek kivizsgálását saját hatáskörben végzi, és

a kivizsgálás jegyzőkönyvét egyik püspök sem hajlandó az érdekelteknek átadni. Jézus véleménye: „Mindaz, aki gonoszat tesz, gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra, hogy nyilvánosságra ne jussanak a tettei. De aki az igazságot teszi, a világosságra megy, hogy nyilvánosságra jusson: tetteit Istenben művelte” (Jn 2,20–21).

4. A magyar katolikus egyházi vezetés a tartalmi kérdésekről a bírálók „hangnemére” próbálja terelni a figyelmet, mintha nem ismernék Jézus „szeretetlen” próféta hangját az írástudókkal és farizeusokkal szemben: „Jaj nektek, írástudók és farizeusok, ti képmutatók! ... Ti vak vezetők! Megszűritek a szűnyogot, a tevért meg lenyelitek...” (Mt 23,23–24) Tény viszont, hogy valóban szeretetellenes és kútmérgező rágalomhadjárat folyik évek óta a Bokor közösség ellen, amely hadjáratot a Magyar Katolikus Püspöki Kar vezényli.

5. A magyar katolikus egyházi vezetés kifogásolja, hogy egy pap a konfliktusával a világi sajtó nyilvánosságához fordul, közből nem ad lehetőséget a testvéri párbeszédre, de a katolikus sajtóban sem engedi megjelenni a „másik fél” véleményét. Pedig Jézus szerint „semmi sincs elrejtve, ami nyilvánosságra ne jutna, sem eltitkolva, ami ki ne tudódna” (Lk 12,2).

6. A magyar katolikus egyházi vezetés semmibe veszi a felnőtt világiak nagykorúságát, és még mindig kiskorúságban akarja tartani őket. Lásd: a négy egyházközség, Iharos, Iharosberény, Pogányszentpéter és Somogyicsó képviselőtestületének és híveinek határozott kiállása az ügyben és ragaszkodása papjaikhoz, és a püspökök döntése ellenük. Pedig Jézus nem ismer alá- s főlérendeltségi viszonyt, csak barátit: „Nem mondalak titeket szolgálóknak... Barátainknak mondalak titeket...” (Jn 15,15)

7. A magyar katolikus egyházi vezetés irgalmat prédikálva irgalmatlanul elutasítja a megbékélést. Lásd: a testvéri kiengesztelődést felkínáló papok és egyházközségi képviselők visszautasítása a püspök részéről. Pedig még a valós vétkeket is meg kellene bocsátani, nemhogy a vélt vétkeket: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek” (Mt 6,12).

A fentiek közös lényege bizonyára abban van, hogy a magyar katolikus egyházi vezetés a jézusi testvéri egyházmodell helyett még mindig valami félfudális hatalmi rendszerben látja az egyház lényegét.

Tiltakozásunk egyben felhívás akar lenni a változtatás szükségességére a názáreti Jézus szellemében.

Tisztelettel
Budapest, 1994. október 23.

a Bokor bázisközösség részéről

Hampel Károly
1117 Bp. Bogdánfy u. 8/C I.4.

Mlecsenkov Angel
2314 Halásztelek Kisgyár u. 77.

Olvasók fóruma

Kedves „Érted Vagyok”!

Kezdetől olvasója vagyok a lapnak és véleményem szerint általában színvonalas, érdekes írásokat közöl, többnyire közérthető formában. Bár a hátoldali szerkesztőségi adatokban laptulajdonosként a Család Alapítvány szerepel, mindenki tudja, hogy az újság gyakorlatilag a Bokor Bázisközösség lapja. Ugyanígy nyilvánvaló mindenki számára, hogy az a kitétel, miszerint „minden írásért a szerzője felelős, és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki”, jól hangzik, de nem lehet igaz. Hacsak a szerkesztőség nem tesz egy cikk elé (után) valamilyen magyarázatot, amelyben az adott írástól elhatárolja magát, akkor az írás a szerkesztőség véleményével nem lehet ellentétes.

Kezdetleges ismereteim Bulányi atyáról és az igazi Bokor-mozgalomról addig terjednek, hogy alapelv a szeretet mindenki iránt, a megbocsátás, a segítség, a kitárt kar az emberek felé. Nyilvánvaló, hogy a tanításon, ismeretközlésen kívül ezeket az erényeket kell(ene) elsősorban közvetíteni az olvasók felé. Ezeket várom, ezért olvasom a lapot, s amikor nem ezt kapom, elszomorodom. Mivel jobb, több ez az újság, ha megjelenhetnek benne gyűlölködő, unalomig bíráló és általánosító cikkek, amiből a legtöbb számban egy-kettő biztosan akad?

Az augusztusi számból két írás volt különösen lehangoló. Az egyik a változás Juhar Antal levéltörédekeiből. Tipikus írás, ami csak úgy hemzseg az egyházzellenességtől. Minden rosszat általánosít (az általánosítás tudvalevően mindig igazságtalan) s ugyanakkor azt is írja: „Szolgáljátok önzetlenül Isten Országát”. Isten Országát nem lehet úgy szolgálni, hogy a másikat „csupasz, rideg, kegyetlen, irgalmatlan” stb.-nek nevezi. Jézus a házasságtörő asszony esetében a porba írogatott, s nem hangos szóval hirdette a megkövezni készülők bűneit. Többet is ért el vele! Az ilyen cikkek nem gyógyítanak, hanem csak elmérgesítik a sebeket, még akkor is, ha van igazságtartalmuk. Az ilyen cikkekre csak hasonló hangvételű válasz jöhet.

A másik írás az előzőre még egy láppal rádobott, magyarságomban is megbántott. Kovács Lászlónak „Keresztény volt-e István király?” c. cikkére gondolok. Kovács Lászlót régebbi írásai alapján is a radikálisabb Bokor-ághoz tartozónak érzem, inkább inkvizítor-típusnak, mint a „szerelem mindenek felett” hirdetőjének. Kovács László az igazság bajnokának hiszi talán magát, hogy ilyen kérdésekkel foglalkozik? Cikkében sok valós dolog is szerepel, de „az igazat mond, ne csak a valódit” elv alapján úgy érzem, ezt a témát ilyen röviden nem lehet elintézni.

Mégis a cikk egyéb hiányosságai mellett legjobban az időzítés döbentett meg. Valóban az a legfontosabb ma, hogy amikor ez a kis ország talán augusztus 20-a

ünneplésén kívül semmi másban nem ért egyet, akkor egy magyar „közösségi és családi folyóirat” legsürgősebb feladatának azt érezze, hogy augusztus 20-ra megjelenő számában Szent Istvánt deheroizálja? Ettől a nemzettől sok mindent elvettek, eszményeinket sárba tiporták, s a maradéknak pont most egy Bokor-lapban kell nekimenni. Kovács László megállapításai, még ha részben valóságtartalmaik is, feleslegesek, nem időszerűek és nem a szeretet jegyében fogantak. Megírta ezt a cikket, de minnek? Mire jó? Kinek jó? Szerintem csak megbotráncoztat.

Böszörményi Béla

Tisztelt Szerkesztőség!

Az augusztusi szám kapcsán hadd tegyek néhány megjegyzést.

Kurt Koch cikke nemcsak a szememet, hanem az eszemet is elfárasztotta. Nagyon okos, igaz gondolatokat tartalmaz, de egy „idegen szavak szótára” is elkelne mellé.

Nagyon egyetérttem a Szent István királyról szóló cikk írójával.

Persze legjobban a „Biblia” c. rovat elmékedéseit szeretem. Magyarul íródottak, hitből fakadók, hitet erősítők és cselekvésre készítők. A mese is kedves, tanító jellegű.

Nem tudom a szerkesztőség a katolikus hívek, vagy egyáltalán az érdeklődők mely rétegének szánja a lapot? Szerintem a szellemi elitnek. Közönséges halandó (ide számítom magam is) számára túl magas színvonalú. Vagy én vagyok már gyengébb felfogású? Többször el kellett olvasnom pl. Koch egy-egy mondatát, meg aláhúzni, hogy elgondolkodva rajta megértsem.

Mindenesetre hálásan köszönöm, hogy hűségesen küldik a lapot. Szeretettel:

Dr. L.Z.-né
nyugdíjas

Kedves „Érted vagyok”!

Tudom, hogy már évek óta értem vagy, és nagyon becsüllek kitartásodért. Különösen azért is, mert kitartó vagy, noha én eddig nem reagáltam számos közeledésedre.

Írtál a családi életről, az teljesen nekem szólt. Írtál arról, hogy mi az aktuális közhelyünk, ezekben az írásokban teljesen eltaláltad mindazt, amit én is gondoltam. Írtál mesét, "Moha bácsit" a gyerekeknek; én nagyon szeretem a meséket, de még jobban 13 unokám.

A leginkább viszont az kap meg Benned minden egyes újabb kopogtatásod alkalmával, hogy olyan hitelesen szólsz. Őszintén bevallom, hogy nem mindig és mindenben értek egyet Veled, sokszor vitakozom is gondolatban, amit eddig még igen kevésbé hallattam Feléd, de becsüllek, mert mellébeszélni még nem

hallottalak, és nem érzek soha Belőled semmi mögöttes tartalmat.

Ez a legfontosabb! Ma már tudjuk, hogy az emberi kommunikáció legalább három szinten történik, mégpedig verbális szinten, tehát leírt vagy kimondott szavakkal, nonverbálisan, vagyis szó nélküli, de egyezményes jelzésekkel – testtartás, mimika, rajzolás, közlekedési jelek stb. –, és metakommunikatív, a közlést minősítő, de tudományos értelemben még kellően nem meghatározható módon. A metakommunikáció világa a legizgalmasabb terület. Itt egyelőre még csak az érzéseinkre hallgathatunk, de azok általában nem csálnak! A hiteles közlések olyanok, mint a lélek táplálékai, a hiteletelenek, mint a mérgek. Megtaláljuk ezeket a regényekben, a politikai írásokban és az újságírás egyéb műfajaiban is.

A hiteles közlések mindhárom szinten ugyanazt mondják. Nem szólnak igent, amikor nemet gondolnak, nem csóválják fejüket, amikor legszívesebben símogatnának, nem csukják be az ajtót, ha esetleg vendégül látnak valakit, hanem beengedik őt, nem azért írnak valakiról vagy valamiről, hogy az embereket ezzel ingereljék, hanem azért, mert ez a meggyőződésük.

Az írásoknak is megvan a maguk lelke, a maguk metakommunikatív tartalma. A hiteles írások világát élvezem legjobban Benned. Kérlek, ezt soha ne hagyj veszni. Talán egyszer én is eljutok oda, hogy segíteni tudjak Neked; nagyon szeretném.

Minden jót kíván:

egy Olvasó
(Név és cím a szerkesztőségben)

Kedves Szerkesztő úr!

Köszönöm a megküldött mutatószámokat. Nem leszek előfizetője az Érted Vagyok folyóiratnak és nemcsak a korlátozott nyugdíjas lét okán. Nem szeretem ugyanis, ha egy lap olyasmit is közöl, amivel „a Szerkesztőség nem azonosul.”

Tisztelettel

M. M.

Kedves „Értem vagy!”

Közösségünk elővette a régebbi számokat is, és 1–5-ig osztályoztuk a különböző témájú-műfajú írásokat. Íme, osztályzataink átlaga:

Tanulmány	4,2
Esszé	3,6
Vallomás	4,8
Családi oldal	5
Gyerekeknek	4,6
Környezetvédelem	3,4
Olvasók fóruma	4
Elmékedések	3,8
Könyvismertetés	3,6
Ifjúsági oldal	4,4
Eroszakmentesség	3,4
Interjú	4
Reflexió	3,6
Harmadik világ	4
Közhelyek	1,2
Beszámoló	3,4
Emlékezés	3,8
Egyházi élet	2,8
Közösségi élet	3
Társadalmi kérdések	2,8
További jó munkát kívánun:	

B.G.

Budapest – Sashalom

BIBLIA

A decemberi elmékedéseket Kovács Tádé, a januáriakat Csiky Lajos készítette.

December 4. — Advent 2. vasárnapja — Lk 3,1–6 —

Elsimítani a múlt hibáit, építeni a jövő értékeit

Római császár, római helytartó, fejedelmek, főpapok, nevük, illetőségük mint háttér, mint díszlet. Isten háta mögötti tartományocskák sivar pusztaságában egy tucatnevű zsidó papgyerek mint herold, mint nyitány. Lukács evangélista szerkesztői műgondjának ékes bizonyítékai. A világbirodalom uralkodójától a provincia jelentéktelen papjának nem-pap fiáig zsugorodik a történelmi látószög. A fajos fejedelmi paloták dorbézolásától a csendes pusztaság esszénus aszkétájáig. A paloták zajában nem hallani meg Isten szavát. Buzog a pusztában a levél rezdülése is élénken kivehető, hát még az oroszlán üvöltése. A pusztában Istenre figyelő ember lelkének szeizmográfja a susogást is dübörgésként jelzi ki (1Kir 19,13).

Mit dübörög ez az isteni hang János szívében, majd ajkán is? Metanoiát! Héberül tesubah, latinul paenitentia, magyarul megtérés. Gyökeres elfordulás az Istennek nem tetsző élettől, s odafordulás a Neki tetsző életvitelhez. Hogy ez a fordulat nem merőben spirituális jellegű, azt jelzi a vízbemerülés, a tisztulás szimbóluma. A víz lemossa rólunk a régi ember tetteinek szennyét, a belemérés egyúttal az új közegebe, az Isten

világába való betagozódást is jelenti. Ám a fordulat, amit az üvöltő szó kíván, nem is merőben szertartásos, külsőséges. Afeszisz hamartion = bűnök megbocsátása, amit ígér. Ezt szolgálja a szertartás.

Az ember sok mindent meg tud tenni. Átalakítja a természetet, meghódítja a világot, civilizációt, kultúrát varázsol oda, ahol kietlenség, elvadultság honol. Át tudja alakítani tájak és emberek arculatát buldózerekkel és kozmetikumokkal. Hegyeket és völgyeket tüntet el, hidakat épít, alagutakat fúr, plasztikai műtöket végeztet el, a legdivatosabb ruhákba bújhat. Tervezhet függőkeret és úrrakétákat, de nem kozmetikázza a történelmi valóságot, s nem változtathatja a múltját. Ami megtörtént, az megtörtént; amit elkövetünk, az terheli a lelkiismeretünket akkor is, ha senki sem veszi észre, senki sem szerez róla tudomást, senki sem leplezi le, s eleve úgy követtük el, hogy nem okozhat nekünk gondot a későbbiek folyamán. Dosztojevszkij szeret elemezni efféle belső drámákat, pl. a Bűn és bűnhődés c. regényében. Ám a lelkiismeretfurdalás váratlan pillanatokban törhet ránk, s folytatni kezd szűnni nem akaró módon.

December 11. — Advent 3. vasárnapja — Lk 3,10–18 —

Általában és konkrétan – nagylelkűen és szerényen

A múlt vasárnap: János általános felhívását ismerteti megterésre; utat kell készíteni az Úrnak. A mai vasárnap néhány konkrétum, néhány konkrét ösvény megcsinálását részletezi. Három, az Úr érkezéséhez vezető lépcsőt is bemutat. Az első a nép általános kérdésére adott általános válasz, a második a vámosok kérdésére, a harmadik a katonák kérdésére adott válasz. A kérdések megválaszolására után sem oszlik a tömeg. — Várják János megnyilatkozásait. Háttha ő a Messiás, és akkor részesei lehetnek a messiási események elindulásának. De János lehűti őket, ugyanakkor azt is közli, hogy nagyot nem tévedtek, a Messiás valóban közel van. Adventje — eljövetele hamarosan bekövetkezik. A részlet vázlatának felismerése után lássuk részletezve az egyes mozzanatokot.

A három kérdés közül az elsőt fölteszi valaki a tömegből; hogy mi a foglalkozása, nem derül ki. Lukács nem is egyéni kérdésként vezeti elő, hanem egyenesen a tömeg kérdésekként: „Mit tegyünk, hogy megtérjünk bizonyuljunk, bűnbánatot gyümölcsozók az életünk?” — János az adást hangsúlyozza. Adni kell a rászorulónak. Aból, amink van; valakinek, akinek nincs, hogy annak is legyen, s így egyenlőség valósuljon meg a birtoklásban...

Létszükségleti cikkeket említ: ruhát, enivalót; nem luxuscikkeket. Azok részére, akiknek nincs, olyanok részéről, akiknek

épp csak valamivel van többje náluk. Úgy látszik, a gazdagokról nem feltételez sokat. Megosztásról beszél, nem önkifosztásról. Az önkifosztás csupán egy személlyel odább tolja a rászorulók problémáját: a másiktól énám. Szélső helyzetben szükség lehet rá, ha nincs más megoldás a segítségre, de nem ez az általános.

A második kérdés, amit János kap a tömegből, vámszedőktől jön. A kérdés szövege ugyan azonos az előzővel: „Mit tegyünk?”, de nyilván speciális választ várnak rá, és azt is kapnak. Mit vártak? Ezt, vagy más fajta választ? Például: Hagyjátok ott választott foglalkozásotokat és fegyvereztetek fel magatokat! Támadás 6²⁵-kor. A messiási felkelést a rómaiak ellen veletek kezdem, vezekléssül a rómaiak kiszolgálásáért. A vámszedő, ha már eladta a lelkét az idegennek a pénzért, legalább a pénzével próbál vigasztalódni. Ez persze további tápot ad a közutálatnak vele szemben, de mit lehet tenni.

János megmondja, mit lehet tenni: Abba kell hagyni a kapzsiskodást. „A nektek megszabottnál semmivel se hajtsatok be többet!” De hát így meg sem éri vámoskodni! — Az más kérdés. Ha nem éri meg, hát változtass szaktmát. De ezt nem én mondtam. Én csak azt mondtam, amíg ezt a szaktmát folytatod, óvakodj a visszaéléseknek a helyzetedből adódó lehetőségétől.

Van, akinél testi tüneteket is okoz, vagy szinte gyógyíthatatlan idegbántalmakat idéz elő. Istennél azonban semmisen lehetetlen (Lk 1,36). Megbocsát és kész. Ha ezt el tudjuk fogadni, abban a pillanatban megszűnik a lelkifurdalásunk, s a testi, idegi elváltozások is előbb-utóbb elmúlhatnak. Félelmeink feloldódnak. Új színben látjuk a világot. Olyanban, amelyben érdemes élni, érdemes próbálkozni, újra kezdeni, boldognak lenni. Ez az Úr szabadító tevékenységének eredménye (szótériája). Testünk-lelkünk közvetlen tapasztalatot szerezhet róla, ha elgördíti útjából az akadályokat. Az Úr érkezése, adventje bármikor és szüntelenül aktuális. Ő akármikor kész bejönni hozzánk, s velünk vacsorázni (Jel 3,20), de nem ront ajtóstul a házba, hanem megvárja, míg meghalljuk kopogtatását és ajtót nyitunk, utat készítünk Neki. Az isteni hang susogása kopogtat halkán János szívének ajtaján a pusztában, s amikor beengedi, hangorkánna duzzad benne, mely tömegeket sodor hozzá a Jordán-partra, s ő egy régi hangot idéz, Izajás próféta (Deutero-Izajás) újra aktuális dörgelemét: „Készítsétek Jahve útját! Tegyétek egyenessé ösvényeit!” (40,3–5)! Jahve útja egyetlenegy, de sokféle ösvény vezet hozzá. Nincs más út, mint az önzetlenség útja, a másik az önzésé; nem Istené, hanem a Sátáné; de az ösvények, melyek Hozzá vezetnek az egyes embert, a legkülönbözőbbek. Lehetnek igen kanyargósak is, de az a célszerű, ha egyenesen vezetnek az Úr Útjához.

Az útkészítés úgy történik, hogy mind a vertikális, mind a horizontális eltéréseket ki kell küszöbölni.

Ami túl magas, azt le kell nyesni, ami túl mély, azt ki kell tölni; ami túl jobbos, vagy túl balos, azt középre kell igazítani! Egyik sem kis feladat. De olcsóbban nem érhető el, hogy minden test lássa az Úr szabadító tevékenységét.

Zakeus sokkal súlyosabb gyónási elégtételt javasol magának (Lk 19,8): négyszeres kárpótlást az eddig megkárosítottak részére, és a János által általában javasolt szegénygondozásra: vagyona felét. Nyilván nem is maradt ezután fővámos Jerikóban, ha megtartotta ígéretét; de mégsem valószínű, hogy megbánta Jézus látogatásakor támadt hirtelen felbuzdulását. Inkább az a valószínű, hogy sokkal szegényebben, de sokkal boldogabban élt tovább.

A harmadik kérdés is azonos szöveggel az első kettővel. De ez egyenruhás személyektől jön. És szintén speciális választ várnak kapnak rá. A vámosok ugyan zsidók voltak, de római szolgálatban. A rómaiak azonban zsidóknak nem adtak fegyvert a kezükbe; főleg nem hazájukban. A katonák egytől-egyig nem-zsidók. Zsoldért állomásoznak „ideiglenesen” a birodalom valamely tartományában, hogy jelenlétükkel elrettentsék a leigázott nép tagjait mindenféle lázadástól, s ha ez nem sikerül, vérbe fojtsák az efféle kezdeményezéseket. Bőrüket viszik a vásárra a birodalomért. A birodalom tehát nem tudja őket ezért eléggé megfizetni. Meg nem is akarja. Hiszen ott a fegyver az oldalukon! Ha pluszt akarnak szerezni, annak segítségével bármikor megtehetik. Akár úgy, hogy csak megvillantják, s a lakosság máris teljesíti kérésüket, akár úgy, hogy ha nem elég a villantás, használják is. Így aztán tulajdonképpen megéri nekik ez a kockázatos pálya.

Nos, János nekik sem az önkéntes leszerelést javasolja, hanem annál kellemetlenebbet. „Elégedjétek meg porcióikkal!” Senkit se bántalmazatok, még csak ne is fenyegetek semmiféle pluszért! — Hogy a zsold kevés? Hogy nem éri meg katonáskodni? Az más kérdés, ő „csupán” ennyit kér a feltett kérdésre adott válaszában.

A válaszok kielégítőnek tűnnek, de a tömeg nem oszlik. Kérdés nincs több. A várakozás légköre lengi körül őket. Nem foglalkoznak többé a program feltételeivel. Úgy

December 18. — Advent 4. vasárnapja — Lk 1,39–45 —

Ez a vasárnap nem Jánost, a férfit, hanem Máriát, az anyát állítja az adventi Messiásvárás átérezni akarók szeme elé. Sőt inkább Erzsébetet, aki Mária megpillantásakor így kiált: „Honnan ez (a rendkívüli megtiszteltetés), hogy eljőjön (advent!) hozzám Urammal anyja?” Erzsébet idős rokona volt Máriának, és egyáltalán nem megtiszteltetésnek tekintette mindezekig, ha a fiatal rokonlány meglátogatta, hanem természetes, esetleg köteles tiszteletadásnak. És Mária, aki leírásaink szerint soha nem mutatott beképzeltséget, most meg sem próbál szabadkozni, hanem csatlakozik a megtiszteltetésben részesülők sorához, és belekezd istencsérő énekébe, a Magnifikatba, amiért Isten lepillantott benne rabnője kicsinységére, és hatalmasat tett vele a hatalmas (v.ö. Lk 1,48–49). A köszöntést ugyan Mária megjelenése váltja ki, de Fiának szól, akit szíve alatt hordoz.

Ha valami úton-módon megérződik rajtunk, hogy Jézust hordozzuk, ennek regisztrálását kár szerénykedéssel elütni, ellenkezőleg: dicsérni kell érte égi Mennyei Apáscánkat.

A dicséret nem a hiúság tűzfája, és élesen elkülönítendő az önző, érdek-központú hízeltől. A hízeltől a hízeltől a másik gyengéjét, hiányát célozza meg, hogy cserébe elérjen nála valamit, önös érdekének érvényesítésére. A dicséret a másik értékére csodálkozik rá önzetlenül, s abban is értéket indukál, aki a dicséretet megfogalmazza, kinyilvánítja mások előtt, vagy elismerésként az illető elé tárja: Örülök, hogy vagy! Örülök, hogy itt vagy! Örülök, hogy értéket hordozol! Boldog vagyok, ha boldog vagy! Jó nekem, hogy jó neked. Jó nekem, hogy jó vagy.

Mindenkinek jó az, ha valaki jó. Ez különösebb bizonyításra sem szorul. De gondol-

érezik, abban elég eligazítást kaptak. Azzal foglalkoznak, hogy mi az eligazítás megfogalmazójának a programja, nem ő-e a nagy Programvégrehajtó, nem ő-e a Messiás?

János ismét megfelel a várakozásnak. Ismét keményen a realitás talaján marad. Megfogalmazza saját szerepét, amire kíváncsiak; és megfogalmazza annak a szerepét is, akire várakoznak benne, sőt kettejük viszonyát is. Saját szerepe a vízbemerítés, a tisztulás, az előkészületek megtétele. Akinek az advent-jét készíti, az utána jön, erősebb nála. Szere-

junk az ellenkezőjére: az még könnyebben elfogadható, hogy ha valaki rossz, az mindenkinek rossz. A panasz és szidalom elhárapódása szűk, tág és egyetemes körben rontja a légkört. Így könnyen belátható, hogy egyetemes öröm lehet, ha valakit öröm ér. A megosztott öröm megduplázódik. Annyiszor, ahány örülni tudóval megosztjuk.

Az angyal tehát köszönti Máriát Názáretben, és értesíti őt Erzsébet örömről. Öreg korára végre gyermeket vár. Mária rohan rokonához, hogy részt vegyen örömeiben és szolgáljon az idős rokon szokatlan, de áldott szükségében. Köszönti Erzsébetet. Amint Erzsébet hallja Mária köszöntését, ő is megörül, és nemcsak a kedves fiatal rokon látogatásának, nemcsak a váratlanul érkezett segítségnek a koral és a terhességgel járó dupla terhelés közepette; hanem annak is, hogy a látogató ugyanannak az áldott állapotnak a részese, mint ő: „Te vagy a legáldottabb asszony, a te méhed gyümölcse áldott! Ezért megtiszteltetés számomra jövedeled (advent) s azé, akit hordozol, hiszen az számomra nem egy kis rokon baba csupán, hanem egyenesen maga az Úr!”

Az evangélista megjegyzi még, hogy ezt a Szentlélekben mondta, aki köztudottan az igazság lelke (Jn 14,16; 16,13). Nem a hamiskodás, hízeltkedés, udvariaskodás szelleme vezeti Erzsébetet, hanem az igazság. Az az igazság, hogy szeretni kell! Azt is, aki

pük úgy aránylik egymáshoz, mint a vízé a tűzéhez. A víz a felszint tisztítja, a tűz a bensőt izgatja fel. János a testet mossa le, az Erősebb majd a Szent Szellemben és tűzbe mártja ezeket az embereket. A vízbe merítés is jelképezi a régi ember megfojtását, s hogy egy tisztult, új, önzetlen ember lép ki a fűrdőből. A tűzbe merítés még inkább kiegészíti az emberből az önzés salakját, és forró szeretettel tölti el szíve közepéig, lelke teljességéig, szelleme mélységéig.

Az Urat tisztelni mindenkiben, aki hozzánk jön

idősebb nálunk, azt is, aki fiatalabb. Azt is, akivel egy ívásúak vagyunk, azt is, akivel nem. Azt is, aki rokonunk, azt is, aki nem. Azt is, aki rangosabb nálunk, azt is, aki nem. Azt is, akinél rangosabbak vagyunk, azt is, akinél nem. Azt is, aki közel lakik hozzánk, azt is, aki nem. Azt is, akinek örülünk, azt is, akinek nem. Azt is, aki örül nekünk, azt is, aki nem. Azt is, aki áld minket, azt is, aki nem. Azt is, aki köszön nekünk, azt is, aki nem. Azt is, aki segítségünkre siet, azt is, aki nem. Azt is, akin nekünk kell segítenünk, azt is, akin nekünk nem. Egyszóval mindenkit!

Raszul Gamzatov (Dagesztán)

Tűz mellett

*Füst száll a falakra, nyitva a nagy kályha.
Kifűl már, hiába fújok rá tűzére,
Utoljára csap fel fáradt, kicsi lángja.
Csillag lobbant benne? Emlékek visszefénye?*

*Gyerekkorom fénye, boldogság visszefénye.
A tűz mellett ülve, gondolatban látom
Apám, csodálatos meséit mesélve,
S anyám, ki dalol, hogy engem eladjakaljon.*

*Éj van, aludni térek. A tűz már nem ég.
Nincs láng, se füst – se tél, emlékekkel tele.
Mi maradt hát nekem? Itt benn csöpp melegség,
Egy apa jó szava, egy anya éneke.*

Fordította: Bán Ervin

December 25. — Karácsony, éjjeli mise — Lk 2,1–14 — Mennyei heroldok szurtos pásztorfúcskánál

Vége az adventi készülteknek. Beköszöntött az ünnep. „Ma született Dávid egyik városában egy Szabadító (Szótér), aki Fölkent Úr” (Krisztosz Kúrjosz)! Ez az ünnep tartalma, ez az égi értesítő mottója. Ezt hallják a Fölkent Úr bölcsőjéhez hivatalos első látogatók, az esemény előkelő heroldjaitól.

A királyi személy tehát megszületett. Kik a jó hír (evangélium) heroldjai? Mennyei angyalok! Hogyan jelennek meg? Adonáj dicsősége ragyogja körül az érintetteket. Eddig az eseményhez méltók a díszletek. A szózat is az: „Hatalmas örömet hirdetek nektek, amely a (továbbiakban) az egész (összes?) nép számára megjelenik majd”. Valóban. Így illik. Csakhogy vannak itt zavaró momentumok is.

Az újszülött királyi személy valóban Dávid király leszármazottja valamiképpen, de

a dinasztia egy, a galileai Názáretben lakó, nagyon elszegényedett tagjának a családjában látta meg a napvilágot. Dávid városába, a judeai Betlehembe is úgy kerültek, hogy engedelmes polgárokként lezarándokoltak ám minimum 100 km-t a császár adóösszeírási rendeletének értelmében. Pénzüik annyira nem volt, hogy Betlehemben egy tisztességes szállás megfizetésére sem tellett az áldott állapotú asszonnyal. Így lett a királyi palota hálószerzője helyett az állatok szálláshelye a Fölkent Úr szülőszobája. Így lett baldachinos bölcső helyett takarmányos jászol az első fekhelye. Még jó, hogy nem meztelenül fekszik benne, hanem édesanyja készült a nagy eseményre, és bepólyálta otthonról hozott rongyokba. Az égi heroldok sem Judea katonáit, közigazgatási és vallási vezetőit hívják meg a látványban való gyö-

nyörködésre, hanem a jászol mellé illő pásztorokat.

És mi a látvány? A látvány jelző szereppel rendelkezik. A Szabadító jele: nem hadvezér lóháton és páncélban, nem király trónuson és palástban, hanem kisgyerek jászolban és pólyában.

A kétféle stíluslem-csoport nem illik össze sehogyan sem. A királyi személy és a jászol, a Szabadító Úr cím és a zsarnok rendeletének buzgó végrehajtása. A Messiás megjelölés és a rongypólya. A mennyei angyalok herold-szerepe és azok lenézett, tisztátalan foglalkozása, akikhez a hírt közvetíteniük kell. Az Úr dicsőségének ragyogása, és a judeai kisváros szellemei, fizikai szintjének sötét éjszakája. Ezek nem illenek össze! Lukács evangélista pedig épp ezeket hangsúlyozza. Nyilván nem véletlenül. Miért?

Mert az, aki most megszületik, nem a szokványos rend éber óre vagy restaurátora lesz, hanem Valaki, aki az egész elfuserált, embertelen emberi világot a fejről a talpára kívánja állítani. Olyan Király, aki nemhogy kiváltságokhoz nem ragaszkodik, de még az átlag polgár szokványos adottságainál is szerényebben él. Olyan Szabadító, akinek a fegyvere a könny, páncelja pedig az egyszerű emberek gardrójából kerül ki, és épp csak az éjszaka hidegétől óvja testét, senki és semmi egyébtől. Kiszolgáltattott, szerény és kicsiny. Amilyenek első alattvalói, a pásztorok: kiszolgáltattottak, szegények és

kicsinyek. Semmi nagyozolás, semmi előkelőség, semmi úrhatnáság, semmi fennhéjzás.

De hát akkor ezek a hírek, ezek a hírnökök, csak stílusromboló, idegen elemek a képben? Nem! Jelzik, hogy Isten gondolatai nem azonosak az ember gondolataival. Felülmúlják, keresztetik, felemelik azokat. Mindent át kell programozni, mindent át kell keresztelni. Ami az emberek szemében érték, Istenében pelyva; ami az emberek szemében kerülendő kellemetlenség, az Isten szemében kincs. Akik az emberek szemében lenézettek, azokat Isten megtisztelti legelő-

kelőbb követeivel. Akit senki sem fogadott be a szállásra, az az, akiben egyedül telik kedve Istennek.

Mindez nem Isten felforgató szeszélyének a tünete, hanem az eredeti, a helyes rend előállításának a kelleke. A kicsi a szép, az egyszerű a magas, a gyermeki az isteni, a szegény a gazdag, és a kiszolgáltattott az erős. — Aki nem bízik ebben, az feleslegesen ácsorog vagy úcsörög az éjféli misén — az semmit sem értett meg a karácsony ünnepéből, annak érdektelen az Isten dicsősége és üres beszéd az emberek békesége a földön.

Január 1. — Újév — Lk 2,16–21 — Mitől lesz béke?

Az újesztendő kezdetén a betlehemi jászol előtt állunk, és a Kisdéd ki nem mondott, de gesztusokkal annál erősebben kifejezett szándékát igyekszünk emlékezetünkbe vésní és elgondolkodni rajta, ahogyan Mária is tehetette annakidején.

1. Jézus beköszöntésének stílusa

Nem véletlen, ahogyan Jézus a világba jön. Nem véletlen, hogy gyermekként érkezik, hogy szalmán fekszik, hogy már itt üldözött és menekülnie kell.

Két oka is volt, hogy így tegyen: egyrészt így akart közel férkőzni a szívünkhöz, így akart szabadságunkat tisztelőben tartva válasza bírní bennünket, másrészt pedig példát akart mutatni nekünk is arra, hogyan közeledjünk embertársainkhoz.

Jöhetett volna Jézus hatalommal, uralkodóként, mégis kicsivé lett. Gyermekek lett, s az állatok világáig aláta magát. Persze csak így kerülhetett közel az egyszerű pásztorokhoz, s kerülhet közel a mai kor — többségében egyszerű — emberéhez.

Jöhetett volna gazdagon, szolgálótól kíséretben, bíborban, bársonyban, mégis szalmán fekszik a jászolban. Nagyon kemény üzenete van ennek: igényszintünkre kérdez rá!

S végül jöhetett volna angyalok ezreivel — ahogyan Pilátus előtt mondta —, akik megvédik, akik trónra emelik, de ő inkább a menekülést választotta, nem volt hajlandó erőszakkal szembeállni a hatalommal.

2. Szolidaritás vállalása

A betlehemi Gyermekek mellett csak szizofrén gondolkodással lehet hatalmaskodónak, gazdagnak és erőszakosnak lenni. Jézus arra hív, hogy vállaljunk szolidaritást az emberiség nagyobb hányadával: a szegényekkel, az elnyomottakkal, az erőszakot elszenvedőkkel. Meg kell szabadulnunk az „értelem” béklyóitól, amely szerezni akar, és minél többet, amely föléje akar kerekedni a másik embernek és szolgálóvá akarja tenni, s amely erőszakkal is el akarja ezt érní, s megvédeni a már megnyert kiváltságokat.

3. Mitől lesz béke?

Ma van a béke világnapja. Ezt a békét azonban nem hozza meg a gazdasági fejlődés, mivel a jelenlegi igényszint mellett nem juthat mindenkinek egyformán. A fegyverek sem hozzák el a békét, mert a háborúk végén nincsenek igazságos békekötések, csak a győztes diktátuma, amely újabb feszültségek forrása lesz. Az igazi békét Jézus stílusának eltanulása hozza meg: ha tudok a szükségét szenvedőkre komolyan odafigyelve csökkenteni igényszintemen és hatékonyan tenni a másik felemelkedéséért, ha nem a hatalmon lévők kegyét keresem, hanem a magukat megvédeni nem tudókkal vállalom közösséget, ha eközben lemondok az erőszak felhasználásáról, s abban remélek, hogy a példának és a jó szónak nagyobb ereje van a fegyvereknél.

De jó lenne összefogni, hogy az új esztendőben Jézus stílusa legyen mindig emlékeztetünkben és szívünkben, és így hoznánk közelebb a béke világát.

Január 8. — Vízkereszt — Mt 2,1–12 — Keresni, rátalálni, ajándékozni

Minden karácsonyi időszakban elviszem gyermekeimet egy-két templomba, hogy megnézzük a betlehemet. A kicsiknek a három furcsa király a legérdekesebb, a tevékkel, az ajándékokkal. Mit tudnak nekünk, felnőtteknek mondani ezek a távolról jött idegenek?

1. Keresni

A történetiségtől, a szövegmagyarázatoktól függetlenül a bölcsek számomra az istenkereső embert jelképezik. Azt az embert, akinek Isten keresése nem csupán egy-két könyv elolvasását jelenti, valamennyi tanulást, töprengést, hanem olyant, aki furcsa és hosszú útra indul el határozottan és következetesen. Nem igaztja, hogy ki kell lépnie a megszokottból, az otthon melegéből, tud váltani, másként cselekedni, mint a többség.

A bölcsek útja az istenkereső ember egész életét jelenti, hiszen életutunkon végigkísér ez az állandó keresés. Bárcsak ilyen tudatosan, áldozatosan, kitartóan keresnénk az Urat!

2. Rátalálni

A bölcseket csillag vezette, de ehhez a külső jelhez kellett egy belső hang is. Csendnek kellett lennie bennük, hogy meghallják. Enélkül a keresés el sem indulhat, de az úton is állandóan szükség van rá. Aki befelé tud figyelni, az a világ jelenségeiben, a természet titkaiban is útmutatást talál magának, az állandó változások, fejlődések honában is.

Január 15. — Évközi 2. vasárnap — Jn 2,1–11 — „Amít mond, tegyétek...!”

1. „Nincs több boruk...”

„Néma gyereknek anyja sem érti a szavát...” Ha bajban van az ember, kiáltani kell, elmondani: mi fáj, mi hiányzik. Mária tudja ezt, s ha itt nem is a saját bajáról van szó, segítséget kérve fordul Jézushoz, hiszen észreveszi a körülötte lévők gondját is.

Mi is tanulhatunk Máriától. Azt, hogy az élet nehézségei közepette ne zárkozzunk ön-

magunkba, ne keseredjünk meg, hanem először is osszuk meg azzal a Jézussal, aki ugyanolyan közel van (lehet) hozzánk, mint ahogyan ott a menyegzőn volt Máriához.

Mária megjegyzése az imádság östípusa: odatárom Isten elé a magam és a másik gondját, tudván, hogy nem süket fülekre találok, tudván, hogy a bajok kimondása már eleve könnyít azok súlyán, és bízván abban, hogy segítségre találok Nála.

A benső hang mellett szükségünk van embertársainkra is. A bölcsek még az istentelen Heródestól, a hideglelkű írástudóktól és a Szentírást ismerő, de a jövődőlés beteljesedését meglátni nem akaró főpaptól is elfogadták az útbaigazítást. Mindenki szavában oda kell figyelnünk Isten emberek által szóló üzeneteire.

3. Ajándékozni

A Vízkereszt teológiájában a bölcsek ajándékai Jézust minősítik, személyére utalnak: aranyat, mint nagy királynak, tömjént, mint igaz Istennek, és mirhát temetésének emlékére. Az ajándékok azonban az ajándékozóra is jellemzőek. A bölcsek ajándékai jelképezhetik az életünk útján Istennek adottakat is. Az Istenre rátalálás örömeivel adom „aranyamat” a tölem kérővel azonosuló Jézusnak, osztom meg így vele javaimat. A tömjén füstjével száll felé imádságom még átéltebben, még odaadottabban, s nem riadok vissza a mirha jelezte áldozattól, szenvedéstől sem, amelyet az áldozatos szeretet tettei megkívánnak.

Bárcsak mi, akik egyszerre vagyunk Istenre rátaláltak, de mégis keresők, minden betlehemnél, minden szentmisében, minden irgalmas jótettben, minden imánk által erősödnénk az Istenhez való közelség öröme által az odaadottságban, hogy utunk végére egészen az övéi lehessünk.

2. „Még nem jött el az én órámm...”

Jézus válasza meghökkentőnek tűnik, szinte elutasító. Akárhogyan is értjük, mégsem tekinthetjük elutasítóknak, hiszen később segít. Közömbösségről sem lehet szó. Inkább azt akarja kifejezni, hogy nem lehet őt automataként kezelni: szíre-szóra nem tesz csodat.

Mit kíván ez a válasz Máriától (és tőlünk)? Türelnet és bizalmat. Türelnet: Ké-

réseinkre nem várhatunk azonnali választ, segítséget. Isten tudja, mikor és hogyan hajol le hozzánk. Hitet: Nála támaszra találunk, csak azt ne gondoljuk, hogy *mi* tudjuk, hogyan. Isten gyakran hallgat, látszólag visszautasít, másképpen válaszol.

3. „Tegyetek meg mindent, amit csak mond!”

Mária érti Jézust, bízis benne, s ezért hangzik el ez a mondat szájából. Az eredeti szöveget így is lehetne fordítani: „akármit is mond”. Nagy nyitottságot feltételez ez a mondat. Jelzi: Mária tudja, hogy Isten kép-

zeletünket messze meghaladóan válaszolhat, segíthet.

Olyan jó, hogy van kihez odafordulnunk imádságunkban: hogy „nincs borunk”, hogy valami hiányzik, hogy baj van. S olyan jó, hogy Isten nem automatikusan teljesíti kéréseinket. Olyan jó, hogy az imádságban egy nem regisztrálható folyamat indul el. Az imádság mozgósít valami szeretet-erőteret ember és Isten, ember és ember között, és egyszer csak megszületik imádkozásaink, elmélkedéseink, Istenre figyelésünk során: engedni kell, hogy az Isten cselekedjék velünk, általunk; eszköznek kell lennünk ab-

ban, amit csak mond nekünk. És Isten leg-többször furcsának tűnő dolgokat mond: „Vigyetek a korszóból a násznagnak”, „Szeressétek ellenségeiteket!”, „Éheztem és enni adtatok...”, „Ha nem lesztek olyanok, mint a kisdedek...”

4. A borrá vált víz

Jézus a szolgálk munkáját minőségileg magasabb szintre emelte. Ők megtették a magukét, s Jézus is hozzátette a magáét.

Ha mi is megteesszük azt, amit Jézus mond nekünk, Ő gazdagon kibontakoztatja és teljességre segíti azt, amit elkezdünk.

Január 22. — Évközi 3. vasárnap — Lk 1,1-4;4,14-21 — Mikor lesz jóbel év?

Jó látni a mai evangéliumban Jézus bátorságát és magabiztosságát, ahogyan küldetésében tudatában fellép, meghirdeti küldetése lényegét.

1. Ma beteljesedett az Írás?

Fura gondolatok cikáznak bennem. Sem akkor, sem ma nem jutott, nem jut el ez az örömhír az emberek többségéhez, az izajási jövendölés

csak töredékesen teljesedett, teljesedik be.

Való igaz, hogy Jézus meghozta a szegényeknek az örömhírt, boldognak mondta őket, s a főparanccsal mindenkit arra biztat, hogy az osztozás lelkiületével és tetteivel jóllakassa és felemelje őket.

Való igaz, hogy meghozta a szabadulás lehetőségét a foglyoknak. Elsősorban a leg-szorongatóbb rabságból: saját önzésünk, bü-

neink rabságából, amikor megrajzolta a tékozló fiú apjában az irgalmas Atya képét.

Való igaz, hogy meggyógyított testileg vakokat, de még inkább, hogy meg akarta nyitni lelki szemünket, s megtanítani a szeretet oldaláról közelítő értelmi tisztánlátásra.

Mindezek ellenére tény az is, hogy már ott, a názáreti zsinagógában nem fogadták el sem Őt, sem tanítását, s mind a mai napig nem tudja és nem akarja megérteni és felfogni üzenetét az emberiség, s a keresztények sem törekednek igazán küldetését beteljesíteni: az emberiség kétharmada éhezik vagy nyomorúságos körülmények között él, az erőszak tombol a világban, diktatúrák tartják elnyomatásban az embereket, sokan foglyai önzésüknek, bűneiknek, a kábítószerek, s miközben a kolera, az AIDS és a pestis szedi áldozatait, a legsúlyosabb betegség a lelki vakság.

2. A jóbel-év

Jézus meghirdette az Isten Országát, meghirdette az Úr esztendejét. A Bibliában eredetileg ez az 50. esztendő, a jóbel-év volt, amikor minden föld visszakérült régi tulajdonosához, amikor fel kellett szabadítani a rabszolgákat, amikor az eredeti rend helyreállt. Azt fejezte ki ez a törvény, hogy minden Istené, mi csak a kezelői vagyunk, és testvérek Isten népén belül.

3. Küldetésünk

A jóbel-évet a történelem során sohasem ülték meg igazából. Jézus azt mondja: elérkezett az Úr esztendeje, ma beteljesedett az Írás. De ez csak annyiban igaz, hogy Jézus meghirdette s példaértékűen élénk élte, és ránk bizta valóra váltását. Jézus életműve nem hat automatikusan, nem váltja meg a világot együttműködésünk nélkül. Bennünket is „felkent” a keresztségben, a bérmálásban, hogy örömhírt vigyünk, s beteljesítsük az Írást.

Elérkezett az Úr esztendeje? Igen, elérkezhet az idén is, ha az osztozás örömét megvisszük a rá-szorulóknak adásunkkal, ha támogatásunkkal kiszabadulnak önzésük, ösztöneik rabságából a megkö-tözötték, ha tisztán hirdetjük a jézusi szeretetparancs alappondolatait, s ezzel újra látóvá tesszük a kincs és a hatalom, meg az erőszak által elvakítottakat. Rajtunk fordul, hogy újabb szürke esztendő áll előtünk, vagy pedig elérkezik végre az Úr esztendeje, amely végtelen.

Január 29. — Évközi 4. vasárnap — Lk 4,21–30 — Elfogadjuk a prófétákat?

Szomorú látni, ahogyan Jézust fogadják a názáretiek. Először helyeselnék, aztán csodálkoznak, majd megbotránkoznak és kilövik maguk közül. Mik voltak annakidején az akadályai annak, hogy elfogadják Őt, a legfőbb prófétát?

1. Ki mondja?

„Hát nem József fia?” — A názáretiek azt nézik, hogy ki mondja a tanítást, s nem azt, hogy mit mond. Ha egy írástudó vagy zsinagógai előljáró, vagy egy pap mondta volna, előbb lett volna elfogadható. De így? Egy egyszerű munkásember — aki hogyan is érthetné az Írás mélységeit — akarja őket tanítani. Különben is ismerik még abból az időből, amikor ott dolgozott az asztalosműhelyben...

Bennem mennyi az előítélet, amikor valakit hallgatók? Valamennyiünket megkísért, hogy a személyre figyeljünk, s ne a mondottakra. Hamar bezárkózunk, elutasítunk, ha számunkra nem tekintély az illető,

és esetleg ismerjük hibáit is, s betettük egy skatulyába.

2. Megszokott gondolati sémák

Mindannyian hajlamosak vagyunk arra, hogy a viták során is csak a saját meggyőződésünkben erősödünk meg. Nagy bátorság és alázat kell ahhoz, hogy magamat a másik világába helyezzem, hogy végigmenjek az ő gondolati pályáján. Bizonyos mértékű biztonságot jelent a magam gondolati sémája, amelyet nehezen kérdőjelezek meg.

Jézus azonban felforgatja a megrögzött emberi gondolkodásmódot. Valami csodálatos újat-eredetit hoz, ami ugyan kezdettől ott van a szívünkben, mégis újra fel kell fedeznünk, s ahhoz meg kell térnünk, azaz át kell alakítanunk gondolkodásunkat.

3. Vallási kiváltságtudat

Nagy veszélyt jelent az, ha valaki magát Istenhez közelállónak, biztonságban lévőnek, jó úton járónak tudván elbizakodottá

válík. Illés és Elizeus küldetése az ilyen értelemben bezárt szívűekhez nem szólt, s Jézus szavai sem érintették meg sem a farizeusokat, sem az írástudókat, sem itt a názáretieket. Túlságosan igaznak tartották magukat! Római katolikus mivoltunk, egy-egy lelkeségi mozgalomhoz tartozásunk akadályozza-e, hogy nyitottak legyünk mások felé, hogy elfogadjunk új felismeréseket?

Az elmélkedés végén Jézus helyébe is gondolhatjuk magunkat: bennünket is ugyanolyan fenntartásokkal hallgathatnak, mint annak idején Őt. Jó lenne elfogadni ennek a keresztjét. Tudjuk, hogy személynünk sokszor akadályá mondandónk célba érésének, sokszor ütközünk megrögzött gondolati sémákba, kiváltságtudatba. A mai világban, a hazai terepen „testidegen” lehet az ember, ha komolyan veszi a dolgát.

Adja meg az Úr, hogy mindezek ellenére se adjuk fel küldetésünket, s örömhírének hordozói, szavainak hirdetői legyünk, s maradjunk.

Hutteriták vendégei voltunk

Évek óta súlyos betegségben szenvedek. Gyógyulást keresve a világot is nyakunkba vettük. Így vezetett el sorunk az Egyesült Államokba egy nagyon híres klinikára, Rochester városba (Minnesota állam). Ott tartózkodásunk alatt hutterita testvérek pártfogását élveztük. Lelkikben és anyagiakban is testvéri szeretettel támogattak minket. Falujuk Rochestertől mintegy fél óra autótúra van. A kicsi Oakwoodot erdők és szántóföldek veszik körül. A 15–20 család szép, kényelmes és modern házakban lakik. Van nagy közös épületek is, ahol elvégzik a mosást, főzést, és a gyerekek tanulnak. Fafeldolgozással és földműveléssel foglalkoznak.

Hétköznapjainkat Rochesterben töltöttük. Kivizsgálásomat a klinikán ambulánsan végezték. Estére már mindig nagyon elfáradtunk. Bágyadtan tologattam a kisautókat Peti fiammal, miközben az elmúlt nap tapasztalatait összegeztük férjemmel. Szerényen kopogtak. Az ajtó előtt néhány hutterita testvér. Mindig mosolyogva léptek szobánkba. Csak néhány percre ültek le. Tapintatosan érdeklődtek, hogy hogyan alakulnak dolgaink. Átadták, amit hoztak, mindig újra megerősítették, hogy hét végére szeretettel várnak minket Oakwoodban, aztán gyorsan arra hívatkoztak, hogy sok a dolguk, és már mentek is. New York államból a legnagyobb hutterita közösség vezetője, Andreas Meyer, szinte minden este fölhívott minket telefonon, és kedvesen érdeklődött hogylétünk felől.

Meleg szeretettel fogadtak minket a nagy prérin meghuzódó, mindig szélfúttá kis Oakwoodban. Kellemes, tágas, szép szállást kaptunk. Asztalukhoz ültettek minket a nagy ebédlőben, ahol mindig bőséggel tálalnak felízletes, változatos ételeket. Vacsora után énekelnek is közösen. Köszöntésünkre néhányan zeneszámokat adtak elő, és mikor megtudták, hogy férjem tud zongorázni, azonnal megkérték, hogy egy vacsora után játsszék nekik. Egymással versengve hívtak meg minket a családok otthonukba azokra az étkezésekre, amelyekhez nem tértenek közösen a nagy ebédlőben. Ha pedig még arra is fáradtnak éreztem magam, hogy átsétáljak valamelyik szomszédos házba, ők jöttek el szállásunkra, és látogattak meg minket. Szerencsére jól el tudtunk velük beszélgetni. Férjem angolul tud, én németül, ők pedig szinte mind jól tudnak németül is. 4 éves Peti fiunknak pedig semmi nyelvi problémája nem akadt, magyarul is jól elboldogult a gyerekek közt. Nagyon örült is a sok hasonló korú társnak. Hiszen bármerre nézett az ember, vidáman játszó gyerekeket látott. Minden családban 4–5 vagy még több gyerek is van. Találkoztunk például egy bácsival, akinek 14 gyereke és 63 unokája van.

Ha kértük, hogy meséljenek magukról, őszintén és szívesen beszéltek egyéni sorsukról és közösségi életükről egyaránt. Vasárnap az istentiszteletükön is részt vehettünk. Érdekes volt a sok egyforma ruhába öltözött, fegyverrel meztelen ember csendes áhítatában részt venni.

Befejeződtek a klinikán a vizsgálatok. Az utolsó napon sajnos szomorú eredményt közöltek velünk. Nemcsak azt, hogy betegségemen nem tudnak segíteni, de az amerikai orvosok számunkra kegyetlennek tűnő szokása szerint még azt is kertetés nélkül a szemembe mondták, hogy mire számíthatok a jövőt illetően. Mélyen csalódottan, összetörtten mentünk haza kis szállásunkra. Hamarosan két hutterita testvér érkezett, akik csak érdeklődni akartak, mikor jöjjenek értünk a hét végén.

Elmondtuk, mi történt. Amíg figyelmesen hallgattak, szemükből melegen áradt felénk az együttérzés és a szánalom. Megrendülésükben csak annyit tudtak mondani, hogy legyünk bátrak ebben a helyzetben, majd ők is sokat imádkoznak értünk. Megbeszéltük, hogy másnap reggel eljönnek értünk, és elvisznek néhány napra Oakwoodba. Miután elmentek, csendesen és szomorúan telt az estém. Még kisiünk is átvette ezt a hangulatot. Már éppen az esti fürdetését fejeztük be, amikor kis mikrobusz érkezett a ház elé. Oakwoodiak érkeztek. Annyian jöttek, ahányan csak elfértek a kis buszban. Megálltak az ajtónk előtti kis teraszon, és gyönyörűen énekelni kezdtek. Egy nagy csokor virággal és kedves, szomorkás mosollyal köszöntöttek. Rövid időre jöttek csak be a szobánkba, és nem sokat beszéltek, inkább énekeltek vigasztalásunkra, hiszen az ilyen érzékeny lelkű emberek tudják, hogy vannak helyzetek, mikor a szó kevés, gyenge és ügyetlen. Távozásuk után nem sokkal Andreas Meyer telefonált. Már tudta, mi a helyzet nálunk. Szavai nagyon kedvesek és bátorítóak voltak. Elmondtam neki az oakwoodi testvérek iménti látogatását, amely mélyen meghatott, és csak azt tudtam hozzatenni, amit még egyszer régen hallottam, hogy a megváltást mi, emberek a részvét által tudjuk magunk között újra és újra megvalósítani. Ennek a szép igazságnak a megtapasztalását adta nekem ez az este. Igen, Éva, mondta Andreas búcsúzóijában, ez valóban így van, csak a részvét vezetheti az embereket, hogy a megváltás mindig újra közzé jöjjön.

Ezt a mély résztvevő szeretetet érezhettük meg végig az alatt a rövid idő alatt, amit még Amerikában töltöttünk hutterita testvéreink közelében. Ezzel a csendes, kedves szeretettel és végtelen segítőkészségükkel vésték be szívünkbe emléküket.

Mihala Éva

Márczi Imre

A történelmi megértés új horizontja

Daniel Quinn „Izmael” című könyvéről

Az emberiség története egyetlen történet, de nem az egyetlen lehetséges történet — talán ebben lehetne összefoglalni az „Izmael” mondanivalóját. A könyv 1992-ben jelent meg az Egyesült Államokban, és ma már a Föld Napja Alapítvány jóvoltából magyarul is olvashatjuk. Nemigen lehet besorolni semmilyen hagyományos kategóriába. Regénynek rossz, elbeszélésnek hosszú, esszének lírai. Fikció, de nem tudományos írás. Talán filozófiai, pontosabban öko-filozófiai tanmesének lehetne tekinteni. Témája azonban véres valóság: Arról szól, hogyan pusztított el az életet magunk körül és ezzel lassan, de biztosan magunkat is. Quinn mellőz minden adatot és bonyolult levelezést. Helyette kitágítja a történelem hagyományos fogalmát. Az emberiség történetét a Föld és élővilága történetének részeként értelmezi. Felteszi a magától értetődő, de eddig szöveg alá söpört kérdést: Milyen alapon tekintni magát az ember az evolúció céljának, csúcspontjának? Hiszen biológiai adottságaiban semmi sem különbözteti meg az élővilág többi fájától — és mellesleg az evolúció sem ért véget! Az ember önkényesen teszi magát a legfelsőbb helyre.

Ez azonban nem volna baj, ha nem vonná ki magát az egyetemes léttörvények — jelesül a biológiai törvények — alól is. Magát a világ korlátlan urának tekintve feldúlja, kirabolja és pusztítja a többi fajt és azok élőhelyeit. Eltekint attól a csekélységtől, hogy ezzel saját létalapját is megsemmisíti.

Hogy fajlhattak a dolgok idáig? Quinn a zsidó–keresztény teremtéstörténetből indul ki — ez ugyebár az ember történetének kezdete. De sokkal több annál: A modern nyugati, civilizált ember öntelmezésének alfája is. Azé az emberé, aki a maga képére és hasonlóságára kívánja átalakítani a Földet — mellőzve azt a kérdést, hogy mi is, ki is az EMBER igazán, és fittyet hányva arra, hogy átalakítható-e a Föld.

A gorilla — akinek a szájába adja gondolatait a szerző — világosan beszél: Az ember rossz útra tévedt, amikor ömegvalósítását a globális biológiai egységből való kilépéssel kezdte. A Kain–Ábel történet Quinn értelmezésében két életminta összeütközéséről szól: Arról, hogy az ember a földművelés révén elkezdett felhalmozni és ezzel a többi faj rovására szaporodni.

A felhalmozókat, vagyis a mai fogyasztói ember elődeit Quinn „elvetőknek” nevezi. Nyomokban fennmaradt azonban a másik, a „meghagyó” minta is, melyet leginkább a primitíveknek tekintett kultúrák őriznek. Ezek a számukra adott életterbe, illetve ökoszisztémába szervesen beleilleszkedve élnek ezerévek óta — és élnének tovább ezer évekig, ha az elvetők el nem pusztítanák őket. „A Meghagyók voltak az emberi történelem első fejezete. Hosszú, eseménytelen időszak volt ez — mondja Quinn — Az ő fejezetük az emberi történelemben körülbelül tízezer évvel ezelőtti véget ért azzal, hogy a Közel-Keleten megszületett a mezőgazdaság. Ez az esemény jelezte a második fejezet, az Elvetők idejének kezdetét. Igaz, hogy élnek még Meghagyók a világban, de ezek kort tévesztettek, régimódiak — olyan emberek, akik a múltban élnek, akik egyszerűen nem veszik észre, hogy az ő fejezetük az emberi történelemben véget ért. — Ez az emberi történelem általános formája, ahogy azt a kultúrában magyarázzák.”

Az élelmiszertermeléssel az ember ugyanis kivette az Isten kezéből az élet feletti uralkodás jogát. Azzal, hogy a gyűjtögetés helyett termelni kezdett, technikát hozott létre, függetlenítette magát a Gondviseléstől. Talán nem véletlen, hogy a világ legjelentősebb vallásalapítói, prófétái nagyjából akkor léptek fel, amikor az elvető magatartás következményei mutatkozni kezdtek, és valamennyien az ember belső, szellemi, transzcendens távlatait igyekeztek kibontani és világosan elítélték az erőszakot, hatalmat, gazdagságot — ami akkor is, azóta is a termelés, technika, felhalmozás révén jön létre. Ez nem végteljesen történ, hanem tudatos választás eredménye. Quinn könyvének is ez a motívuma: Egy magunk választotta, de ROSSZ történet, minta rabjai vagyunk. A dolgok tehát megváltoztathatók. Hogyan? A szerző sugallja a választ, de nem ad receptet. Vissza kell térni a Meghagyók történetéhez, ez nyilvánvaló; de közben nyolcezer évet tettünk meg a másik úton és létrehoztunk egy olyan világot, amely már szinte önmagától megy abba az irányba, amelybe beprogramozták. Ennek a világnak mindenestül rabjai vagyunk. Beépült tudatunkba, ezért alig vagyunk képesek arra, hogy fel-

tegyük a kérdést: Nem lehetne másképp? Alternatívák kidolgozása pedig végképp meghaladja a fantáziánkat — ami azért is meglepő, mert még fel-lelhető és ismertek azok a minták, amelyek a meghagyó magatartás szerint működnek. Az Izmael című könyv legfőbb érdeme talán az, hogy érthető formában teszi fel ezt a kérdést.

A szerző vallástól, világnézettől függetlenül írja könyvét. Teheti, mert témája, megfogalmazása felette áll minden felekezeti, dogmatikus szemléletnek. Ilyennek tapasztalja a valóságot, és felteszi a kérdést, hogy miért ilyen. Nem elégszik meg olyan általános válasszal, miszerint az emberi önzés vagy butaság lenne az ok, hanem kibontja ennek működési módját, rámutatva a kultúra, a tömegkommunikáció, a nevelés–oktatás szerepére is a világ jelen uralkodó mintájának fenntartásában.

Quinn könyve talán a legfelforgatóbb gondolatokat veti fel Jézus óta. Az összehasonlítás nemcsak azért kívánkozik, mert ugyanolyan radikális nemet mond a civilizációs mintára, mint Jézus „Én pedig mondom nektek...” kezdetű mondataival. Azért is, mert az emberi lét fennmaradásának, sikerének kulcsát mindketten ugyanabban az irányban mutatják. Lemondani a hatalomról, nagyságról, esztelen fogyasztásról. Egyikük sem optimista. „...ebben a kultúrában az emberek kizárólag azt akarják, hogy akkora hatalmuk és vagyonuk legyen az Elvető börtönben, amekkorát csak meg tudnak szerezni. Füttyülnek rá, hogy börtön és füttyülnek rá, hogy elpusztítja a világot. — mondja Quinn. — Pedig nem a hatalom és a javak újraelosztása a döntő; sokkal inkább magának a börtönnek a lerombolása.” Ismerős szavak, nem? Valaki kétezer éve mondott már valami hasonlót: Térjetek meg — vagyis alkítsátok át tudatokat, szabaduljatok meg a szokások bilincseitől és kezdjétek egy új, másfajta életet. Jézus a szerető Atya képében mutatta fel azt a végső valóságot, ami az ember létének igazi alapja, és megrajzolta azt az erkölcsi magatartást, ami az életet sikeressé teszi. Quinn csak ennyit mond: Az ember szabadon tagadja meg a lét biológiai törvényeit és ezzel elpusztítja a világot és vele együtt önmagát is. Hogy ez nemcsak erkölcstelen, hanem ostoba program is egyben? — Akinek füle van, hallja meg!

Márcki Imre Izmael-ismertetéséhez kapcsolódik D. Quinn egy újabb írása, amelyet a GAIA Sajtószemle anyagából vettünk át

Beszélgj a gazdagságról!

Nem könnyű rajtakapni Kultúra Anyát a hazugságain — még számomra sem az, bár van ebben gyakorlatom. Ő azt tanítja, hogy jelen életmódunk az egyetlen lehetséges emberi életmód, s másféle utakon gondolkodni teljes időpocsékolás. Kultúra Anya a Meghagyó életmódot főleg a birtoklás hiányának a fogalmával jellemzi. A Meghagyóknak nincs műszaki tudásuk (nem igaz, de nem számít), nincs történelmük (ami van, a merőben történelem előtti), nem rendelkeznek a civilizáció nemes intézményeivel, nincsenek meg a lehetőségeik a gazdagságra és a fényűzésre, ami örömet okoz nekünk. Az itt föl soroltak között az utolsó dolog Kultúra Anya legfurfangosabb fortélyja, mert az első pillanatban mintha nem lehetne ellene érveket fölhozni. Még a nagyon szerény Elvevő háztartások is rendelkeznek olyan kellemes dolgokkal, amelyek elődeink számára csodálatosnak látszottak volna és a Meghagyó emberek kultúrájával nem kapcsolatosak. Ilyen megvilágításban könnyű elfogadni azt az eszmét, hogy az Elvevők útja a gazdagság útja, és a Meghagyók osztályrésze a nyomor.

A válasz mindig csak az lehet, hogy ha ő a Semmi képét mutatja, keressünk Valamit. Ha ő a Hiány képét mutatja, mi mutassuk a Jelenlétet.

A Meghagyók útja nem a nyomor, hanem a gazdagodás útja, — de a Meghagyók gazdagsága nem a termékek gazdagságát jelenti, hanem az emberi segítség gazdagságát. Kultúra Anya sosem ad nevet olyan dolgok számára, melyeket nem képes meglátni, és amire nincs szó az angolban (és tudomásom szerint más nyelvekben sem): a segítségre. Ez nem bajtársiasság vagy barátság vagy jószomszédi viszony. Az eredetét nem lehet megtalálni a szeretetben vagy a könyörületben vagy a kedvességben. A Meghagyó társadalomban az emberek ugyanolyan okok miatt gondoskodnak egymásról, mint ami miatt az Elvevő társadalomban emberei munkába állnak és foglalkozást választanak. A Meghagyó társadalomban az emberek nem azért gondoskodnak egymásról, mert szentek, hanem mert ez biztosítja azt, hogy mindenkiről gondoskodjanak. Ha ezt nem tesszük, akkor a közösség eltűnik és senkiről sem gondoskodnak többé.

Ha egy család tagjai megbetegednek, akkor a többi család megosztja velük az ételmet, mert tudják, hogy egy napon ők is megbetegedhetnek. Ha egy gyerek megsebesül, akkor a legközelebbi felnőt szalad, hogy segítsen rajta, mert tudja, hogy az ő gyerekének is szüksége lehet segítségre. Ha egy idős ember beteg lesz és segítségre szorul, a családja nem áll egyedül a gondnal. Mind osztoznak a terheken, mivel mindnyájan tudják, hogy egy napon nekik lesz szükségük arra, hogy terheiken osztozzanak. Aki segítséget nyújt, segítséget fog kapni.

Ez is egy gazdasági rendszer. Az alapja nem a termék, hanem a segítség. Így működik: →segítség→kapj segítséget→ stb. (az eredetiben körbe írva). Az Elvevő gazdaság pedig így: →termelj→vásárolj→ stb.

Mindenki tudja, hogy miként működik az Elvevő gazdaság, de nehezen hiszik el, hogy a Meghagyó gazdaság is működik. Ezért az Elvevő gazdaság sokkal jobban látható, mint a Meghagyó gazdaság. A termékeket le lehet fényképezni, becsomagolni, kirakatra rakni — de a segítséget nem. Sok más különbség van e kétféle gazdagság között.

Az Elvevő gazdagságot be lehet zárni, le lehet lakatolni, de a Meghagyó gazdagságot nem. Ezért az Elvevő gazdagság benne rejlik a szétválasztó. A házam bezárt ajtaja mögött van az én bútorom, az én készülékem, az én tévém, a rádióm, számítógépem, könyveim, lemezeim, ruháim. Én dolgoztam értük, én kerestem a pénzt rájuk és senki más a világon. Ez választóvonal mások és én, a mások dolgai és az én dolgaim között. Minden Elvevő nemzet a világon megerősíti ezt. A Meghagyó gazdaság, ezzel szemben, nem szétválasztó, hanem benne rejlik a szétválasztó.

Az Elvevő és Meghagyó gazdaság egymás tükörképei. Az Elvevők gazdagok termékekben, de szegények emberi segítség dolgában; a Meghagyók gazdagok emberi segítségben, de szegények a termékekben. Vegyük azonban észre: Az Elvevők hangoznak és vég nélkül panaszkodnak gazdasági rendszerük hiányosságai miatt, de az antropológusok szerint a Meghagyók (ameddig a kultúrájukat nem aknázták alá az Elvevőkkel való kapcsolat) figyelemreméltóan elégedettek a sajátjukkal.

Legutóbbi tanulmányomban leírtam, hogy a Meghagyók a bölcsőtől a sírig biztonságban élnek. A biztonság nem a jellem nemességéből fakad, hanem annak az eredménye, hogy évmilliárdok evolúciója alakította a közösségeket. Röviden, azok a közösségi szervezetek, amelyek nem biztosítják a tagjaik számára a bölcsőtől a sírig tartó biztonságot, nem maradnak fenn. Az általunk ismert szervezetek fennmaradtak. Olyanok, amilyeneket ismerünk — fennmaradtak, mert dolgoztak.

Sok olvasó tudni szeretné, hogy ez a „bölcsőtől a sírig tartó biztonság” nem az én túlzásom-e? Biztosíthatok mindenkit, hogy nem. Valóban, egy kissé meglepő, hogy a Meghagyó népek ekkora biztonságban élnek. Végül is ezt a biztonságot élvez minden faj, amelynek tagjai közösséget képeznek. Ezzel a biztonsággal rendelkeznek a kacsák, tengeri oroszlánok, szarvasok, zsiráfok, farkasok, darazsak, majmok és gorillák (hogy a milliárdnyi közül csak néhány fajt soroljak föl). Fel kell tételezni, hogy a Homo habilis faj egyedei is rendelkeztek ezzel a biztonsággal, különben hogyan is maradt volna fenn? Van-e bármiféle okunk, hogy kételkedjünk abban, hogy a Homo erectus faj tagjai is biztonságban voltak, ha kialakult belőlük a Homo sapiens?

Megvolt ez a biztonság a Meghagyó társadalmakban a jelen pillanatig. Csak az Elvevő társadalmakban vált ritkává, ott csak az előjogokkal rendelkező keveseké.

Az Elvevő társadalmakban a segítséget a segítségnyújtók hivatásos csoportja adja — fizetségért. Ha pl. anyád beteg lesz, akkor közösséged nem gyűlik össze, hogy

megossza veled gondozásának terhet. Fizetned kell a gondozásáért és minél többet fizetsz, annál jobb gondozást kap az anyád, és annál kevésbé súlyos a saját személyes terhed. Ez érvényes más esetekben is. A Meghagyó társadalomban ez a segítség a közösségben mindenki rendelkezésére áll, önmagától és ingyen. Az Elvevő társadalomban, ha nem fizetsz, nem kaphatod meg.

És mindig fizetünk érte. Nincs időm vagy hajlamom ilyen kutatásokra, de érdekes volna tudni, hogy mennyit fizetünk azokért a segítségért, amelyek a Meghagyó társadalmakban ingyenesek. Minden szolgáltatást, amiért mi fizetünk, a Meghagyó közösségek tagjai ingyen kapnak, az jár a közösség minden tagjának. A segítségnyújtók hivatásos osztálya nem létezik, vagy csak igen csekély; a legtöbb számán nem azzal „keresi a kenyerét”, hogy gyógyít vagy vallásos szertartásokat szervez, s a törzsi vezetők sem mint politikai vezetők „keresik a kenyerüket”.

Az emberek néha megkérdezik, hogy nem lehet-e eljutni a Meghagyók életmódjához, egyszerűen kidobva az Elvevőket a semmibe? A válasz — nem, mert a Meghagyó életmód nem semmi, hanem gazdagság(tan), másféle gazdagságon és másféle gazdasági cserén alapuló gazdaság: nem termék a termékért, hanem segítség a segítségért.

Ha szeretnéd megvizsgálni annak a lehetőségét, hogy miként lehet elmozdulni közösségben a Meghagyó életmód felé, ne arra összpontosíts, hogy föladd az Elvevő gondolkodást. Akkor valami negatív dologra összpontosítasz. A Meghagyó életmód nem az Elvevő gondolkodás hiánya, hanem valami másnak a jelenléte, a segítség jelenléte.

Úgy sejtem, hogy nem tudjuk újra föl találni fokról fokra a magunk számára a Meghagyó segítségi rendszert úgy, hogy a saját közösségünkben dolgozzunk és építünk egymás sikereire. Kaptam egy sor bátorítást, de még senki sem írt arról, hogy megkísérelt valamit. Gyanítom, hogy az a gondolat, hogy ajánljunk fel akármilyen segítséget valakinek, idegessé teszi az embereket. Rendben. Ne kezdjük azzal, hogy fölajánljunk valakinek valamit. Kezdjük azzal, hogy nyilvánosságra hozzuk az egész dologgal kapcsolatos félelmeinket és fenntartásainkat. Ha elkezdjük, előre jutunk.

Szánjunk erre egy esti beszélgetést. Hadd javasoljak egy napirendet:

1. Érzésed szerint milyen gondjaidal vagy leginkább egyedül? (Nem szabad törölni, elutasítani semmiféle választ.)

2. Anélkül, hogy képzelőtehetségeket megbaboláznátok (nem kell ésszerű keretek között maradni), gondoljátok el: milyen segítséget tudtok elképzelni, amit másoktól kaphattok?

3. Hogyan éreznétek magokat, ha másoknak fölajánlanátok azt a segítséget, amelyet tiük szeretnétek kapni?

Ez természetesen csak a beszélgetés kezdete, a folytatást jó lenne közölni ebben a lapban.

TARTALOM

Tanulmány

Isabella Campbell-Wessig 8-10

Reflexió

Pintér Zoltán: A magyar zsidókról 4-5

Harmadik világ

Csiky Lajos: Karácsonyi ajándék az éhezőknek 6-7

Családi oldal

Simándi Klára: Gábor könyve 11-14

Novella

Johannes Mario Simmel: Bohóckönyvek 15-16

Gyerekeknek Moha-mese

Ugribugri fortély 17-18

Erőszakmentesség

Kovács László: „Teljes megtagadók” 19-21

Egyházreform

Benno Bühlmann: Próféta és lázadó 22-23

Nyílt levél a Magyar Püspöki Karhoz 23

Olvasók fóruma

Olvasóink leveleiből 24

Elmélkedések

Barcza Barna: Jézus lelkisége 2-3

Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 25-29

Környezetvédelem

Márcki Imre: A történelmi megértés új horizontja 30

D. Quinn: Beszélj a gazdagságról! 31

Felhívás!

Kérjük azokat az olvasóinkat, akiknek év végén lejár az előfizetésük, hogy időben újítsák meg azt.

E számunk természetfotóit Szendrő Szabolcs készítette.

Szendrő Szabolcs 1946-ban született Gödöllőn. Az általános iskola elvégzése után Budapesten kezdett járni a Vasútgépzeti Technikumba. A második év végén egy vonatbaleset következtében a bal lábát térd alatt amputálni kellett. Mivel nagyon szerette a sportot, 1965-ben elment kajakozni a BKV Előrébe. Akkor még azt gondolta, hogy ez az egyetlen sportág, amit fél lábbal is űzhet. Több évi I. osztályú versenyzés után kevésbé sikeres házasság következett. Válás után a hegyek nyújtottak neki menedéket. Először túristaként járta a környező országokat, majd 1980-tól az OSC hegymászója lett. A Tátra, az Alpok, a Kaukázus, a Pamír és az Andok csúcsai után 1988-ban már Alaszka legmagasabb csúcsán állt. 1989-ben járt először a Himalájában, ahol a Kedar Dome eddig még megmászatlan keleti falára jutott fel Oszváth Attilával. 1990-es magassági rekordja 8201 méter, ami a Cho Oyu csúcsát jelentette.

Életszemléletére jellemző a következő kis eset. Amikor igen kedvező áron juthatott volna hozzá jelenlegi nagyszerű Mamiya 645-ös fényképezőgéphez, az 50 ezer forintos vételárra még több mint 20 ezret ráalkudott. Ennyivel drágábban vette meg, mivel tudta, hogy üzletben mi az ára, és nem akarta, hogy az eladó – egy barátja – rosszul járjon.

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.

A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

V/6. (28) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.

Bp.V., Szabadság tér 5-6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára

„Érted vagyok” megjelöléssel

támogatást küldhetnek lapunknak.

Bármely összeget köszönettel fogadunk,

és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén

állandó tiszteletpéldányt küldünk.

Az Alapítványnak adott összeg

az adóalapból levonható!

Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén

küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt. Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-üzemében, Budapesten.

Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education, and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

Editor: GARAY András — Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsenyi u. 5/c

The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:

1028 Budapest,
Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány közpépső, Értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1995-re

(postaköltséggel):

Belföldre: 360 Ft,

10 példánytól (példányonként) 312 Ft;

szociális előfizetés

(nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára) 252 Ft

(postaköltséggel együtt).

Külföldre:

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba
360 Ft;

egyéb külföldre 1500 Ft.

Nyugaton: 36 DM.

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.